

Nataša Zejak

Nekad i nikada više

Nataša Zejak

Nekad i nikada više

Beograd, 2018.

Reč autora

Knjigu posvećujem svom pokojnom ocu Vojislavu Vladoviću, koji me je naučio šta je jezik, šta bi sve jezik mogao i trebalo da radi, kao i da je misija jezika da spaja, a ne da razdvaja.

Nesebičnu podršku, razumevanje, moralni i idejni podstrek dale su mi majka Snežana Vladović, sestra Ivana Vladović i kći Jovana Zejak. Hvala!

Zahvaljujem i suprugu Borisu Zejaku, jer me uvek shvata i bez reči, prenoseći na mene svoju ogromnu, pozitivnu energiju.

Posebno sam zahvalna mom višegodišnjem prijatelju Zoranu Rajiću, bez čije inicijative, tehničke i stručne pomoći ova knjiga nikada ne bi ugledala svetlost dana.

Sadržaj

Balkan u malom	8
Plave školske kecelje	9
Šanel 19	11
Jaja	13
Dirinčenje	15
Odrastanje	16
Plavi i 4:2	17
Prinova	21
Rod rođeni	23
Daljinski upravljač	26
88 sadnica	29
Petokraka	30
Borosane	32
Stojadin	34
Praznik (ne)rada	39
Avalski toranj	41
Vučko	44
Akademija	47
Novi životi	51

Žmarci	54
Pismo iz suda	55
Prazna gajba	57
Heroin	61
Razvod i turbo-folk	64
Alchajmer	67
Nekad i nikada više	69
Monah	70
Telekom	71
Rokenrol	74
Današnja omladina	76
Srpska pravoslavna svadba	77
Nudizam	84
Kinta	86
Skajp	88
Govance	90
CV	92
Vrt dobre nade	95
(Ne)urolog	99
Unutarzemaljci	101
Feniks	104

**Spisak stanara
Narodna ulica 3c, Novi Beograd**

	Sprat	Stan	Prezime i ime stanara	Broj članova
Pr.	1	Nikolić	Predrag Đurđa Nikola Jelena	4
			Željko Milena Vlada Sandra	
			Angad Ćamilja Adil Ćamil Emina	
I	11	Jovanović	Jovan Blanka Ana Nemanja	4
			Ilić	
II	21	Gavrović	Budo Dušanka Žarko Violeta Ivana	5
			Čavić	
III	22	Stanić	Goran Milica Srđan	3
			Ljubica	
IV	31	Kon	David Tijana Moris Isidor	4
			Stojanović	
	32	Loma	Zlata Aleksandra	2
			Nuća Barda ...	
				10

Balkan u malom

Oduvek su starosedeci manjina u Beogradu. Ljudi se doseljuju u glavni grad Jugoslavije uglavnom sa raznih delova Balkanskog poluostrva, idući trbuhom za kruhom, tražeći obrazovanje ili avanture. Zato je, sedamdesetih godina dvadesetog veka, jedan soliter u Beogradu pravi Balkan u malom. Tu žive i Srbi iz različitih krajeva Srbije, i Crnogorci, i Makedonci, i Albanci, i Hrvati, i Slovenci, i Bosanci, i Romi i Jevreji. Ima prestonica mnogo takvih nebodera.

I u novobeogradsku višespratnicu, u Narodnoj ulici 3c, stao je čitav svet u malom. Ova četvorospratnica ima onoliko stanova koliko je u nekom srpskom seocetu kuća. Ali se zato od čitavog bloka, u kome se nalazi, može napraviti varoš osrednje veličine.

Oduvek bi se, još s ranog jutra, začuo najpre albanski. Ranoranioci su Albanci sa četvrtog sprata, iz stana broj 42. Desetočlana porodica Loma drži pekaru u centru grada i prirodno je da su vazda prvi na nogama. Ne sme da nema dovoljno vrućeg hleba i peciva za mnoge građane koji, bezmalo čim se razdani, hrle na posao ili u školu.

Onda bi se razlegli umilni glasovi mama koje, posle spremanja doručka, bude svoju decu za školu. Jedna bi pevušila, a druga samo izgovorila ime svog deteta i ono bi protrljalo oči i smesta se diglo iz kreveta. Pojedine, međutim, moraju da puste glas, kao da treba da probude ne samo sve komšije iz četvorospratnice, nego i stanare dveju susednih zgrada.

Zatim, zbog odlaska na posao, ustaje i muški deo ove ekipe. Pre svih se oglašava žitelj iz stana broj 21, sa drugog sprata. Da razgali još usnulo srce, pre nego što mrdne iz kreveta, u pidžami bi zagudio na guslama i pevao na sav glas, hrapav od dugog mirovanja u snu. A kada bi srce razigrao, nestao bi problem sa glasnim žicama. To je Gavrović, direktor jedne od najvećih firmi u zemlji, koji živi sa ženom i troje dece.

„Bolan, Gavroviću, zar se ne mereš jedno jutro probudit kao i sav normalni svijet, budilnikom!?” očajan je komšija Babić iz stana broj dva, u prizmlju. On je, kao domar, zadužen za održavanje reda u zgradici. Ima suprugu i dvoje dece.

„Ajme, Isuse i Djevice Marijo, ovdje obitava svijet koji radi po cijeli dan odgovoran posâ, a ovi me prepadaju od ranog jutra”, zalepršao bi glasić doktorke Jovanović sa terase stana broj 11, na prvom spratu. Obraćala se mužu i deci, istovremeno se krsteći šakom i postavljujući doručak.

U prizmlju četvorospratnici smestile su se radničke porodice Demiri, u stanu broj tri, i Nikolić, u stanu broj jedan. Advokat Čavić svio je dom, sa ženom i detetom, na drugom spratu, u stanu broj 22. Sprat iznad, u stanu broj 32,

žive profesor David Kon, njegova supruga Tijana, sinovi Isidor i Moris. Veoma tiho i povučeno, na četvrtom spratu i u stanu broj 41, stanuju majka i čerka. Misteriozni gospodin Ilić, uredno zaveden u spisak stanara, zvanično je u stanu broj 12, na prvom spratu, ali ga niko nikada nije video, a kamoli upoznao. Iz tog stana nikada ne dopiru zvuci. Očigledno je prazan.

„Dobro jutro, gospodo Stanić, lep dan danas!”, pozdravi advokat Čavić izlazeći iz zgrade, a da pogled nije ni bacio ka trećem spratu i stanu broj 31, odakle tradicionalno proviruje baka Ljubica, vremešna udovica.

„Lep, lep, ali vreme se naglo promenilo i boli me svaka koščica. No, dobro, to znači da su mi sve koske još na broju”, nasmeja se baka Ljubica.

„Biće bolje, biće bolje... Da niste možda videli gde sam sinoć parkirao kola? Nikako ne mogu da se setim”, upita advokat nervozno, okrećući se na sve strane. Automobila nema na parkingu pred zgradom. Taman kad je krenuo na levu stranu, u potragu, oglasi se baka Ljubica.

„Ne, ne! Sinoć ste se kasno vratile sa druge strane, gospodine Čaviću!”

„O, hvala, od srca!”, laknu advokatu, koji se na petama okreće za sto osamdeset stepeni, užurbano pozdravljujući baku mahanjem.

Na posao se odlazi u odelu iz tri dela: sako, ispod njega prsluk i pantalone, ispeglane tako da se „muva poseče”. Kada je pronašao svoju „ladu” otvorio je vrata, rukom očistio sedište za vozača, stresao prašinu sa prsluka i sakoa, ušao u vozilo i otišao. Sigurnosni pojasevi nisu vezivani. Za tim nema potrebe u ovim, u svakom smislu, mirnim vremenima.

I ovo bi bila kompletna glavna i sporedna glumačka postava četvorospratnice. Postava, koja „glumi” u svojim životima kako najbolje zna i ume. Nekima su zapale role koje su rado prihvatali, i većina pokušava da iz života izvuče maksimum.

Pojedinima je, međutim, dopao ne baš tako lak zadatak.

Plave školske kecelje

Vreme sedamdesetih godina prolazi sporo. Ima ga dovoljno da čovek uradi šta god zaželi, samo ako se dobro organizuje.

Domaćice bi otišle na kafu kod komšinice, potom i u nabavku namirnica za kuću, čim se učenici takozvane crvene smene okupe ujutru ispred zgrade. Spontano se razdvajaju u dve grupe. U jednoj su devojčice, koje nose duže plave kecelje i bele, ponekad uštirkane kragne, a u drugoj dečaci, u kraćim uniformama iste boje. Istovremeno bi kretali ka obližnjoj školi.

„Čekajte! Nema Vlade, sad će on!”, povika Žarko.

„Ma, hajdemo mi polako! Stići će nas!”, pobuni se Srđan. „Ili hoćete da devojčice pre nas stignu u školu!”

Bardža je ravnodušno stajao, šutirajući kamenčice na asfaltu. Malo dalje, devojčice su već odmicale.

„Hajdemo, pre nego što Vlada izade! Jao, evo ga!”, prošaputa Ana uzbudeno.

„Gde si, debela? Hoćeš malo, sigurno nisi dovoljno doručkovala?”, dobaci Vlada cereći se, pruživši Ani parče hleba namazanog maslacem i domaćim pekmezom od šljiva. Poslastica koju nije stigao da smaže posle doručka.

„Ko mi kaže? Pogledaj sebe, koliki si!”, odbrusi Ana i ubrza za drugaricama.

„Ma, pusti ga”, oglasi se Nuća, „vidiš da se zaljubio u tebe!”

„Jednom ću da ga odalam, pa će videti”, ljutito reče Ana.

„A, šta ćeš ako on odalami tebe?”, upita Violeta oprezno.

„Doviđenja, dečice, srećno u školi!”, doviknu sa prozora trećeg sprata gospodja Stanić. „Želim vam mnogo petica!”

„Doviđenja, baka Ljubice, hvala!”, otpozdraviše deca odlazeći.

Šanel 19

„Život domaćice je kao bajka. Kada oposliš sve kućne obaveze, ostaje ti CEO dan samo za sebe. Blago li se Vama, komšinice, kad ne morate na posao!”, rasprica se Tijana Kon, službenica u pošti, naišavši ispred zgrade na gospodu Gavrović Dušanku, koja se borila sa bezbroj kesa u povratku iz prodavnice.

Videvši je onako doteranu, pa još kako veština hoda na štiklama, Dušanka dobaci, postiđena zbog svog nemarnog izgleda: „Život domaćice je grozan, draga moja komšinice. Radiš od jutra do sutra, a niko te ni za šta ne plaća. Doviđenja!”

Odoše svaka za svojom rutinom. Jedna mrzovoljna, druga razočarana. Službenica je pomislila: „Jeste, baš bi ti sad sedela kod kuće da ti muž nije direktor”. A domaćica: „Nisam ti ja od tih 'nafrakanih'”, naglašavajući u sebi poslednju reč, „i radije ću da sedim kod kuće nego da se šećkam naokolo u štiklama i kratkoj sukni”.

Dušanka je hitro grabila ka drugom spratu. Ušla je u stan i već u hodniku spazila sopstveni odraz u ogledalu. Pre pet minuta je ispred zgrade videla

našminkanu gospodu, sa urednom pundom, manekenske građe, u garderobi iz nekog elitnog butika u Beogradu i... cipelama sa štiklom. Zagledala se u svoj lik u ogledalu. Kakav užas! Na šta to ona liči? Da li se jutros uopšte očesljala? Spustila je kese na pod, popravila kosu prstima i kao furija izletela iz kuće.

Hodnicima zgrade širio se omamljujući miris „Šanel 19”, ženskog parfema koji tek što se pojавio. U celoj četvorospratnici ga je imala samo doktorka Jovanović. Čuvši korake, Dušanka zastade dok doktorka sa prvog sprata izade iz zgrade, da još i nju ne vidi. Parfem je dokusurio Dušanku, koja je mirisala na jutros spremljene prženice. Spustila se do prizemlja, ušla u stan broj jedan. Ulazna vrata u stan нико nije zaključavao preko dana. Nije bilo razloga.

„Dobro jutro! Dušanka je!”

„O, Dule, ti li si? ’Ajde, ’ajde, sa’ će kafa! Kod nas otkude Niš nema da omane jutro bez kafu”, obradova se gospoda Nikolić Đurđa, mlada žena u poodmakloj trudnoći.

Još jedno kucanje na ulaznim vratima. Đurđa i Dušanka se pogledaše. Đurđa propusti Dušanku kroz vrata trpezarije i povika:

„Ko je?”

„Lječnica Jovanović, susjeda sa prvog kata. Dobro jutro! Da li je susjed Nikolić doma?”

Đurđa je otvorila vrata, a iza se stvorio njen muž u farmerkama i beloj treger majici.

„Dobro jutro, recite!”, bio je ljubazan Đurdin muž.

„Ja se ispričavam, ali imam problema sa ’bubom’! Neće da upali, a ja žurim na posâ.”

„Dobro, sačekajte, odma’ ću dodem!”

Navukao je košulju, prošao kraj stola za kojim su Đurđa i Dušanka sedele i pile kafu, dograbio gurabiju i u žurbi poručio: „Odma’ se vrćem!”

„Jesi osetila njen miris?”, upita Đurđa Dušanku.

„Kako da ne. Miriše ceo hodnik. Iako je ona na prvom spratu, oseti se čak kod mene na drugom. Baš je lep!”

„A onaj njen muž, doktor, opravlja samo ljudi i ništa drugo ne znaje! A ’buba’ se svaki dan kvari, kao da je ’fića’! Što si ne kupe novog ’fiću’?! Tolike pare imaju... Moj Peđa je za trinaes’ svoje radničke plate kupio našeg ’fiću’. Oni bi ga kupili za njihove četiri.”

„Vala, istina! Treba li ti nešto? Da odem do prodavnice, da ti kupim nešto ili da usisam stan?”

„Ne treba, fala! Peđa će mi pomognе.”

Pozdraviše se i odoše svaka svojim poslom. Vreme za jutarnju kafu je prošlo.

Jaja

Vrativši se kući, Dušanka je zatekla Ivanu, najmlađu čerku, u pidžami, na kauču dnevne sobe. Gledala je televiziju.

„Ljubavi, već si se probudila? Dodi da te mama poljubi! Šta to gledaš? A, ’Kocka, kocka, kockica’. I, šta kaže čika Branko? Dobro, još si sanjiva, neću više da te gnjavim. Kada se razbudiš obuci se i dođi na doručak! Ja moram da počnem spremanje ručka.”

Opasala je kecelju i povadila suđe iz ormarića, namirnice iz frižidera i ostave. Sve je tu, pa ipak nešto nedostaje. Da, Čola! Zaputila se u trpezariju, kasetu Zdravka Čolića ubacila u kasetofon, uključila ga i zadovoljno se vratila u kuhinju. Sada će ručak biti ukusniji! A kad završi ručak, opere suđe, sredi kuhinju – ostaće i njoj ceo dan da se posveti samo fizičkom izgledu, pomisli ironično. Nikako da zaboravi razgovor sa gospodom Kon.

Seckala je namirnice na radnom stolu, tik uz prozor, pa je mogla da prati šta rade deca napolju, ko ulazi, izlazi ili je samo u prolazu. Pevušila je Čoline pesme, vešto baratajući nožem. Kad se začulo zvonce na ulaznim vratima, zamoli čerkicu da otvori.

„Ko je to, mila?”

„Zove me Sandra iz prizemlja da se igramo ispred zgrade. Mogu li, mama? Obukla sam se i doručkovala”, odgovori Ivana.

„Može, ali budi ispred zgrade tako da te vidim s prozora! I, ako idete da se igrate u pesku iza zgrade, obavezno me obavest!”, reče Dušanka sve vreme seckajući povrće.

Otišla je u trpezariju da okrene kasetu. Kada se vratila, pogleda kroz prozor. Nemanja sa prvog sprata i Čamil iz prizemlja već su se igrali loptom. Čim videše da devojčice izlaze iz zgrade, potrašaše ka njima. „Joj, biće gužve”, zabrinu se Dušanka. Posmatrala je dok se Ivana okretala ka drvetu, oslanjala rukom na stablo, spustila glavu na ruku i počela da odbrojava, na šta se ostali razbežaše glavom bez obzira. „Dobro je. Izgleda da su rešili da se igraju žmurke”, odahnu i posveti se ručku. Nedugo zatim, ču Ivanino dozivanje.

Oslonila se na sims.

„Molim, Ivana, šta je bilo?”

„Mama, Nemanja nas gura i ne dâ nam da se igramo!”

„’Ajde, deco, igrajte se lepo! Nemanja, nema guranja! A ti, Ivana, bez tužakanja i dodi kući ako ti igra ne odgovara! Ivančice, možeš li da odeš do prodavnice da mi kupiš pet, deset jaja?”

„Mogu, mama!”

„Super! Sačekaj, sad ću da ti bacim novac kroz prozor!”

Prodavnica je tik uz zgradu. Ivana brzim, kratkim koracima uđe u radnju i zatraži pedeset jaja. Prodavačica je začuđeno upita: „Ivana, jesli li sigurna da ti je mama rekla da kupiš pedeset jaja?”

„Jesam.”

„Onda dobro”, sleže žena ramenima i spakova pedeset jaja. „Evo, ali teško je, nećeš moći ovo da nosiš sama. Idi i reci mami da je jaja čekaju na kasi!”

Ivana je platila i krenula kući. Ispred zgrade dozva mamu, reče da je

jaja čekaju na kasi, jer je paket težak, ne može ona sama da donese pedeset jaja. Dušanka se zaceni od smeha i zahvali detetu.

Od grohota se strovalila na dvosed u trpezariji. „Sama sam kriva kad detetu ne govorim razgovetno. Šta li će sada sa svim tim jajima”, pitala se Dušanka.

Dirinčenje

Oko dva sata iza podneva, gotovo u isto vreme i kao po dogovoru, na parking ispred zgrade pristizali su profesor David Kon i doktor Jovan Jovanović. Kada su izašli iz svojih vozila uljudno su se osmehnuli i klimnuli glavom jedan drugome, pa krenuli ka ulazu u zgradu. Napred ide profesor, doktor za njim. Onda je profesor malo usporio, ne bi li ga doktor ipak sustigao.

„Dobar dan, profesore! Je li za danas gotovo sa obavezama?”, započe Jovan.

„O, dobar dan, doktore!”, prihvati David. „Nažalost, jeste. Kažem nažalost, jer su moje obaveze za mene zadovoljstvo. Da li je Vama bio uspešan radni dan?”

„Mogu samo reći da pacijentima dajem sve od sebe i, možda zato što se potpuno istrošim, jedva čekam da dođem kući. Da napunim baterije za sutra.”

„Znači, bolje da se ja ni ne usudim da se razbolim kada Vam se isprazne baterije”, našali se David.

„Ja i dan danas učim, dragi komšija, ali više ne od profesora, nego iz prakse”, morao je i Jovan da uzvrati šalom.

Utom se pred njima stvori domar Željko Babić: „O, kakva raja! Kad bi nas neko metnuo sad na vagu, mene s jedne, a vas dvojicu sa druge strane, bili bismo iste težine. Istina, ja ne znam isto koliko vas dvojica zajedno znate, ali i neznanje je teško. Nego, večeras je utakmica. Dodite kod mene na pivu da gledamo đuture! Dolazi i Peđa.”

„Hvala na pozivu, ali ne pratim sport!”, uljudno odbi David.

„Ne pratiš fudbal”, Željko pogleda Davida kao da je svetsko čudo. „A šta, ba, radiš kad ništa ne radiš?”

„I ja neću moći da dođem”, ubaci se Jovan, „jer imam neka posla. Drugi put.”

Profesor i doktor se oprostili od Željka, produžiše ka ulazu. David ubrza da ga Željko, kao prošli put, ne bi zamolio da utakmicu ipak gleda kod njega, jer jedini u zgradi ima kolor televizor.

Željko ostade sam, još u čudu zbog otkrića da postoji muškarac koji ne prati fudbal. „E, jadan on! Džaba mu sve znanje ovoga svijeta kad kulući pola

dana na poslu, a pola dana na mejdanu sa ženom i decom kući!"

„Đe si, zemo, dobar ti dan!”, prenu ga iz dubokog zaprepašćenja komšija iz susedne četvorospratnice. „Šta to deveraš?”

„O, jarane, dobar dan! Čuj, ba! Ja deveram?! Jok ja, bolan, jok!”

„E, onda se izvinjajem!”

„Š'a ima?”

„Ništa. A kod tebe?”

„Svašta.”

„Što si to znojav? Da nisi što dirinčio?”

„Dirinčio? Čuj, ja dirinčio?! Jok ja, matere mi, ne!”

„Kako kod kuće?”

„Berićet, Bogu hvala! Kod tebe?”

„Isto!”

„Ajde, zdravo!”

„Aj’, buraz, vidimo se!”

Odrastanje

Parkić ispred zgrade je posle podne prepun dece. Tu su mališani iz četvorospratnice i okolnih zgrada. Da daci iz „plave smene” u to vreme nisu u školi, zacelo ne bi bilo dovoljno mesta za sve njih. Dok devojčice preskaču lastiš, igraju se između dve vatre ili spremaju ručak u pesku, dečacima su omiljene igre: lopovi i policajci, kauboji i Indijanci, partizani i Nemci. Skupa su samo kada igraju žmurke. Ima tu svega: trčanja, guranja, sudaranja, padanja, zadirkivanja, plakanja i prvi simpatija.

Oko dva sata je vreme za ručak. Mame počinju da dozivaju s prozora. Neki odmah odlaze kući, ali većina odugovlači. Mole – „Još pet minuta, mama!”, a dečijih pet minuta traju i po pola sata. Zato na scenu stupaju gladni očevi koji više ne mogu da čekaju da se svi okupe za stolom. Sa tatama nema pogovora i park opusti dok udariš dlanom o dlan. Da tuda neko prode u to vreme po prvi put u životu, ne bi poverovao da je do maločas ovaj parkić bio ispunjen onolikom grajom i bojama. Činilo se kao da je neko bio plaćen da sredi sav nered koji bi deca napravila igrajući se. Bilo je to, inače, ne samo vreme ručka, nego i popodnevni odmora, ali i pisanja domaćih zadataka.

Muzika je treštala u stanu broj 41, na četvrtom spratu. Ćerka je kao hipnotisana slušala, na sav glas, švedsku grupu „Abba”, koja je pesmom „Vaterlo” pobedila na Evroviziji 1974. godine. Majka joj je ušla u sobu, dala znak da utiša muziku i rekla: „Molim te, Aleksandra, znaš da je kućni red od dva

do pet, strpi se još malo i utišaj tu muziku! Užasno me boli glava. Znaš li gde sam stavila aspirin?”

Kći je uopšte nije čula. Pogledala je unezvereno: „Molim, mama?”

Majka odmahnu rukom i izade iz sobe.

Majka Zlata i čerka Aleksandra živele su povučeno i tiho sve dok devojčica nije ušla u pubertet. Glasnom muzikom i neobičnim stilom oblačenja skretala je pažnju na sebe. U komšiluku su njen nesvakidašnji izgled objašnjavali time da su joj roditelji razvedeni, a otac joj živi i radi u inostranstvu, u Nemačkoj. Zaključili su i da otac pokušava da nadoknadi odsustvo u Aleksandrinu svakodnevici kupovinom garderobe koja je u trendu i novotarija koje se sve češće pojavljuju na stranom tržištu.

Zlata je pronašla aspirin i sela na dvosed u trpezariji. Aleksandra je izašla iz sobe u majici sa aplikacijom, zvoncarama i platnenim patikama, noseći teksas jaknu. Baš kad je htela da izgrdi kćer što obuvena šeta po stanu, Aleksandra je upita: „Mamice, hoćeš kaficu? Skuvaću jednu za sebe, da popijem pre nego što izađem.” Srećna zbog čerkinih milozvučnih deminutiva, nije joj na um palo da odbije. Niti da joj prigovara zbog patika.

„Može, draga. Možda će od kafe da mi prođe glavobolja.” Sa dvoseda je posmatrala kćer, udubljenu u kuvanje kafe, i razmišljala: „Bože, kako je porasla. U stvari, ona je sada odrasla devojka. A kao da je juče bilo kada sam je držala u naručju, dojila i ljudjala. Kako bih volela da je još tako mala”.

Umesto onoga o čemu je mislila, upitala je kćer kuda ide.

„Kao i uvek. Kod škole se sastajem sa društvom iz odeljenja. Malo ćemo prošetati kejom i eto me u devet. Šta ćeš ti da radiš, mama?”

„Čitaću neku knjigu. A u osam počinje film 'Burduš'. Da li znaš da od sledeće nedelje emituju novu seriju 'Naše malo misto'? Budi dobra i vrati se tačno u devet da ne brinem!”

„Dobro, mama!”, klimnula je čerka u znak odobravanja.

Plavi i 4:2

Kod komšije Babića se, tačno u sedam sati uveče, okupilo društvo. Svi iz prizemlja.

U sedam i petnaest počinje crtani film. To je i bukvalno dečijih deset minuta. „Mornar Popaj”, „Pera Detlić”, „Duško Dugouško”, „Pink Panter”, „Tom i Džeri”, „Profesor Baltazar” su neki od omiljenih crtanih filmova ne samo deci, već i odraslima.

Pola osam je, počinje neizostavni „Dnevnik”. Gledaju ga svi odrasli

muškarci, bez izuzetka, a i veliki broj žena. Loših vesti iz zemlje nema, osim u okviru vremenske prognoze, kada najavljaju neprilike poput kiše, obilnog snega i jakog vetra.

„Dnevnik” je zanimljiv kao da je kinematografska klasika. Traje uveliko obnova zemlje. Na brojnim radnim akcijama mladi i stari rade i grade dobrovoljno, bez naknade, verujući da čine dobro za sebe i buduća pokoljenja. Imamo zavidno dobre odnose sa celim svetom, uprkos hladnom ratu između političkog Istoka i Zapada. Naša država je priznati akter u svim međunarodnim organizacijama i lider nesvrstanog pokreta, koji okuplja takozvane „zemlje trećeg sveta”.

Nešto pre početka „Dnevnika” majke su se sa decom razmirele svaka svojoj kući, a u dnevnoj sobi su ostali domaćin Željko i domaćica Milena, sa komšijama Peđom i Angadom. Fudbalska utakmica počinje u osam. Na beogradskoj „Marakani” naša reprezentacija ima duel sa Argentinom.

Sedamdesetih godina navijački talas je zapljušnuo i naše podneblje. Po uzoru na jake navijačke pokrete u Italiji i Engleskoj, navijači naših klubova sada masovno bodre svoje klubove skandiranjem, pesmama, improvizovanim bubenjevima, a koriste i pirotehniku. Putuju na klupska gostovanja, sukobljavaju se sa protivničkim navijačima i policijom. Osim na fudbalskim, vatreno se navija još samo na košarkaškim i rukometnim utakmicama.

„E, da mi je sam’ još jednom da odem opet na stadion i normalno odgledam utakmicu uživo od početak do kraja, nego ova moja samo što se ne porodi, ka’ će više da znajem na čem’ sam!”, progundja Peđa, misleći na trudnu suprugu. „Ali, dobro, ni ovako ne je lošo, sa prijatelji i pivo.”

„Dobro, bolan, sa’ će, sa’ će! Uzmi pivu i gledaj šta radi ova rulja! Još malo i razvalit će ’Marakanu’! Zar bi i ti da praviš belaja sa njima?”, doviknu Željko i dodade blaže: „’Ajde, Milena, milo moje, donesi nam, bona, još po pivu, pa nek ide život! Aman, utakmica je!”

„Hej, utakmica još nije takoreći ni počela, a vi ste već mortus pijani koliko ste piva popili!”, povika Milena, pokušavajući da nadglaša televizor, komentare muža i komšija.

„Komšinka, niš’ ne brini za pivo! Imam ga ja kući još”, dobaci Angad, pokazujući prema vratima dnevne sobe, verovatno misleći da pokazuje prema svom stanu, koji se jeste nalazio u istom pravcu, ali u suprotnom smeru.

„Aaaa! Tooo! ’Ajde, Pape! Sad, sad, aaaa, tooo!”, bilo je ono što se čulo, ali se ne zna šta je ko od njih trojice povikao kada je pao prvi gol Safeta Sušića, jednog od najboljih fudbalera Evrope i sveta. Sva trojica su bili na nogama. Skakali od adrenalina, grlili se i ljubili. Na takvu buku i galamu, iz svoje sobe je doleteo sin Vlada. A onda se i on pridružio opštoj sreći.

„Sine, da nećeš možda i ti jedno pivo?”, našalila se Milena, noseći tri staklene flaše.

„Može, može, tatin sin”, povikao je Željko, „vakat mu je! Nije on više samo za šerbe, a ovo valja da se zalije!”

„Mama, Argentina je aktuelni svetski šampion”, objasnio joj je Vlada. Euforija je vladala i u stanu Gavrovića, na drugom spratu. Srđan je došao kod Žarka da zajedno gledaju utakmicu, a nedugo nakon prvog Sušićevog pogotka, pridružio im se Budo, inače Žarkov otac.

„E, Safete, bogoti, noga ti se pozlatila! Dušanka, viđe li ti ovo?! Što ovo bi sad, privijencu moj?!”

„Pa, drugi gol, tata!”, povika Žarko, stežući pesnice od sreće i nekog snažnog uzbudjenja.

„A, odmori malo, Safete, jadan! Ne mogu te stići kol’ko juriš. Tek sam došo da gledam utakmicu, a ti je već svršio”, razvlačio je Budo samoglasnike kao da se maločas probudio.

„Zamisli, tata, argentinski selektor je posle prvog gola shvatio da Sušića ne može da čuva jedan igrač, već mu je dodao još jednog!”, povika Žarko općinjen našim golgeterom.

„E, viđu gazele jedne! To nije fudbaler, no umjetnik”, vezao je Budo u zanosu.

Utom uđe Dušanka i donese deci kokice.

„Dušo, ne bilo ti zapovjeđeno, dones’ de jednu pivu! Pa, ne mogu slušat više ovije dolje, sa prizemlja, de se deru kô mazge! Moram popit i ja jednu u ovije čas”, zamoli Budo svoju Dušanku.

Društvo iz prizemlja je već bilo toliko prizemljeno da su slavili sedeći na podu svi odreda.

„Ma, ne mogu da verujem na svoje oči! Ovo ne je moguće! Jadni Argentinci! Daj jedno pivo za Argentinci! Fala, Milena! Ovo je za Argentinci!”, povika Peda u transu.

Utom u stan ulazi Đurđa, držeći se za stomak. Kako je spazi, Milena jurnu ka njoj.

„Mile”, reče Đurđa ne naprežući se, „mislim da mi je pukô vodenjak.”

„Dodi, sedi ovde! Idem po Peđu”, izgovori Milena umirujućim tonom i odjuri u dnevnu sobu.

„Peđa, dolazi ovamo!”

„Što? Nemoj sad! Sad je... sad je... i... goool!”, razdiera se Peda koliko ga grlo nosi, a za njim i svi ostali.

„Tooo, Sušiću!”

Uzalud je Milena pokušala da ih nadglosa. Nema se kud, pa dođe do Peđe i na uvo mu zagrmi iz petnih žila: „Žena ti se porađa!”

„Da, da, svaki čas će se porodi”, klimao je glavom, ne mičući pogled sa ekrana.

„Ma, budalo, pukao joj je vodenjak! Treba smesta da je vodiš kod lekara!”

„Čekaj, bre, gde baš sad?! Evo, sa’ éu da odem gore, kod Jovanović, da im kažem da siđu!”

„Šta će ti oni?”, grunu sada već iznervirana Milena.

Konačno je nadjačala gomilu. Zgranuto su je gledali, u čudu šta više i šta uopšte sada hoće. Pretećim tonom, ustremila se na Peđu: „Đurđi je pukao vodenjak i ne trebaju njoj Jovanović! Ne treba ni psihijatar, ni kardiolog! Mora neko smesta da je vozi u porodilište, treba joj ginekolog! Porada se!”

Na kraju je Milena ipak otišla do Jovanovića. Da pita može li neko od njih odbaciti Đurđu do porodilišta, niko iz prizemlja nije u stanju da sedne za volan. Ili su polupijani ili trešteni pijani. Doktor Jovan je krenuo rado i bez pogovora. Dotle Đurđa uzima unapred spakovanu torbu i uzbudeno, kao i svaka prvorotka, kreće ka izlazu iz zgrade. Za njom ide Peđa, drhti, drži se za glavu, kao da pokušava rukama da natera mozak da smisli bilo šta pametno da uradi ili kaže.

„Đule, nek je sa srećom, draga!”, doviknula je sa prozora trećeg sprata baka Ljubica.

Đurđa je samo pogleda, osmehnu se i užvrati pozdrav rukom.

Kako se utakmica zahuktavala, argentinski selektor je shvatio da Sušića ne može da čuva jedan igrač i konstantno dodaje novog, dodatnog čuvara. Posle svakog Safetovog gola, menjaju se i dupliraju protivnički čuvari. Od jednog trenutka, čak četvorica argentinskih fudbalera čuvaju jednog Sušića, ali on ipak uspeva da tri puta smesti loptu u protivnički gol. Onda Pasarela pogadja našu mrežu. Potom Blaž Slišković dovodi rezultat na 4:1. I, na kraju, Raimondi. Tako pobedismo svetskog šampiona sa čak 4:2.

Za nas su igrali: Aleksandar Stojanović („Crvena zvezda”), Zoran Vujović („Hajduk”), Miloš Hrštić („Rijeka”), Velimir Zajec („Dinamo”), Srećko Bogdan („Dinamo”), Mišo Krstičević („Hajduk”), Safet Sušić („Sarajevo”), Blaž Slišković („Velež”), Dušan Savić („Crvena zvezda”), Vladimir Petrović Pižon („Crvena zvezda”), Dragan Džajić („Crvena zvezda”).

Iste 1979. godine na fudbalskoj utakmici protiv Italije, na Maksimiru, ponovo na scenu stupa Sušić i pobedujemo rezultatom 4:1. Čak tri gola razlike.

Prinova

Noseći dve putne torbe, Dušanka je rano ujutru, posle nekoliko dana, pokucala na vrata stana komšinice Ljubice. Pokušavajući da što pre stigne, baka se zadihanoglasila: „Evo!”

Otvorila je vrata.

„Dobro jutro, tetka Ljubice! Da li mogu kod Vas da ostavim ključ od stana? Ivana još spava. Žarko i Violeta su u školi i vraćaju se tek oko dvanaest. Možete li za to vreme da pričuvate Ivanu? Znate, moram kod Đurđe u bolnicu, da joj odnesem neke stvari.”

„Dobro jutro, draga dete! Kako da ne, samo ti idi i ništa ne brini! Ja éu odmah da siđem, a ti mi puno pozdravi Đurđu! Kad Đurđa i momčina dolaze kući?”, interesovala se Ljubica.

„Sutra. Zato joj i nosim ove stvari. A Peđa mora da ostane kod kuće, čeka Đurdine i svoje roditelje. Hvala Vam puno!”

Ode Dušanka. Ljubica se vrati u stan. Mora da proveri da li su šporet, bojler, pegla isključeni, jesu li prozori zatvoreni. Kako je sve u redu, zaključala je kuću i spusti se jedan sprat. Uđe u stan Gavrovića i već sa vrata začu televizor.

„O, Ivanice, pa ti si budna! Tvoja mama mi je ostavila ključ. Morala je da ode poslom, a nas dve éemo se lepo zabavljati, kao i uvek, dok Žarko ili Violeta ne dođu iz škole.”

„Dobro jutro! Rekla mi je mama sinoć”, kazala je Ivana, neubedljivo glumeći zadovoljstvo.

„Baš kada se oni vrate, u podne, na televiziji počinju da emituju i drugi program. Meni je on mnogo interesantniji od prvog. A u najavi za večeras reklisu da puštaju film ‘Sutjeska’. E, u toj bitki je poginuo moj muž.”

Dok bi Ivana najradije da je baka Ljubica pusti da radi šta joj srce ište, Ljubica je bila uverena da je Ivani lepše ako joj posveti svu pažnju, pričajući dogodovštine iz svoje mladosti, igrajući sa njom neku društvenu igru – koja je još i poučna, pa i učeći sa njom pesmice, jer se tako vežba pamćenje.

Malo ko je decu voleo onako kao što je baka Ljubica. Rođena je u vreme kada su se u našim krajevima ređali rat za ratom, a i mlada je ostala bez muža, sada narodnog heroja, pa joj se nije posrećilo da ima potomstvo. Zato je uvek i rado izlazila u susret komšijama kada god je trebalo pričuvati njihove mališane. Od sve dece, Ivana je bila njena ljubimica.

Za to vreme Peđa u svom stanu i dalje čeka goste. U glavi mu se nižu misli, roje se jedna za drugom, tako da niko ne bi mogao da ih poveže u jednu celinu.

Najpre je šetao po stanu i zahvaljivao u sebi komšinici Mileni, koja mu

je pomogla da očisti stan od loma posle slavlja sa drugarima. Ej, on je postao otac! Potom je zahvaljivao supruzi Đurđi na najlepšem poklonu na svetu. Sve do tada najvažniji u životu su mu bili Đurđa i automobili. Onda se zahvaljivao roditeljima, jer su mu podarili život, pa je, eto, i on dobio svoje dete. U tom šetkanju, najednom bi seo na stolicu ili trosed, ali bi brzo ustao i iznova špartao po kući. Zamišljao je da posvud, po stanu, za njim ide njegov sin, koga će voziti u kolima i, kada dođe vreme, naravno, od njega će napraviti veštog vozača.

Začu se zvonce na vratima. Peđa otvori.

„Zdravo, sinko, ljubi ga majka! Dodi, mori, dođi da te poljubim! Čestitam!”, plakala je od sreće Pedina majka.

„Hvala, mamo, hvala! ’Ajde, samo uđi, uđi!”, govorio je Peđa, grleći majku, propuštajući je kroz hodnik da bi i otac mogao da uđe.

„Čestitam, sinko! Eto, da i ja dočekam unuka! Drži ovo, ne možem više koliko je teško! Sve će mi ispa’ne”, reče otac, pružajući Peđi dve ogromne kutije, koje je nosio jednu preko druge tako da mu se glava nije videla. Nije mogao ni da se rukuje, ni da zagrli sina.

„Hvala, tatko! Što je, mori, ovo?”, upita Peđa prihvatajući kutiju po kutiju i odlažući ih na sto.

„Dodi sad da te zagrlim i poljubim!”, prihvati otac Peđu u muški zagrljaj. I kako to stari srpski običaji nalažu kada neko postane otac, uhvati jedan kraj Peđine košulje i pocepa je. Peđa se gorko nasmeja. „Koji sam ja kreten”, pomisli. „Pa, trebalo je ovo da predvidim i obučem nešto staro, kao pre neko veče kada mi je dolazilo društvo na čestitku. Sad će Đurđa da me izgrdi kad se vrne. Ovu košulju mi je ona kupila i neje bila za džabu”.

Za to vreme je majka unosila torbe, odložene isped vrata.

„Kako što je? Prase i torta. A u torbe su malo paprike, paradajz i krastavac. Rodio nam se unuk!”, reče majka usplahirano i ponosito. „Hajmo sad po krevetac! Na ’stojadina’ je, sto mu jada, da su zadnji gibnjevi počeli da mu se ispravljuju pod težinu. Zaustavila nas i milicia u onoj nji’ov teget ’fiću’ sa beli natpis ’Milicija’. Pita: ’A kude ste vi tako natovareni pošli’, a Toma će njemu: ’U Beograd. Rodio nam se unuk. Ne brinite niš’. Ova je ljuta mašina prevezla celu spavaću sobu, pa zar zbog jedan krevetac da pravimo problem’, a milicioner će nama: ’E, ’ajde onda i nek vi je srećan unuk. Dovidenja’, i tako prođosmo.”

„A, prijatelji, kude su? Još gi nema?”, zapita otac.

„Oni dolaze s autobus. Stižu u jedan’es’. Idem sad s kola da gi pokupim na stanicu. Tašta je pola Niš ponela, isto kô i vi”, reče Peđa smejući se. „Kô da mi ovdeka u Beograd nemamo niš’ da pazarimo.”

„Dobro, dobro! Znajem ja da ovde u Beograd ima sve bolje. Zato i napuštate rodni dom i dolazite ovde. A za koga mi da obradujemo zemlju neg’ za vas?”, pitala je majka.

Vadila je jaja zamotana u novine i, odmotavajući jedno po jedno, redala u frižider, pa prozborila: „Đurđa sad mora dobro da jede jer će doći dete. Joj, moj unuk!”

Rod rođeni

„Tata, tata, a ka’ će više, ne mogu da čekam?”

„Muči, jadan, samo što nije!”

„A, tata, tata!”

„Što je?”

„Ođe kô kod nas u Titograd. Mnogo vruće i zagušljivo.”

„Jeste.”

„A jesli ti, tata, siguran da si potrefio kafanu? Da ne čeka on nas neđe drugo?”

„A, viđu, Budimirka mi je sve lepo napisala: S-k-a-d-a-r-l-i-j-a, kafana ’Tri šešira’. Je li to ođe? Jeste. Čekaj! On je od riječi. Nije on bilo ko ođe, u Beograd. On je naše gore list. Moli Boga da mu se nije što desilo!”

„Umoran sam. Putovali smo cijeli dan. Ej, devet sati!”

„Muči, jadan, što je devet sati u poređenju sa cijelom životom pred tobom?”

„A, što mi je on?”

„A, što mi je on”, ponovi otac sinovljeve reči ljutito, praveći grimase.

„Kako to pitaš, bogoti? Pa najbliži rod.”

„A od kojih je?”

„Znaš li Obadoviće više naše kuće?”

„Znam.”

„E, oni su odma’ pored Tajkovića.”

„Jeste.”

„Znaš li Milosavu Tajković?”

„Znam.”

„E ona je Buda Gavrovića rođena sestra.”

„Stvarno! Nijesam to znao.”

„Sjetićeš se kad ga budeš vidio. Dolazi često, mada se češće sastaju kod majke u Rudinama. Budina majka Anka je rođena setra Dmitra Danovića, a

njihova majka Zagorka je od Marića. Zagorkina majka Ljeposava je rođena sestra tvoje čukunbabe Julke Abramović, a devojačko prezime im je bilo Zdravković, od oca Krsta”, i tu je sin prestao da sluša oca, ali je ovaj uporno nastavio. „I čukunbaba Julka je imala čerku Persu, tvoju prababu, koja se udala za Maletića i dobili su tvoju baku Draginju, moju majku.”

„Dobro tata, dalje ne moraš! Valjda znam ko su mi baba i đed. A, zašto nikad ne pominješ đeda, tvog oca, Blagotu Varagića?”

„Pominjem, što ne pominjem? Pomenem ga svakije put po dobru. Jao, eve ga Budo!”, i odjednom skoči sa stolice kao vatrom oprljen.

„O, dobodošō, rode moj!”, reče Budo i zagrli rođaka.

„Još bolje te našō, rode najrođeniji! Ovo je moj sin, sjećaš li ga se?”, upita Božo, izgrlivši se i izljubivši s rodakom.

„A, sjećam se, jadan, kako da ga se ne sjećam? Kakva momčina! A ovolični je bio kad sam ga pošljednji put video. Kako ti ono bijaše ime, momčino?”, upita Budo malo sa rezervom, premda se ipak uvek obraduje kad vidi nekog iz rodnog kraja, bio to poznat ili nepoznat čovek.

„Milutin”, reče dečko tiho i nesigurno.

„Molim?”, upita Budo, praveći se da nije čuo.

„Milutin”, ponovi dečko malo glasnije.

„Molim?”, ni to mu nije bilo dovoljno glasno.

„Milutin!”, napreže dečko grlo iz sve snage, pitajući se šta ovaj čovek hoće od njega.

„Tako, momčino, ovo ođe ti je Beograd. Moraš pazit što pričaš i puštit glas da bi te ko čuo”, poduci ga Budo. „E, aj’ sad da šjednemo i naručimo što!”

Od sedamdesetih godina XX veka beogradske kafane imaju veliki društveni značaj. Tačno se zna zašto se u koju kafanu odlazi. Da li zbog slušanja muzike, kakve supe ili čorbe, rakije ili vina, ili da bi se videla neka značajna ličnost. Mnoge kafane su poznate po dobroj hrani i očaravajućoj muzici. Pored rodoljubivih, u njima se mogu čuti izvorne narodne i starogradske pesme, sevdalinke, ljubavne, bećarci i ostale šaljive pesme. Do danas ne mogu se nabrojati, ali recimo, najpoznatije su „Znak pitanja” kod Saborne crkve i „Tri šešira”, inače najstarija skadarlijska kafana.

U beogradskim kafanama stvarali su neki znameniti pisci, a ponekada bi im inspiracija bila upravo kafana. O tim stecištima ne samo boemije, Branislav Nušić je zapisao početkom veka: „Tu su se sastajali ljudi radi sporazuma; tu su zakazivali sastanke radi posla, tu su se čak i advokati konsultovali sa klijentelom, tu se zakazivao sastanak između provodadžije i devojačkog oca, tu je dužnik

potpisivao menicu, ortak ugovor, tužilac punomoće i, gotovo svi javni akti, izuzimajući testamente, obavljali su se u kafani. Tu su društva držala sastanke; tu su političari sklapali zavere i konspiracije, tu je često i bolesnik potražio doktora da ga priupita za savet”.

Kao što je Monmartr centar pariske boemije, bečke Grincing, rimske Trastevere, njujorške Grinič Vilibdž, tako i Beograd ima svoju Skadarliju.

„Kako su ti Budimirka i čerka?”, upita Budo.

„A, dobro, kako će bit?”, odgovori Božo, sve vrteći se na stolici.

„Što ima u Titograd, rođače?”, iznova pita Budo.

„A, ništo, sve po starom”, uzvrati Božo, izbegavajući da i sam išta priupita.

„A, što ti ovaj mali samo čuti?”

„Nemam što da rečem”, kaza Milutin, govoreći što je glasnije mogao. Da ga Budo opet ne tera da ponovi rečeno.

„Brzo ti uči ovaj mali”, nasmeja se Budo, a Božo jedva dočeka da dođu na temu zbog koje su prevalili toliki put.

„Jeste, brzo pamti sve što čuje i što mu se kaže. Svršio je ove godine škole i sad treba da nađe posâ.”

„A, kojim dobrom vas dvojica u Beograd?”, upita Budo, naslućujući odgovor.

Božo oseti olakšanje. Više nije morao da se usteže. Pa, rod su! Ko će učiniti kome, ako neće svoj svome?

„Nešto sam mislio, rođače, ti si ođe, u Beograd, čo’ek od uticaja. Što da se mali pati više po onije naš krš, kad ođe može kô čo’ek da živi? Pa, ako bi mogâ da potegneš svoje veze i zaposliš mi malog. Za početak bi mogô kod tebe da živi, dok se ne snade. Što rečeš?”, ispalii Božo kô iz topa.

„A, koje škole je svršio?”, upita Budo, češući prstima bradu, sada već spremno i nimalo iznenadeno.

„Srednju mašinsku”, uzvrati Božo, posmatrajući ga netremice, uz neskriveno veliko očekivanje.

„A, znaš li ti, Milutine, još nešto da radiš?”, obrati se Budo momčiću.

Milutin ga pogleda u čudu, pa upita: „A što ja to činim da bi još nešto radio?”

„Ne odgovaraj na pitanje pitanjem, magarče jedan! I ima da čini što mu se reče!”, ljutnu se otac na sina.

„Dobro, rođače, smislićemo već nešto za posao. Konobar, račun, molim!”, reče Budo. I mahnu rukom konobaru.

Daljinski upravljač

U gotovo svakom domu su, krajem sedamdesetih, televizori u boji nešto novo, ali je daljinski upravljač dočekan kao neviđeno čudo tehnike. Ljudi uvek imaju rezervu prema onome što je novo, a daljinac je istinska nepoznаница i neodgonetljiva misterija.

Gotovo sva deca mogu, kada urade domaći zadatak i čim prođe popodnevni odmor, da izađu napolje i igraju se. Vlada je bez nekog velikog truda uspeo da nagovori Žarka da ponese daljinski upravljač ne bi li se zavitlavali sa komšijama iz prizemlja, menjajući im programe koje su gledali. Naime, obojica su sigurna da svaki daljinski upravljač može da menja programe na bilo kom televizoru. Žarkovi imaju televizor u boji i daljinski upravljač, a komšije iz prizemlja odreda još imaju stare crno-bele televizore.

Žarko je ušao u svoj stan na drugom spratu i video da u dnevnoj sobi nema nikoga. Odlično. Tata Budo je verovatno na poslovnom sastanku, čim ne gleda „Dnevnik”, a u trpezariji mama Dušanka i sestra Ivana rasklanjavaju sto posle večere. Sestra Violeta je napolju. Uzeo je daljinski, sakrio u rukav i iskrao se iz kuće.

Televizore svi drže u dnevnim sobama. Te prostorije se ne nalaze iznad ulaza u zgradu, već na naspramnoj i manje osvetljenoj strani, gde su i terase. Zato su Žarko i Vlada otišli iza četvorospratnice i prišunjali se terasi komšije Angada. Vrata susedove terase na prizemlju su otvorena, a iz stana se čuje dubok i prijatan glas Miloja „Miće” Orlovića, voditelja „Dnevnika”. Preskočili su ogradu terase, provirili kroz prozor. Naravno da Angad pomno prati „Dnevnik”, dok oko njegovih nogu, na podu, Ćamil i Adil voze plastične autiće.

„Hajde! Uperi daljinski ka televizoru i stisni dugme za promenu kanala!”, šapnuo je Žarko, dok je Vlada držao daljinac u pravcu Angadovog televizora i bio zabezeknut.

„Neće”, izusti Vlada.

„Pritisni još jednom!”

„Neće.”

„Kako neće?! Daj meni! Vidi, stvarno neće! Auh, verovatno mu smeta zavesa na prozoru. Daj da probam kroz vrata!”, doseti se Žarko.

Ali, ne vredi.

„Probaćemo na mom televizoru”, doseti se Vlada.

Ove dve terase deli kamena ograda, preskočili su je i već bili na Vladinoj. I tu su vrata otvorena, zavesa na prozoru srećom razmagnuta, pa su čučnuli da

ih ne vidi Vladin otac Željko. I on gleda „Dnevnik”, usput razgovarajući sa televizorom.

„E, Tile, ti si bog, oca mi! E, dok je tebe, ba, biće i berićeta?”

Koliko god Žarko pritiskao dugme na daljinskom, ništa se nije zbivalo.

„Idemo još kod Nikolića! Ako i tamo ne promeni kanal, taj daljinski ti ništa ne valja”, zaključio je Vlada znalački.

Preskočili su zidić. Opet imaju sreće jer su naišli na otvorena vrata terase. Peđa u dnevnoj sobi takođe prati „Dnevnik”. Kako su se primicali otvorenim vratima, kroz terasu krcatu različitim metalnim delovima za bicikle i automobile, Vlada nehotice obori jedan. Bicikl pade, ču se tresak. Peđa ustade sa troseda i krenu ka terasi da vidi šta se događa. Ova dvojica jurnuše preko zidića da se, bar, nađu na Vladinoj terasi i ne budu, kao neki lopovi, uhvaćeni na komšijskoj.

Peđa izade, pogleda unaokolo, ali mu je terasa u takvom neredu da nije mogao da raspozna da li se nešto srušilo. Pogledao je preko ograde i nije video nikog. Bacivši pogled preko zidića, spazi Vladu i Žarka.

„Momci, je li to vama nešto metalno palo na pločice?”

„Jeste, čika Peđa, meni je pao bicikl”, reče Vlada kulturno, pokazujući na svoj bicikl, naslonjen na zid.

„Dobro, momci, nemo’ se povredite!”, reče Peđa i vrati se svom „Dnevniku”.

„Dobro je, nije ništa primetio. A, taj tvoj daljinski ne radi!”, odahnu Vlada.

„E, pa, da smo probali još i kod Nikolića, možda bi uspelo”, branio se uvredeni Žarko i ode kući, noseći daljinski uzdignute glave.

Iste večeri je Đurđa dojila malog Nikolu oko osam sati. Naumila je da ga malo zavara majčinim mlekom i da, dok on spava, odgleda nešto na televiziji. Kada se dete probudi, oko deset, uspavaće ga „Nestle” veštačkim mlekom, pa će biti sit i spavati bar do pet sati ujutru.

Smestila je Nikolu u krevetac i otišla u kuhinju po grickalice Top Flips firme „Kolinska”, smućkala kesicu soka „Flavor Aid”, a za svaki slučaj ponela Eurokrem blok. Na stolu je zatekla „Double Bubble” žvake, biće da ih je kupio Peđa, jer ona više voli „Bazooka”. Uključila je televizor, sela na trosed, podigla noge i grickala Top Flips. Pogleda u ekran. Dodavola, šta je se tiče situacija u svetu! Ali, tek što je sela, valjalo je dići se sa troseda, doći do televizora i promeniti program. Pogledala je oko sebe i oslušnula, nadajući se Peđi.

On je za to vreme majstorisao na terasi. Zatrebala mu je alatka iz ostave u stanu, pa je ušao sa terase.

„E, u prav čas!”, reče Đurđa tiho, da ne probudi bebu u drugoj sobi.
„Hoćeš mi promeniš program kad budeš pored televizor?”

„A, to! A, ja se ponadao trebaš me za nešto drugo”, bio je dvostruislen Peđa, smeškajući se i gledajući ženu ispod oka. Pridje joj, sede na trosed, približi se, zagrli i poče da je ljubi po vratu.

„Beži, bre, budalo! Hoćeš da se Nikola probudi i da nas vidi?”, otimala se Đurđa.

„U drugu sobu je. I kako će iskoči iz krevetac i dođe ovdeka, kad još ne znaje da hoda?”, bio je očajan Peđa.

Đurđa je razmišljala šta da mu odgovori.

„Strpi se još malo! Još je mali.”

„Šta ču onda ja?! Da čekam da poraste golem?!”, ljutio se Peđa.

„Ne mogu da razmišljam o dve stvari u isto vreme”, nije odustajala Đurđa.

„Mi će razmišljamo cel’ život o njem’. Kude je, što raboti, s kim se maje”, rekao je Peđa, malo sačekao i, kako reakcije nije bilo, kao pobeden ustade i krenu ka televizoru. Ispred sprave se, međutim, sappleo o gomilu debelih kablova, nekako održavši ravnotežu. Taman kad htede da promeni kanal, oglasi se Đurđa.

„Čekaj! Počinje opet serija ’Ljubav na seoski način’. Pusti! To ču gledam! U koju ono episodu peva Silvana Armenulić, znaješ li?”

„Ne znajem”, odgovori Peđa odlazeći do ostave, ali ne nađe alatku koja mu je trebala. Još više se unervozio, počeo da baca alat i na kraju digao ruke. Pođe na terasu.

„Možeš da mi promeniš program? Gledala sam više put ovu epizodu”, upita Đurđa, umilnim glasom, uhvativši ljutnju u njegovom pogledu.

Peđa ode ka televizoru i opet se sapplete na kablove. Ovaj put se prosuo na parket koliko je širok i dugačak.

„E, vala, ču ti kupim nov televizor u boji sa daljinski upravljač, pa menjaj programi kol’ko ’oćeš. A i ovaj mali, kad počne da puzi, da se ne mota oko ovi kablovi”, gundao je Peđa odmotavajući kablove. Tog časa je oduševljenje katapultiralo Đurđu sa troseda, poletela je ka mužu, obema rukama ga obuhvatila oko vrata i počela da ljubi tepajući: „Pedica, moj Pedica!”

Kada su promenili program, na drugom kanalu je išao vestern.

„Taman ćemo gledamo vesterni u boji”, beše Đurđa zadovoljna.

Utom začu bebin plač, podsećanje da će još neko vreme svu njenu pažnju ipak dobijati samo sin.

88 sadnica

Nedeljom po podne državna televizija obično emituje direktnе prenose fudbalskih utakmica u nacionalnoj ligi. Te večeri, 4. maja 1980. godine, u Splitu se odvija derbi između „Hajduka” i „Crvene Zvezde”. Prenos ide uživo. Ekipa za gledanje fudbala iz prizemlja je, kao i uvek, na okupu. Sada kod komšije Angada, uz pivo i pitu od zelja koju je napravila Angadova supruga Ćamilja. Odjednom prenos je prekinut i ekran se zacrti.

„Šta ovo bi, ba?”, začudi se Željko.

„Jao! Ne pokvari se opet valjda!”, zavapi Angad. „Pa, juče je bio majstor da ga popravi baš za utakmicu.”

Angad dođe do televizora i odalami ga odozgo. Ni ovaj, tada tipični, metod laičkog popravljanja TV aparata nije urođio plodom. Ekran osta crn.

Taman da pređu kod Željka, kad se, posle tridesetak sekundi, vradi slika na ekranu. Miodrag Zdravković, glavni spiker „Televizije Beograd”, izgovorio je, oko 18:50 časova: „Umro je drug Tito.” Sva trojica se pogledaše u neverici, očekujući nastavak utakmice. Ali, spiker je i dalje pričao: „...Teška bol i duboka tuga potresa radničku klasu, sve radne ljudi i građane Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, svakog našeg čoveka, radnika, intelektualca, pionira, vojnika, majku i devojku...”

Sva trojica u isti mah, kao da su se nagutali suzavca, počeše da plaču i zapomažu.

„Jao, mene, jadan ja, šta ču sada?”, uhvati se za glavu Angad.

„A, joj, Tile, kakav baksuz, bolan!”, presavijao se Željko, kao kada ga preseca po stomaku.

„E, sad će naj...”, zaustavi se Peđa, ugledavši na vratima Ćamilju i trogodišnju Eminu.

„Šta je?”, upita zbumjena Ćamilja videvši ih. Obično ne plaču kada „Zvezda” izgubi, nego se nerviraju pet minuta i posle nikom ništa.

„Umro Tito!”, jedva prozbori Angad.

Kad to ču, Ćamilja pogleda u televizor i rasplaka se kao da gleda kakav tužni ljubavni film. Videvši da odrasli odreda plaču, mala Emina pomisli da tako treba, pa i ona zarida ne znajući ni sama zašto.

Trojica muškaraca ulaze, u 41. minutu utakmice, na teren stadiona „Poljud” signalizirajući sudiji da prekine meč. Gradonačelnik Splita Ante Skatarenko preko mikrofona objavljuje vest o smrti Tita.

Usledile su masovne scene kolektivne tuge. Igrači oba tima, među njima i Zlatko Vujović, koji je plačući seo na travu, zajedno sa fudbalskim sudijama su postrojeni. Odali su počast minutom čutanja. Kada je oficijalni spiker rekao:

„Neka počiva u miru!”, na krcatom stadionu je oko 50.000 navijača spontano zapevalo: „Druže Tito, mi ti se kunemo, da sa tvog puta ne skrenemo!”

Utakmica nije nastavljena, odlučeno je. Duel će biti ponovljen.

Kao kiša pljušte saopštenja preko televizije i radija. Još tokom večeri izlaze vanredna izdanja skoro svih dnevnih novina u glavnim gradovima jugoslovenskih republika, naravno i u prestoničkom Beogradu.

Čuveni, luksuzni „Plavi voz”, koga je sam predsednik povremeno koristio za putovanja, poslednji put je saobraćao 5. maja 1980. godine. Prevezao je u Beograd Titove posmrtnе ostatke, iz Ljubljane, gde je u Kliničkom centru preminuo. Sahranjen je 8. maja, po sopstvenoj želji, u „Kući cveća” na Dedinju. Na desetine hiljada naših građana su ga ispratili, duboko ožalošćeni i bez malo svi uplakani, u nepreglednoj, zbijenoj koloni. Iz sveta je došlo 209 delegacija iz 127 država. Nisu izostali najviši državnici, od Margaret Tačer, preko Muamera el Gadafija i Sadama Huseina, do Leonida Brežnjeva, Helmuta Šmita i brojne svetske političke elite. Nikada do tada, u vreme hladnoratovskih odnosa, rame uz rame, čak ni u pogrebnoj povorci – a kamoli drugim povodom, nisu bili zajedno toliki zapadni političari i komunističke vođe, kraljevi i predsednici, verski poglavari...

„Kult ličnosti”, negovan godinama, nastavlja se i posle smrti Tita. Kako je živeo 88 godina, širom zemlje se sadi po 88 sadnica u parkovima, kraj ulica, po fabričkim dvorištima... Nose se bedževi sa njegovim slikama. Svakog 4. maja u 15:05 u celoj zemlji se uključuju sirene i ljudi minutom čutanja odaju poštu gde god se zateknu.

Ta država je bila međuzona između političkog Istoka i Zapada. Tito se više bavio međunarodnim odnosima nego unutrašnjom politikom. Onda je zemlja počela da tone u sve snažniju ekonomsku i političku krizu.

Titova smrt označila je kraj jedne, ipak mirne, ere na celom Balkanu.

Petokraka

„Aleksandra, skini više te slušalice vokmena sa ušiju i slušaj me! Ovako nikad ne znam da li ti pričam uzalud ili me čuješ!”, morala je da poviče iz sveg glasa majka Zlata.

Aleksandra je isključila vokmen, skinula slušalice. Tek tada je ustala iz kreveta i počela da se oblači, objašnjavajući da nekako mora da se probudi. A najbolje je ujutru pokrene kultni „Džoj divižn”, inače prva pank grupa koja nije naglašavala gnev i energiju, već melodičnost i melanoliju.

„Da li si ti normalna, dete moje? Rekla si mi da ćeš učiti cele noći, a ti se farbaš! Hajde frizura, ali sa tom bojom kose ličiš na papagaja i toliko si upadljiva

da te neće pustiti ni u školsko dvorište, a kamoli u učioniku! Ići ćeš pravo kod direktora, a meni je bolje da se odmah spremim za raport kod razredne”, očajavala je Zlata.

Aleksandra je uzela sa stola kasetu Dejvida Bouvija, cvikere za sunce, ranac i dve crvene ruže iz vase, poljubila majku i krenula da izade.

„Ništa ne brini, nisam jedina u školi! Trebalo bi onda sve devojke da izbace iz srednjih škola!”

„A doručak?”, pitala je Zlata, ali je Aleksandra već izašla, zalupivši vrata stana.

Preskakala je po jedan stepenik silazeći sa četvrtog sprata. Kada je bila na trećem, spustila je ruže na otirač stana broj 31, u kome je živela gospođa Stanić, pa produžila.

Tog jutra se advokat Čavić spustio niz stepenice sa blagom teskobom u duši. Izašao je iz zgrade, setno pogledao na prozor trećeg sprata, gde više nije bilo gospode Stanić. Naviknut je da ga svako jutro pozdravlja i podseća gde je parkirao „ladu”. Zlosrećna gospoda je teško preživela promene u državi i ocrnjivanje ideologije za koju je, u Drugom svetskom ratu, život dao njen mladi muž, narodni heroj. Mada nije imala decu, uz šaku rodbine, na večni počinak otpratila ju je čitava jedna četa daka. To su bila ona nekadašnja deca iz komšiluka, koja su je doživljavala kao rod rođeni. Sahranjena je na Novom groblju, u Aleji narodnih heroja, pored svoga muža, na čiju je petokraku na nadgrobnom spomeniku bila i te kako ponosna.

Prvo jutro posle sahrane. Za advokatom, iz zgrade izlazi profesor Kon sa sinom Morisom. Sin je upisao fakultet na kome profesor Kon predaje, pa su krenuli zajedno ka kolima. Ćutke su stigli do automobila i spontano bacili pogled ka prozoru gospođe Ljubice. Moris je sklonio duge šiške sa očiju i rekao: „Nesretnica!”

„Bila je dobra žena”, dodao je profesor. „Nadam se da će je Bog nagraditi.”

Utom su na parkingu osvanuli doktor i doktorka Jovanović. „Je, je, bila je jedna dušica!”, potvrdi doktorka Jovanović, uđe u kola i nervozno odgurnu sigurnosni pojaz, koji ničemu nije služio. Samo je smetao.

Dušanka i Đurđa su, u povratku iz prodavnice, pred očima imale celu zgradu. I njima nešto nedostaje. Naravno, uvek veseo pogled komšinice Ljubice. Đurđa je odjednom briznula u neutesan plač, pa se i Dušanka rasplaka.

„Napačena žena, šta ćemo mi sad bez nje?”, zaridala je Đurđa.

„Ne znam”, reče Dušanka mirno i tužno. „Život teče dalje.”

U blizini stoje Žarko, Violeta, Srđan, Ana i Vlada.

„Ko nam još nedostaje?”, pita Žarko proučavajući skupinu ispred sebe, kao da proverava neki spisak.

„Opet nema Nuće i Barđe”, reče Ana, „a kako im već tri dana nema ni traga ni glasa, otišla sam juče gore, na četvrti sprat. Niko nije otvorio kad sam pokucala na vrata porodice Loma. Prislonila sam i uho na vrata, ali ništa nisam čula. Od njih desetoro, bar neko bi trebalo da je kod kuće.”

„Moj otac kaže da su se odselili”, oglasi se Srđan.

„Odselili? Kako? Kada? Zašto mi Nuća ništa nije rekla?! Zašto se barem nije pozdravila sa nama?! Hoće li dolaziti?!”, zbuni se Ana.

„Mislim da neće. Pitali su tatu za pomoć. Prodali su stan”, priznade Srđan.

„O, Bože, ne mogu da verujem! Kako tako odjednom?”, grunu razočarenje iz Ane. „Kad sam juče, penjući se na četvrti sprat, prošla pored stana baka Ljubice, ovde me nešto steglo”, pokaza rukama na grlo.

Istog časa svi pogledaše ka pustom prozoru uvek nasmeštene baka Ljubice. Ani zasuziše oči. Pride Vlada i zagrlji je.

„Hajde, debela!”, reče ovaj put blagonaklono. „Idemo u školu!”

I odoše zagrljeni.

Borosane

Ana je toliko omrzla fizičko vaspitanje da joj je uvek, kada je imala taj čas, još od ranog jutra bivala muka. Malo krupnije građe, osećala se veoma neprijatno u crvenom trikou marke „Jasa”. Činilo joj se kao da je u kupaćem kostimu i pri svakom pokretu je proveravala da li sve стоји na svom mestu ili „slikira”. Časovi su grupni, devojčice i dečaci zajedno. Na jednom terenu su devojčice igrale odbojku, a na drugom dečaci košarku. Pri tom, krenuo je i pubertet. Telo je počelo da im se oblikuje i dobija formu odrasle osobe. Ma, onaj Vlada! Kada samo ne bi toliko buljio u nju... Ipak, njegova pažnja joj je prijala. Nekadašnji debeљuca, Vlada je naglo izrastao, smršao i čak za glavu postao viši u odnosu na vršnjake.

Zvono je napokon oglasilo kraj časa. Krenula je prema izlazu sa ostalim devojčicama, kada se iza nje stvori Vlada.

„Sačekaću te na hodniku da na odmoru odemo zajedno do kioska!”

Prihvatile je i otišla do ženske svlačionice da se presvuče.

Kada je izašla, potražila ga je pogledom. Bio je tu, oslonjen na zid u hodniku. U učionici za engleski ostavili su torbe, pa se preko školskog dvorišta zaputili ka crvenom PKB kiosku, po viršle sa senfom i jogurt.

„Mrtav sam gladan! Imaš li dovoljno novca? Ako nemaš, imam ja”, pitao je Vlada.

„Imam”, ogovorila je Ana.

U redu ispred kioska su časkali.

„Da li idete na more za raspust?”, pita Vlada.

„Da, kao i svake godine, kod maminih u Rovinj. Nemanja i ja ostajemo ceo raspust, a mama i tata samo za godišnji odmor. Ti?”

„Nisam siguran da ćemo ove godine ići na more. Tati i mami su manje plate, pa ni ‘paradajz turizam’ više ne dolazi u obzir. A tata razmišlja da ode na rad u Irak, preko firme, na šest meseci.”

Kupili su užinu i Vlada se uputi ka plavom kiosku „Štampe”, po cigarete. Kupio je „Filter 57”.

„Još nisi prestao da pušiš?”, čudila se Ana.

„Ali tek sam počeo”, uzvratio je smejući se.

Kada se prepodnevna smena vratila iz škole, popodnevna je već uradila domaće zadatke i spremala se za odlazak na nastavu. Inače su sva deca iz te zgrade, koja su išla u popodnevnu smenu, bila u nižim razredima i još su se navikavala na obaveze i školska pravila.

Ivana se češljala pred ogledalom: „Mama, znaš li da tetkica u školi ima iste onakve ‘borosane’ kao moja vaspitačica Boba iz vrtića? A videla sam da ih nosi i Ćamilova mama, dok nam čisti ulaz i stepenice. Samo što su joj uvek pocepane čarape, pa joj vire prsti jer su ‘borosane’ otvorene.”

„Znam”, rekla je mama Dušanka. „Nose ih i konobarice u restoranima, a i čistačice u bolnicama, samo ne teget nego bele. Sad požuri, zakasnićeš u školu!”

„Nemanja, evo ti novac za užinu, nemam sad vremena spremati ti niš”, hitam na posâ, druga smjena sam. I nemoj kupovati ’Pekabelu’, zaboljet će te grlo! Kužiš? Hajde, sad, pozuri! A moram i ja ići”, požurivala je sina doktorka Jovanović, pomažući mu da stavi torbu na leđa, bukvalno gurajući ga prema vratima.

Sandra i Čamil su u isto vreme izašli iz svojih stanova u prizemlju, a za njima Đurđa iz trećeg stana, pružajući svakom po jedno parče proje zamotane u belu salvetu.

„Eve, deco, uzmite ovo za užinu! Hej, Nikola, beži! Što mi se motaš oko noge, hoćeš da padnem sa ovoliki stomak?!“

„Hvala, tetka Đurđa!“

U 13:30 svi su bili ispred zgrade. Na putu do škole su razmenjivali sličice iz čokoladica „Životinjsko carstvo”, koje su sakupljali i lepkom lepili u nagradni album.

Ivana je od kuće do škole već bila odlučila. Nosiće „borosane” kad poraste. Nemanja je na prvom odmoru kupio sladoled Rumenko iz „Pekabelinog” sandučara. Sandra je Čamilu dala i njeno parče proje. Ona je već imala spremljenu užinu, ali joj je bilo neprijatno da odbije tetku Đurđu i ne uzme ponuđeno.

Stojadin

Boban se rano ujutru odvezao do „Jugopetrolove” pumpe da natoči gorivo u „stojadinu”. Hteo je da izbegne velike gužve ili, ako je opet nestašica benzina, da ga nabavi na neki drugi način. Čekajući u redu, posmatrao je bučnu kolonu automobila. Već prvi automobil je otkrivaо da je reč o svadbenoj povorci. Naime, iz otvorenog prozora čeonog „stojadina” vijorila se trobojka sa crvenom petokrakom, a konzerve, vezane za zadnji branik, privlačile su pažnju čangrljanjem. Iz ostalih automobila čule su se sirene, jer svatovi moraju da budu primećeni.

Zlata je iz rerne izvadila kolač sa višnjama, spustila ga na ringle šporeta, prekrila krpom i otišla u trpezariju. Tu je, za stolom, sedeо Slobodan, njen bivši suprug i Aleksandrin otac. Sto je već bio postavljen. Trebalо je samo sačekati da se svi okupe i večeraju.

„Sve je gotovo. Hoćeš li još jednu rakiju?”, upita Zlata.

„Ne, hvala! Ne smem da preteram, ali mnogo ti je dobra. Što mi prija kad god dodem u zemlju i podsetim se starih, domaćih recepata! Nego, reci mi nešto o tom Aleksandrinom... kako se ono beše zove?“

„Boban. Ne znam ni ja mnogo, Slobodane! I ja će ga upoznati večeras.

Njegovi su iz Hrvatske, Srbi. Došli su u Beograd odavno. Stariji je od Aleksandre godinu dana. Trebalо bi da ide na služenje vojnog roka uskoro. To je sve što znam”, odgovori Zlata.

„Aha, tako znači”, reče Slobodan značajno, i uze jedno parče slanine sa tanjira na kome su poredani, uredno i pod konac, isečeni slanina, sir i parizer. „Izvini, samo da bacim pogled sa prozora na ’mercedes’”, reče dižući se od stola.

„Samo napred, ali, ako se plašiš da ti ga neko ne ukrade, ništa ne brini! Nije ti ovo zapad! Mada će, naravno, svako ko prođe pored njega da zagleda”, smeјala se Zlata.

Za to vreme, Aleksandra se šminkala u svojoj sobi. I uzbudeno poskakivala uz zvuke „Idola”. Nema joj druge, mora da upozna mamu sa Bobanom ako hoće da se zabavljaju bez skrivanja. Na lice je nanela puder u prahu, kapke osenčila svetlijom nijansom braon senke, a donju ivicu očiju istakla debelim slojem crnog krejona. Karmin i rumenilo su u istoj boji zrele kajsije. Stavila je ogromne, okrugle srebrne minduše. Natapirala kratku, stepenasto ošišanu kosu, kakvu nosi princeza Dajana. Uz beli bodi, obukla je nove farmerke, koje joj je tata upravo doneo iz Nemačke. Blede, isprane „Levi’s 501”. Ovog puta je tata bio neuobičajeno darežljiv. Mami je doneo „Poison”, parfem Kristiana Diore, koji će Aleksandra pozajmiti u ovoj specijalnoj prilici.

Začulo se zvonce na vratima. Evo ga, pomisli Aleksandra i pozuri da otvori vrata. Bilo bi glupo da mu otvori mama ili još gore – tata, pa da se Boban živ prepadne. I bolje da otvori što pre, dok još nije rešio da pobegne! Kad je otvorila vrata, osmehnuli su se jedno drugome zbumjeno, tiho izustili „ćao” i Boban je ušao.

Zastao je. Nije bio siguran sme li da je poljubi u usta. U njenoj su kući, prvi put! Bacio je pogled ka unutrašnjosti stana. Aleksandra mu je krenula u susret tek kada se i sama uverila da ih niko ne vidi. Ohrabren njenim postupkom, primakao se i Boban, ali od uzbudjenja se na kraju nisu ni dotakli usnama. Lepo su se poljubili u obraz, što ih je zasmejalo.

Uvela je Bobana u trpezariju. Otac je sedeo za stolom, majka je već bila na nogama.

„Dobro veče!”, reče Boban.

„Dobro veče!”, uzvratili su u isto vreme i mama, i tata.

„Ovo su moji roditelji, a ovo je Boban!”, upoznala ih je Aleksandra.

Otac je ustao, pružio ruku. Dok su se upoznavali, Boban je Aleksandrine roditelje gledao pravo u oči. Zlata je najpre osetila miris „Vožda”, muškog parfema, a onda spontano, ali brzo, odmerila dečka od glave do pete, rukom mu dotakla rame i pogurala da sedne.

„Samo izvoli! Sedi, sine, drago mi je!”, obratila mu se Zlata.

Boban je prilično visok i mršav. Nosio je „Jasa” sportsku majicu, farmerke „Lee Cooper” i starke. Da izbegne tišinu, Aleksandra ga je pitala šta bi da popije. „Neki sok, ako ima.”

„Doneću koktu, znam da je voliš.”

„Može. Super!”

„Tebe će, momčino, vidim ja, u gardu! A, da li si razmišljao da upišeš fakultet? Bar ovde je školovanje lako, zato što je besplatno. Možeš da pokušaš i ako ne ide, ne ide. Ili, kad god da završiš, završio si. U Nemačkoj se ne isplati da upišeš fakultet i daš silne pare, pa da odustaneš. Zato svi koji upisuju fakultet, obavezno i završe. Tamo je lečenje toliko skupo da ne smeš ni da se razboliš. Ovde je i zdravstvena zaštita takoreći besplatna”, krenuo je Slobodan u priču.

„Moj otac želi da se aktiviram u vojsci. Nisam još prelomio čime će se baviti, a nisam siguran ni da li bih se u vojsci aktivirao, pa će najpre da odužim dug državi, a onda ćemo da vidimo”, nadoveza se Boban, znajući da što opširnije odgovore bude davao, to će brže proći agonija upoznavanja i stvaranja dobrog utiska. Imao je potrebu samo da sa Aleksandrom što pre izade napolje.

„Hajde, posluži se, Bobane!”, neumorna je Zlata, neprestano dopunjajući pojedeno sa stola i dodajući nove đakonije: proju, zeljanicu, pečenu prasetinu,

salatu od pečenih paprika sa belim lukom.

„Odakle su ti roditelji?”, interesovao se Slobodan.

Aleksandra je prevrnula očima i pomislila kakav je davež ovaj njen otac, zašto ne ostavi neko pitanje i za drugi put. Pa, da, nikad nije tu. Kad je već tako, šta ga se uopšte tiče bilo šta u vezi sa njom?

„Roditelji su mi rođeni u Hrvatskoj. Tata je iz okoline Knina, a mama je iz Vinkovaca, u Slavoniji. Dosegli su u Beograd kada je tata dobio posao u IMT-u 1965. godine, a mama se kasnije zapošlila u fabrici ’Beko’”, lepo i jasno je izdeklamovao Boban, spremam na pitanja koja je i očekivao. Aleksandra i Zlata pažljivo su ga slušale i gledale. Aleksandra se topila od miline. Zlata je odmah shvatila zbog čega se njenoj čerki toliko svideo ovaj momak.

„Vidiš, naša Aleksandra će, kada završi srednju školu, upisati Filološki fakultet. Talentovana je za jezike, a možda jednog dana krene mojim stopama i dode kod mene u Nemačku”, bacio je Slobodan sve karte na sto. Bolje sada, nego kasnije. Neka Boban ne očekuje mnogo od njegove čerke.

„Dobro, tata, videćemo, ima još vremena”, dobacila je Aleksandra.

„A zašto da ne?”, čudio se njen otac svima koji oklevaju i žele da ostanu u ovoj besperspektivnoj, komunističkoj zemlji.

„Tata, moramo sad da krenemo. Već je kasno. Kad će onda da se vratim kući ako odmah ne izademo?”, umešala se Aleksandra, i sama jedva čekajući da ostane nasamo sa Bobanom.

Pozdravili su se, Aleksandra je obula patike starke i otišla sa Bobanom. Napolju, na svežem vazduhu, Boban je duboko udahnuo, pa izdahnuo, stavio jedan „Bronhi” u usta i rekao: „E, sad se lakše diše!”

Na to su prasnuli u smeh, zagrlili se i poljubili u hodu.

„Bio si sjajan!”, pohvalila ga je.

„Stigli smo. Upadaj!”, reče Boban otključavajući auto.

„Opa! Zar nisi rekao da imaš ‘Tomosov’ motor?”, iznenadila se.

„Imam. Ali nemam položeno za motore. Imam samo za kola. Za večeras sam ‘stojadinu’ maznuo od čaleta”, kicoški se smeškao Boban.

Pružio je ruku Aleksandri i pomogao joj da se smesti na mesto suvozača. Potom je i sam ušao u kola. Za divno čudo, „stojadin” je upalio iz prve.

„Kuda ćemo?”, zanimalo je Aleksandru.

„Već smo kod tebe večerali, pa ćemo drugi put otići na picu. A sad te vodim na jedno veoma posebno mesto.”

Vozili su se širokim ulicama Novog Beograda. Iako je pala noć, ulična rasveta je bila jaka i dobro se videlo.

Utom, pored njih prolazi taksi „stojadin”, preseca im put i uleće u njihovu traku, ispred Bobana.

„Idiole, šta to radiš!”, uzviknu Boban iznervirano. Aleksandra se samo trgla.

Produžili su, kada se iza začu karakteristična sirena. U retrovizoru Boban spazi plava rotaciona svetla, na sredini krova plavog „stojadina” sa natpisom „Milicija”.

„Šta sad ovi hoće?”, upita se Boban naglas, a Aleksandra se ovaj put nekako skupi na sedištu.

Usporio je malo, ali ih je milicijski auto zaobišao i produžio ko zna kuda. Odahnuli su. Dodatno usporivši, Boban se prestrojio u susednu traku, da zaobide vozila zaustavljenia na kolovozu. Bio je to žuti „stojadin” bez zadnjih sedišta, u čijem su gepeku pomoćni delovi i alati za servisiranje kvarova na putu. Servisno vozilo Auto-moto saveza. Ispred njega je stajao beli „jugo”, očigledno u kvaru. Zaobišavši ih, Boban se vratio u svoju traku.

„Na sledećoj raskrsnici treba da skrenemo i tu smo”, reče on.

Aleksandra je dobro znala da je tu šuma i Savski kej. Zašto je tu vodi, kada nema ničeg posebnog? Ma, nema ničega! Ali, još jedan „stojadin” koji je sada bio ispred njih – mileo je, jer je pripadao Auto školi „Crveni signal”, pa je pomenuta raskrsnica bila tako blizu, a tako daleko. Zaobilaznje je bilo nemoguće zbog kolone vozila koja se najednom stvorila u susednoj traci. I tako su se njih dvoje vozili i vozili. Na kraju kolone prošao je beli „stojadin”, sa crvenim krstom na vratima, plavom rotacijom i svetlosnom oznakom za ambulantna kola.

„E, ovaj je sigurno došao da meni ukaže prvu pomoć”, iznervirano je rekao Boban, ali su već stigli do željenog skretanja i izbili na zemljani teren na samoj obali reke. Boban je zaustavio auto.

„Sad nam samo još fali ’stojadin’ JNA, da me odvede pravo odavde u vojsku ili onaj Uprave carina, da platimo porez na korišćenje državnog zemljišta”, našalio se Boban.

Nasmejali su se.

Boban je isključio svetla i motor. Napolju tišina, mrkli mrak na sve strane, osim ispred, gde se u reci ogledao mesec, jedini izvor svetlosti. Jedva da su mogli raspoznati obrise jedno drugome.

„Voleo bih ja da dođemo ovde i preko dana. Ovo je moje omiljeno mesto za pecanje sa čaletom. Drveće štiti od sunca, a reka je odmah tu”, rekao je Boban.

Aleksandra je zainteresovano razgledala. Otvorila je vrata, zapahnuli su ih miris reke, svež i vlažan vazduh. Volela bi i ona da dođu preko dana, rekla je i priznala da ovde nikada nije bila, ali da je lepo iako se tada malo šta moglo videti. Kada ju je Boban nežno uhvatio za ruku, sva se naježila. Zatvorila je vrata pomislivši da je to zbog hladnog vazduha. Ali, leptirići u stomaku nisu odleteli. Lepršali su svuda po njoj. Boban je uključio radio, i menjao stanice sve dok nije naišao na pravu pesmu.

„Noć, u vazduhu čudan znak,
noć, nebo crveno kô mak,
u nama duhovi zli,
po zlatnom polju jahali smo mi”.

„To! Da li voliš Olivera Mandića?”, upitao je.

Oliver Mandić je umetnik koji je osamdesetih godina uveliko bio ispred svog doba. I andrićevski, kukuriknuo pre vremena.

„Volim njegove pesme. Samo ne razumem zašto su ga zabranili na televiziji. Valjda zbog toga što se oblači kao žensko. A čovek je samo interesantan”, odgovorila je i osetila kako se naslon njenog sedišta spušta.

Bila je zbumjena. Okrenula se ka Bobanu i videla da on okreće ručicu na njenom naslonu. Pridigla se, ali se onda zavalila na naslon i prepustila tonjenju u nepoznato. Slušala je pesmu. I reči pesme koje ih ponesoše zajedno negde... daleko.

„Govor tvog tela, govor tvoje kože,
nemirna bedra osedlô sam tad.
Govor tvog tela, govor tvoje kože,
konjanik čuda te noći sam bio ja.
Noć, naša čela obli znoj,
noć, pokri nas zvezda roj,
u oku lik,
zrikavci prigušili su krik”.

Praznik (ne)rada

Dvadeset osmog aprila 1983, u četvrtak, priyatno, toplo predvečerje izmamilo je iz kuća mnoge ljude. U prizemlju su u stanovima broj jedan, dva i tri svi bili na terasama. Stariji su preko kamenih zidića časkali, dok su se deca igrala.

Razgovor je vođen oko toga kako ove godine proslaviti Dan rada, 1. maj. Državni praznik se uvek slavi dva dana, to su neradni dani, ali je ove godine padao u nedelju, pa se na posao ne ide samo 2. maja. Uz Dan republike, 29. novembar, i Novu godinu, Prvi maj je postao omiljeni državni praznik zbog njegovog društvenog karaktera.

„A mogli smo, bolan, da dobijemo i jedan dan nagradno, kad je praznik u nedjelju”, bunio se Željko.

„Imamo i ovako taman da se nadišemo čistog vazduha u prirodu i napijemo piva! Joj, kad ja zaljem ono ja’ne malo sa pivo, ima prste da polžete! Treba da mi stigne od moji u subotu. U petak gu kolju”, najavio je Peda svoj deo poslastice.

„Jarane, ja moram kupiti malo čevapa i kobasica. Znaš da deca neće ništa do čevapa”, reče Željko.

„A moja Čamilja će napravi tepsiju one njene pite sa jabuke. Ne, dve tepsije. Kad ona napravi, malo će bude jedna”, razmisli Angad.

„Dobro, Ango, a pive ču ja nabaviti. Jabuka, ako ima, ima, ako ne, nikom ništa”, dodade Željko.

Niko se nije ni zapitao zašto se na Praznik rada ne radi i šta se to tačno obeležava. Dovoljno je što su neradni dani i što se slavi. Uobičajio se odlazak na prvomajske uranak. To znači da se rano ujutru odlazi u prirodu, pa se dan provodi u sportskim aktivnostima, raspaljivanju roštilja i ražnja ili se u kotliću spremi kakvo jelo. U nekim se krajevima, uoči Prvog maja, na brdima iznad naseljenih mesta pale velike logorske vatre, a okupljeni, mahom mladi, uzvikuju „Živeo Prvi maj”. Odjekuje nadaleko. U gotovo svakom gradu postoje tradicionalna prvomajska izletišta, mahom zelene površine izvan grada. Za Beogradane, to je Avala.

I tako se sutradan, odmah posle doručka, ponevši sve što je potrebno za ceo dan u prirodi, ispred zgrade okupiše porodice Babić, Demiri i Nikolić. Babići su imali „reno 4”, Nikolići „stojadina”, a Demiri nisu bili motorizovani. Kako se Đurđa u međuvremenu još jednom porodila, bilo ih je previše za dvoja kola, pa je Peđa, inače automehaničar, pozajmio Angadu „juga”, koga je sastavio od hiljadu starih delova i držao u garaži.

Posedali su u vozila i krenuli put Avale. Znali su da je to izbor mnogih za današnji praznični piknik. Zato su se dogovorili da se kreću u koloni, ali ako se neko izgubi – zborno mesto je u podnožju planine. Na putu prema tornju, na vrhu Avale, stacioniraće se gde se na licu mesta dogovore.

Našli su se u podnožju i, penjući se, pronašli idealno mesto, sa drvenim stolom i klupama sa obe strane. Čim su se parkirali i otvorili vrata, deca se rastrčaše svako na svoju stranu. Vlada, Čamil i Adil su šetali kroz šumu. Sandra i Emina su se dobacivale loptom. Nikola je gurao Vladinu fudbalsku loptu, pokušavajući onako mali da je šutne. A Đurđa je ostala u „stojadinu” da podoji Jelenu i promeni joj pelenu. Kada je bila završila, Željko i Milena, Angad i Čamilja, Peđa i Đurđa seli su na klupe da popiju kafu iz termosa.

A onda su prionuli svako na svoj deo posla. Peđa i Angad su spremali podlogu i potporu za jagnje na ražnju. Seli su pored, na stolice na rasklapanje, uzeli po pivo. Željko je raspaljivao roštilj i redao čevape, kobasicice i ostalo meso. Milena i Čamilja su seckale paradajz, krastavac i luk za salatu, a Đurđa ljljala Jelenu u kolicima ne bi li zaspala. Male oči su je posmatrale sneno. Opio ju je sveži šumski vazduh. Utom se začula glasna muzika sa radija iz „stojadina”, parkiranog sa otvorenim svim vratima. Peđa je nesmotreno pustio muziku do

daske, ne obazirući se na čerkicu koju hvata san.

„Idi do đavola, Peđo, pa zar ne vidiš da Jelena spije?”, iznervirala se Đurđa.

Peđa ništa nije čuo zbog glasne muzike. To je bila jedna od njegovih omiljenih pesama, „Jeremija”, u izvođenju Predraga Živkovića Tozovca. Kada je snimio ovu pesmu 1972. godine, komunističke vlasti su je zabranile kao nacionalističku. Posle feljtona u kojem je ocrnjen kao nacionalista, četnik i „bahat prema ženama”, Tozovac je morao da pobegne iz zemlje.

Utom se na udaljenosti od sto metara, kod obližnjeg drvenog stola sa klupama, zaustavila „buba”. Vlada je prvi ugledao auto, prepoznao i kola i ljude u njima, pa nije skidao pogled. Iz kola su počeli da izlaze doktor i doktorka Jovanović, Ana i Nemanja. Ana je ugledala Vladu i razvukla usne u široki osmeh.

„O, doktori, da smo se dogovorili, ne bi se nikad našli na istom mestu!”, viknu Željko, ne prekidajući da maše papirom iznad roštilja da smiri malo razbuktalu vatrnu. „Izvolte, ba, na pivu i kavu! Ionako ćete mi trebati posle svega ovoga kad me strefi infrakt.”

„Pozdrav!”, samo to je viknuo doktor i mahnuo rukom.

„Bok, dečki, hvala lijepa! Ma, mi gremo na veću nadmorskou visinu, na čistiji zrak”, žurno je odbila poziv doktorka i još brže se vratila u „bubu”.

„Ali zašto, mama? To su naši drugari. Vi ne morate da sedite sa njima za njihovim stolom i na njihovoj klupi”, bunila se Ana.

„Nemam ja što sa njima pričati, mila! Znaš, nisu oni na našem nivou.”

Avalski toranj

Drugog maja, u ponedeljak, porodica Gavrović je odlučila da Praznik rada proslavi na Avali, ali ovoga puta u restoranu hotela „Avala”, na samom vrhu planine, odakle se pruža nesvakidašnje lep pogled na Beograd sa okolinom. Hotel je na platou ispred kompleksa staza i stepeništa, koji se u blagom usponu uzdižu ka vrhu planine i spomeniku Neznanom junaku. Dodatni povod je proslava Žarkovog rođendana.

Kada su se smestili, konobar je doneo jelovnik i beležio porudžbinu pića.

„Kavu!”, reče Budo.

„Ja ču pepsi”, naruči Žarko.

„I ja ču kafu”, dodade Dušanka.

„Ja ču jupi”, kazala je Ivana.

„Meni koktu, molim!”, izjasnila se Violeta.

Pogledali su jelovnik da izaberu neki od specijaliteta iz prave srpske,

tradicionalne kuhinje, poput roštilja na čumuru ili telećeg pečenja. Konobar je doneo pića i udaljio se.

„Tata, a šta mi to danas slavimo?”, upita Ivana.

„Pa rođendan mog prvijenca Žarka, jadna ne bila”, ponosno reče tata Budo.

„Ma, to znam. Spremila sam čestitku za brata. Nego pitam za Prvi maj. Kakav je to praznik?”, uporna je Ivana.

„Pa... danas se ne radi i... A, što znam ja?! Neka ti reče mater! Ona se razumije u te koještarije.”

Dušanka podiže pogled sa menija i upita Žarka i Violetu jesu li u školi učili nešto o tome. Violeta je počela kô iz topa da ređa informacije jednu za drugom: „Prvi maj se slavi u čast radnika štrajkača ubijenih u Čikagu 1886. godine. U 19. veku su radnici bili eksploratisani od strane poslodavaca i radili su po dvanaest i više sati dnevno za veoma niske nadnice. Danas se taj dan slavi kao praznik rada u celom svetu.”

„Bravo, Viki!”, pohvali je Dušanka.

„E, viđu! U cijelome svijetu? Pa, kako more i u Americi i u Rusiji?! Oni su uvijek na dvije različite strane bili”, nije jasno Budi.

„Da, slavi se i u kapitalističkim i u komunističkim zemljama. Samo su datumi različiti, baš zato da bi se u nečemu razlikovali”, reče Dušanka.

„I, viđu, radnici radili po dvanaest sati! Pa, de to ima?! A i ako nijesu bili plaćeni, mora da nijesu dobro radili. Ništo drugo”, čudio se Budo i prekratio.
„Nego, pušti priču, daj da naručimo! Što me se tiču Amerikanci! Kelner!”

Konobar se sporo kretao ka njima. Došavši, krpom je otresao sa stola mrvice preostale iza prethodnih gostiju.

„Dobar dan i dobro nam došli opet, gospodine Gavroviću! Šta želite?”, upitao je konobar, lenjo se osmehnuvši.

„Dobar dan i tebi! I što li te to mori, jado, kad si tako pun, da ne kažem prazan, života?”, upita Budo.

„E, kako šta me mori? Svi praznjujete, a ja, em radim, em ne primam platu već drugi mesec. I kako onda praznih džepova da budem pun života?”, požali se.

„Biće bolje, biće bolje! Nego meni donesi standardno i jednu ’Kratošiju’!”, Budo se brzo i veštoto prebacio na drugu temu.

„Deci donesite dve porcije mešanog mesa, meni Karađorđevu šniclu i

’Banatski rizling’!”, zamolila je Dušanka.

Kada se konobar udaljio, Budo je morao da prokomentariše: „E, ovije radnici samo bi da šjede i primaju plate!”

Ručak je protekao u prijatnoj atmosferi, vazduh pun kiseonika još više je pojačao apetit. Svi su smazali sve, jedino Dušanka nije mogla da se izbori sa celom šniclom. Dokrajčio ju je Budo. Malo su posedeli, platili i krenuli u kratku šetnju.

Cilj nije bio daleko. Jedan od najlepših TV predajnika u Evropi i svetu. Remek delo arhitekture. Avalski toranj. Jedini toranj sa osnovom u obliku jednakostraničnog trougla koji simbolizuje srpski tronožac. Visok 202,87 metara, ima antenu visoku 60 metara. Avalski toranj je jedan od zaštitnih znakova Beograda. Putnici koji bi drumom prilazili Beogradu znali bi da su nadomak grada tek kad bi spazili Avalski toranj.

„O, zabolje me vrat, koliki je”, reče Budo ispravivši glavu i držeći se za vrat. „Đetiću, hajmo kući na tortu i živio nam još sto godina!”

Majka i sestre skočile su Žarku u zagrljaj i počele, sve u isto vreme, da ga ljube.

Žarko se jedva zadrža na nogama nastojeći da ih sve tri drži u naručju.

Vučko

„Ženo Božja, zar mi vazda moraš smanjit doživljaj tvojim pomjeranjem namještaja, bona, sa jedne na drugu stranu stana?”, ljutio se Željko na Milenu. „I što ti je baš ove nedjelje napelo, sad kad je Olimpijada?!”

„Ma, tebi za posao nikad vreme nije. Bolje učuti i zovi Vladu i Angada, ako je tu! Ako nije, onda vikni Adila da ti pomogne! Ovaj regal je od punog drveta i mnogo je težak. Znaš li kada bi sada mogli da kupimo novi? Nikad! A krediti su obustavljeni i nema mi druge”, odbrusila je Milena.

„Ti ćeš ga, matere mi, i ovako od pomjeranja upropastiti. Šta ti fali da stoji tu gdje je, nego jedan metar tamo-amo?”, pokušavao je Željko da je odgovori.

„E, nije jedan metar! Hoću da ga pomerite uz ovaj zid, da bude više mesta u sobi”, pokazivala je Milena rukom prema susednom zidu. „Tako će se slobodnije prolaziti kroz sobu.”

„A, prolazili smo kroz sobu slobodno i do sada. Niko nam, ba, nije branio. I što si baš ove nedjelje izabrala sobu u kojoj je televizor?! Prođe mi pola Olimpijade od tvog pomjeranja namještaja!”

„Šta sad hoćeš kad mi nisi obezedio pare da i ja odem do Trsta sa advokaticom Čavić, u šoping po pijacama, radnjama i fri šopovima?! Žena me je lepo pozvala. Nije joj prvi put da ide u Trst. Zna i kuda da ode i šta se gde kupuje. Ovako, ti gledaš Olimpijadu, a ja pravim nov raspored u stanu. I svi su zadovoljni”, zaključila je Milena debatu.

„E, jesi ugursuz, vjeruj mi! Hajde, odo’ po Angada. Vidio sam ga na terasi maloprije. A Vlada ti je neće sa Anom.”

Ove 1984. domaćin XIV Zimskih olimpijskih igara, koje će se održavati od 8. do 19. februara, je Sarajevo. Sportske igre, kao simbol svetskog mira i bratstva među ljudima, održavaju se upravo u gradu koji je do tada najviše bio vezivan za atentat na Franca Ferdinanda i početak Velikog rata.

Trenutno najveći događaj u državi. Svaki građanin je ponosan što se

najelitnije svetsko takmičenje održava baš kod nas. Svi to vide kao šansu da se u najboljem svetu predstavi naša zemlja.

U igre je uložen veliki novac, uglavnom uz pomoć Sarajlija, mnogih građana i preduzeća iz Zagreba, Beograda ili Ljubljane. Izgrađen je ne mali broj impozantnih gradevina i infrastrukture. Zimski sportovi su do sada bili gotovo nepoznati u tom delu zemlje.

Ipak, nije sve išlo tako glatko. Danova su pogledi bili upereni ka nebu iznad Sarajeva. Snega nije bilo ni za lek. U noći uoči otvaranja, međutim, nebo se otvorilo, a grad je osvanuo sa metrom snega po ulicama i okolnim planinama, uz pokoji zrak sunca.

Himnu za olimpijske igre su političari naručili od najpopularnijeg rokera, Gorana Bregovića, frontmena „Bijelog dugmeta”. Ovaj je ponudu prihvatio, snimio i spot. Kada su odslušali himnu „Hajdemo u planine (jer tamo nema zime)”, sa sve provokativnim stihovima, a i odgledali spot, članovi partije bili su šokirani. Očekivali su odu sportu i nadmetanju u olimpijskom duhu, a dobili ovakav tekst: „... svaki džukac vidi noge, dude, guzu moje curice...”

Čitaoci novina su pozvani da izaberu maskotu Zimskih olimpijskih igara među šest finalista: mali vuk, veverica, jagnje, divokoza, bodljikavo prase i grudva snega. Pobedio je Vučko koji simbolizuje želju ljudi da se sprijatelje sa životinjama. Trebalo bi i da pomogne u borbi protiv predrasuda o vucima kao zastrašujućim, krvožednim zverima.

Sve je kao iz bajke, pričaju oni koji borave u Sarajevu. Niko nikoga nije mrko pogledao, nema incidenata, organizacija je perfektna. Poneki taksisti čak voze besplatno. I gde god se okreneš, čuješ „No problems”.

Međutim, priča se i da je neki ugostitelj na Baščaršiji želeo da iskoristi šansu, pa je ispostavio trostruko uvećani račun proslavljenom glumcu Kirku Glasu, koji, inače, često dolazi u naše krajeve.

Posle dužeg vremena u stan uđoše Željko i Angad zagrljeni i nasmejani.

„Gde ste vas dvojica, zaboga?! Već sam pomislila da će morati sama da se snađem sa ovolikim regalom!”, vrištala je Milena pokazujući rukama na grdosiju u sobi.

„Aman, ženo, izbacićemo ga i kroz prozor, ako treba, Ango i ja, da napravimo što više mjesta! Nego, znaš li ti što se upravo zbilo? Naš Jure Franko osvojio srebro! Hej, srebro u veleslalomu!”, drao se Željko kô da mu neko dere kožu.

Angad i Željko počeše onako zagrljeni da skaču po sobi i viču u isti glas: „Volimo Jureku više od bureka!”

Akademija

Profesor David Kon je bio za radnim stolom i pisaćom mašinom. Pisao je štivo za novo, dopunjeno izdanje udžbenika „Makroekonomska analiza”, koji je namenjen trećoj godini osnovnih studija Ekonomskog fakulteta u Beogradu, smer Ekonomski analiza i politika. S vremenom na vreme duvao je u hladne prste ne bi li ih zagrejao i, u isto vreme, brisao zamagljene naočare.

Palo je veče i sobu je osvetljavalala samo stona lampa. Ušla je njegova supruga Tijana i rekla da je večera na stolu.

„Dolazim odmah”, odgovori joj profesor, pa uze beli korektor da prekrije slovne greške na hartiji. Taman dok bude večerao, osušće se korektor. Ustao je od radnog stola i otišao u trpezariju.

Tamo su, uz Tijanu, i njihovi sinovi Moris i Isidor. A na trpezi su šopska salata, ajvar, ljute papričice i pastrmajlija, specijalitet makedonske narodne kuhinje. Pastrmajlija je izdužena forma testa, sa nadevom od seckanih komadića mesa.

„Sjajno miriše”, pohvali David sedajući za sto.

„Hvala! Hajde, poslužite se!”, reče Tijana.

Svi su sipali u tanjire, uz večeru je krenuo i razgovor.

„Momci, šta ima novo?”, upita David sinove.

„Ništa”, odgovori Isidor kô iz topa.

„Ti mi nešto kriješ! Je li popravljena ona dvojka iz matematike?”, pogleda ga otac sumnjičavo.

„Nije. Nismo još dobili priliku za popravljanje ocena”, promrmlja Isidor kroz zube.

„Prvo, nije ni trebalo da ti se desi da dobiješ lošu ocenu, pa da posle moraš da je popravljaš. Drugo, kao i Moris, kad završiš gimnaziju, ideš na odsluženje vojnog roka, pa na fakultet, pa u inostranstvo. Tu nema mnogo vremena za popravljanje ocena”, reče David odlučno.

„Ali, zašto ne mogu i ja, kao i ti, da ostanem ovde?”, negodovao je Isidor.

„U inostranstvu ćeš zarađivati pet puta više za isti posao”, objasnio je David.

„Da, ali će morati i tri puta više da radim tamo, nego ovde! Zašto da mnogo zarađujem, kad treba mnogo da radim, pa da se razbolim od posla i sav zarađeni novac dam na lečenje?”, bunio se sin.

„Magarče, kad ti budeš završio fakultet, ko zna da li će ovde biti uopšte posla!”, povisio je malo ton David.

„Hajde, ljudi, da jedemo na miru!”, smirivala je Tijana situaciju.

Nastala je tišina u kojoj su nastavili sa jelom. Nije potrajalo dugo.

„A kuda si se ti to, Morise, spremio da ideš, kada si se toliko namirisao?”, pitao je David smiren.

„Izlazim sa devojkom”, odgovorio je Moris, sluteći da je sada on na redu za pridike.

„Pa zar usred ispitnog roka? Kada ti je ispit?”

Davidu je počela opet da poigrava jabučica na vratu.

„Prešao sam sve dva puta, ne brini! Imam vremena i za treći. Treba mi malo da se izduvam”, smirivao ga je Moris.

„Dobro!”, primiri se David. „Samо da znaš, sve sam dogovorio sa bratom. U Londonu jedva čekaju naše svršene studente. Planiraj da diplomiraš do sredine sledeće godine!”

„Predite u dnevnu sobu ako ste završili! Spremila sam sutlijas”, umešala se Tijana.

„O, super!”, bio je zadovoljan David. To mu je jedna od omiljenih poslastica.

„I ja ga volim!”, oglasio se Moris.

„Ja odoh, čekaju me drugari. Poješću kada se vratim”, žurio je Isidor.

I Moris je otišao čim se zasladio. David i Tijana ostadoše sami.

„Joj, šta će ja kad stvarno odu dve hiljade kilometara daleko od nas?”, pitala se glasno Tijana.

David je ustao iz fotelje i, kao da ništa nije čuo, zaputio se u radnu sobu.

„Odoh ja, imam posla.”

„Samо da ti kažem”, zaustavi ga Tijana, „moram u Štip. Mojоj majci nije dobro. Uzela sam u pošti slobodno tri dana.”

„Dobro. Zar nisi mogla da nađeš zamenu?”

„Nisam. Pokušala sam.”

„Ok! Javi obavezno kad stigeš kako je majka!”

Moris se sa devojkom, držeći je za ruku, probijao kroz gomilu ljudi u klubu „Akademija”, kada ga je neko uhvatio za mišicu i povukao. Bio je to njegov brat Isidor. Pokušavajući obojica da nadglasaju Milana Mladenovića i „Ekatarinu Veliku”, u živoj svirci, na vratu su im se ocrtavale žile.

„O, tebra, š'a ima? Zar ti nisi preko, u 'Zvezdi?'”, pitao je Isidor.

„Čao, magarče! Ja sam mislio da ti tamo izlaziš!”, smeujlio se Moris.

„Jesam magarac. Samo ne znam da li sam magarac zato što sam tvoj brat ili sam ti brat zato što sam magarac!”, iscerio se Isidor.

Moris se nasmejao i potapšao Isidora po ramenu. Pitao je sa kim je došao, kako je ušao u klub.

„Sa drugarima. Jurimo ribe, pa smo projurili kroz ulaz. A... devojka, zar nećeš da me upoznaš sa njom?”, reče Isidor, okrenuvši se ka devojci koju je

Moris držao za ruku.

„Ovo je Janja, a ovo je moj brat Isidor. ’Ajde, sad briši i lep provod!”

„Vozdra, tebra!”, odmahnuo je rukom Isidor i okrenuo se.

Na početku Rajićeve ulice u Beogradu nalaze se klub „Akademija” i klub „Zvezda”, jedan naspram drugoga. Novac je ovih godina počeo da određuje sve, pa i sadržaj noćnog života.

Ova dva kluba nemaju nikakvih dodirnih tačaka, pa se po garderobi može prepoznati u koji klub se neko zaputio. Ako je u elegantnom sakou, staće u red za „Zvezdu”, gde je upravo sako najbolja propusnica za ulazak. Tako je kultno mesto beogradskih šminkera, ali i opasnih likova, postala „Zvezda”. Članske karte dobijaju srećnici i za nju se mesecima traži veza.

Za razliku od diskoteka koje primaju samo dobro platežnu klijentelu, u klub „Akademija” dolaze mahom avangardni buntovnici i urbane face. U ovo vreme ovo je izbor svima koji nešto znače u gradu: Srđan Šaper iz „Idola”, Gile iz „Orgazma”, Cane iz „Partibrejkersa”, Milan Mladenović iz EKV. Živorad „Žika” Nikolić organizuje kulturne događaje u „Akademiji”. Na improvizovanoj bini svirali su EKV, „Električni orgazam”, „Partibrejkersi”, „Psihomodopop”, Toni Montano i mnogi drugi. Potpuno se otvoreno prilazi nepoznatim osobama, ali se ne ulazi baš lako u klub. Ljudi iz „Akademije” često se privode na informativne razgovore, da otkriju ko u klubu valja drogu. Nisu retkost ni policajci u civilu.

Ljudi koji obezbeđuju „Akademiju” i „Zvezdu” postaju sve sumnjiviji policiji.

Tada se pojavljuju šaneri, koji donose firmiranu italijansku robu sumnjivog porekla. Estrada zarađuje neslućen novac, zahvaljujući čemu se izdvaja od običnog sveta garderobom, automobilima i mestima na koja izlaze.

Takmičenje ko će više da potroši za veće odigrava se u dikoteci „Nana” na Senjaku. Vlasnik je propisao da gosti moraju da budu u odelima. Najčešći posetioci su mladići koji su „učili školu” na beogradskoj kaldrmi, sa uparađenom ženskom pratnjom, ali i diplomate, stranci, estrada. Propusnice su obavezne. Tu je palo i prvo ubistvo u nekom klubu u Beogradu.

I klub „Duga”, u neposrednoj blizini Vukovog spomenika, okuplja zvezde šou biznisa. One ovde za veče ostavljaju toliko novca, koliko prosečan radnik u fabrici zaradi za godinu dana. Međutim, Zoran Radmilović, naš proslavljeni glumac, ovde svraća u kućnim papučama da, u svom komšiluku, popije kafu. A „Dugu” je posetio i Edi Grant, pre koncerta u Hali „Pionir” 1985.

Još jedna elitna diskoteka je „Taš”, napravljena na ruševinama mnogo slavnijeg „Cepelina”, gde je na mala vrata uveden viski kao simbol noćnog života i atribut socijalnog prestiža.

Za razliku od ovih diskoteka, 1980. godine otvoren je „Bezistan”, jedini „dancing club” koji organizuje takmičenja u plesu. Ovde je grupa „Zana” imala svoju prvu promociju, a „Aske” i Viktorija su uvežbavale koreografiju za Evroviziju. Ulazi se bez članske karte.

Studenti uglavnom odlaze u „Bona fides” na Pravnom i KST na Elektrotehničkom fakultetu. Tu su incidenti retkost.

Iz godine u godinu smenjuju se mesta za masovna, letnja okupljanja: „Šansa”, SKC, „Sunce”, „Šumatovac”, „Pod lipom”. Ne moraš ništa da piješ, samo stojiš i muvaš se kroz masu.

Najveća diskoteka na otvorenom na Balkanu je „Crveni podijum” na Kalemeđdanu. Ulaz se plaća 15 dinara.

Na izlazu iz „Akademije” oko dva sata Isidor je sreo Aleksandru iz

zgrade. Javio joj se i upitao kako se provela.

„Ćao! A kako možeš da se provedeš u ’Akademiji’, uz Milana i živu svirku, nego super”, bila je ushićena Aleksandra, držeći Bobana za ruku.

„Ideš na noćni prevoz ili ste došli kolima?”, pitao je Isidor.

„Idem na noćni. A ti?”

„I ja”, odgovori Isidor.

„Vidimo se u busu, pa možemo zajedno kući. Boban ide na svoj prevoz. Ćao!”

„Ćao! Vidimo se!”

Novi životi

Neki nepoznati ljudi su se nekoliko dana muvali po višespratnici. Dolazili brzo, odlazili još brže. Dušanka Gavrović sa drugog sprata setno bi govorila: „E, da nam je pokojna baka Ljubica sad živa, ona bi znala ko su ovi i šta rade!”

Jednoga dana je ogroman kamion parkiran tačno ispred ulaza, na trotoaru. Neznaci su počeli da istovaraju nameštaj, belu tehniku i kartonske kutije. Na parkingu, iz novoprdošlog „juga”, izašao je čovek i ovima, koji istovaraju, rekao da će im odmah otključati stan.

Bila je subota, neradni dan, i većina stanara je kod kuće. Sav taj nepoznati svet prvo su primetili Nikola i Jelena Nikolić, brat i sestra koji su se igrali sa drugovima iz susednih zgrada. Radoznala deca su prišla kamionu, zavirivala da vide šta u njemu ima. Onaj iz „juga” bio je ljut.

„Koj’ đavo tražite u kamion? ’Ajde, idite da se igrate! Nema ovde niš’ za vas.”

Sa prozora je to čuo njihov otac Pedja. Sišao je da kao predsednik Kućnog saveta vidi šta se zbiva. I proveri zašto se taj namrgođeni dere na decu.

„Dobar Vi dan! Treba li pomoći?”, pitao je Pedja.

„Dobar dan! Ne nam treba, zahvalujem! Ima nas dosta”, odgovori čovek, odmahnu rukom i okrenu leđa.

„Kakav kreten”, pomisli Pedja. Po govoru je prepoznao čoveka iz njegovog zavičaja. Baš zato, pokušaće još jednom da zapodene razgovor.

„Ja sam Pedja Nikolić. Ja sam predsednik na Kućni savet u zgradu”, predstavio se i pružio ruku.

„Ja sam Zvonko Cvetković. Mi smo novi ovdeka i useljavamo se, kao što vidiš”, reče, uz neskrivenu nervozu i izvesnu dozu rezervisanosti.

„Onda, dobro došli! A, u koji stan?”

„Bolje Vi našli! U stan broj 42, na četvrti sprat.”

„Ako vi nešto zatreba, ja sam tu u prizemlje, stan broj jedan”, ponudi se Peđa opet.

„Ma naravno da će mi treba pomoći. Ne samo da smo novi u zgradu, nego smo novi i u Beograd, brate!”, uzvrati Zvonko, ne mogavši da sakrije osećaj neizvesnosti i straha od nepoznatog. Ali, i više od toga. Bio je očajan, za pomoći je bezmalo vatio. Možda i zato što je i on u Pedinom govoru prepoznao zvuke rodnoga kraja. To je samo po sebi delovalo koliko-toliko utešno. Znači, nije sam. „Ajde, vidimo se!”, doda je smirenije.

Zvonko se popeo na četvrti sprat i otključao vrata stana broj 42, u kome je do pre desetak godina stanovala porodica Loma. Ušavši, prošetao je da razgleda. Izašao je na terasu, naslonio se na ogradu, bacio pogled najpre naniže. Neka deca se igraju, neki ljudi sede na terasama u prizemlju. Čuju se glasovi iz obližnjih stanova, neko usisava prašinu, neko majstoriše čekićem. Pogledao je naviše. Ptice u letu, avion koji preleće Novi Beograd, spuštajući se. A onda je pogled usmerio pravo ispred sebe. Visoko drveće, u redu koji prati liniju keja, koji, opet, prati tok reke.

„I to neće lošo za početak na jedan nov život”, pomisli Zvonko, pa udahnu jednom, baš duboko. I siđe da dâ instrukcije nosačima.

Dok su radnici iznosili stvari iz kamiona i nosili ih na četvrti sprat, Zvonko je ispred kamiona čuvaо preostali imetak. Govorio im je šta u koju prostoriju da smeste. Nameštaj nije nov, ali jeste očuvan.

„Dobar dan! Imaš nešto za bacanje? Nemo’ da bacaš! Sam’ donesi kod mene! Ja sam Angad. Tu u prizemlje. Stan broj tri. Broj tri”, ponavljaо je Angad, da novi komšija ne bi slučajno zaboravio.

„Ja sam Zvonko. Nemo’ da brineš! Ako bude nešto, ču ti dam!”, kako su stvari odmicale, postajao je sve opušteniji. A u tome su mu pomogli i ovi ljubazni ljudi.

„Kako ide?”, pitao je Peđa kada je krenuo u prodavnici.

„Evo, polako, ali bolje i tako neg’ nikako. A otkude si ti? Čujem da pričaš po naški?”, upita Zvonko.

„Iz Niš. Živim u Beograd od 1976. A ti?“

„Ja sam iz Leskovac. Dobio sam otkaz u fabriku ’Mlados’, a moja žena u ’Leteks’. Posla nema. Prodali smo kuću koju je moj tatko cel’ život gradio. Umreо mi tatko. Prodao sam i dedovinu. Pomogli i ženini. Kupio sam stan ovde i ovoj kamion. I deca su velika, taman za rabotu, pa će vidimo kako čemo”, olakšavaо je Zvonko dušu, odavno već pomiren sa promenom. „A ka’ čemo, ako nećemo sad? Godine, godine!“

„Nije ni ovdeka sjajno, ali živi se!”, ne htede Peđa da ga razočara još više.

Iz zgrade je žurnim koracima izašla doktorka Jovanović, odajući utisak žene koja nema vremena za gubljenje. Klimnula je glavom i zaobišla dvojicu muškaraca koji su razgovarali ispred kamiona.

„Blanka!”, viknu Zvonko.

Doktorka se okreće, ne prestajući da hoda. Tek je nešto malo usporila korak.

„Blankice! Ja sam, Zvonko!”, nastavljaо je, pokazujući obema rukama na sebe. Na ovaj potez ga je ohrabrla naklonost ove dvojice stanara zgrade, koje je zasad upoznao. Zaključio je da su svi u Beogradu takvi.

Blanka se, međutim, zaustavi sva zaledena. Čkilji, napreže oči ne bi li ga prepoznala. Traži u njegovom liku poznato lice. Glas joj jeste dobro poznat.

Omladinska radna akcija, 1963. godina, Skoplje. Omladina je obnavljala Skoplje, koje je pretrpelo razorni zemljotres avgusta te godine. Njena prva ljubav!

Blanka nije mogla ni da se pokrene. Noge su otkazale poslušnost. Samo to ne! Ona je psihiatar, pomaže drugima da održe prisibnost, pa zašto sada ne može da pomogne samoj sebi? Srce joj je tuklo kao ludo. Daj, bre, nije ona više devojčurak kojeg tamo neki može da obori s nogu. Hrabiла je sebe i dok se sabrala, Zvonko je već stajao ispred nje i pružio joj ruku.

Uzvratila je refleksno, a grlo joj se toliko osušilo da nije mogla da progovori. Htede Zvonko i da se poljubi sa njom, ali je odustao kad je primetio da se Blanka posle rukovanja malo povukla unazad. Progutala je knedlu i postala spremna, ali nije znala za šta tačno.

„Bože, kolike godine prođoše, nesi se promenila ič!”, prekinuo je Zvonko neprijatnu tišinu.

„Hvala lijepa, Zvonko! Isto bi se moglo reć i za tebe.“

„Pa ne bi’ rekō! Nesi me prepoznala!“

„A nisa’ te očekivala. Kako je svijet mal!“

„Ovde stanuješ ili...“

„Da, ovdje obitavim. Sa suprugom i djecom.“

„Ja se, evo, doseljavam sa ženu i decu.“

„I što tu ima više za pričati“, pomisli doktorka. Ona ne voli kad ne drži stvari pod kontrolom, još manje da je zatečena kao sada.

„Dobro, onda, vidjet ćemo se, bok!“, reče, hitro se okrenu i ode kao oprljena vatrom.

„Ok! Zdravo!“, sad je, međutim, Zvonko ostao zatečen Blankinom hladnoćom.

„Pa nesi bila toliko ’ladna onomad u moj zagrljaj“, pomislio je, uz smešak zbog sećanja na davne dane.

Žmarci

„Samo tebe sada još trebam”, pomislila je Blanka idući u prodavnicu. „I kog vraga se dospeljavaš baš ovdje? Kao da ne postoje i drugi gradovi, druge stambene zgrade. Kako je omatorio! Od bora oko očiju više se ne vidi ona njihova prekrasna boja neba. Ali osmjeh je isti, šmekerski. O, kako sam bila zaljubljena i luda za njim! O, Bože, što mi ovo treba? Dapače, sad baš prolazim kroz težak period. Ajme, strefit će me kap, ako ovako nastavim!”

Pogleda u korpu, bila je puna. Nije ni primetila da je ušla u prodavnicu i mahinalno stavljala unutra sve pored čega je prošla. Kako joj pola od toga nije potrebno, krene da vraća robu na rafove. I shvati da uopšte nije bila uzela ono po šta je zapravo došla. Zastala je.

„A došla sam po... Ma, ovo je samo kap koja je prelila čašu! Ili se ja to samo tješim? Zvonko, odi mi iz misli! Trebam kupiti... Jao, vidi Top keks! Tamanili smo ga na radnoj akciji. Kako ga dosad nisam vidjela? Zar ima i danas da se kupi? O, ne, opet Zvonko i radna akcija!”

Na kasi nije ni pogledala novčanicu koju je pružila kasirki, niti prebrojala kusur. Samo da što pre stigne kući i popije nešto žestoko, da dode sebi. U povratku opet nailazi na kamion, oko njega su neki ljudi, ali nigde Zvonka. Korača ne pazeći kuda staje, usredstredena na ljude. Pita se da li je i on tu.

Tako stiže do kamiona, spotače se i krene da pada. Nečije snažne ruke su je zadržale. Kada se uspravila, pogledala je u čoveka u čijem se zagrljaju obrela. Odahnula je videvši da to nije Zvonko, zahvalila se i produžila ka kući.

„O, kakva sam ja šiparica! Samo trebam polupati na stepenicama sva ova jaja! Nisam ni upalila svjetlo. Glupača!”, prolazilo joj je kroz glavu.

Baš kada je prenestila torbu iz jedne u drugu ruku, da bi uključila svetlo, stepenište se odjednom osvetli. Već je na prvom spratu, ispred svog stana. Zavukla je ruku u torbu tražeći ključ, kada Zvonko progovori:

„Znači tu stanuješ?”

Bilo je to i pitanje i zaključak.

„Znači tu obitavim. Da”, odgovorila je drhtavim glasom, ne okrećući se. Čim mu je čula glas, svu su je proželi žmarci.

Zvonko je uredno stajao na poslednjem stepeniku i čekao da ona uključa vrata. Zapravo, htio je još malo da je posmatra, da vidi šta su joj to godine novo donele.

„Nesu joj ništa uzele, samo su joj dodale još lepotu”, pomislio je, a Blanki ispadne ključ. Skoči hitro, dohvati ga i pruži joj. Blanka uze ključ i pogleda Zvonka u oči. I baš tada se svetlo ugasi. Zvonko ga uključi, ali je Blanka brže

bolje otključala vrata, ušla u stan, zahvaljujući se usput i već zatvorila vrata.

„Idi u vražiju mater! Da nećeš možda unutra na kavu?”, pomisli.

Spustila je torbu na pod, navalila se na zid i uzdahnula.

„Još je viši nego što je bio. Ili se udebelio, pa mi se samo čini.”

Pismo iz suda

Rano ujutru neko je zakucao na vrata porodice Čavić na drugom spratu, stan broj 22. Muž i žena, Goran i Milica, spremali su se za posao, a njihov sin Srđan je spavao. Goran je u odelu izašao iz spavaće sobe, a Milica u kućnoj haljinji našminkana iz kupatila. Začudeno su se pogledali, ne znajući ko bi ovako rano mogao da ide u posetu. Otvorivši vrata, Goran ugleda poštara Miću.

„Dobro jutro!”, pozdravi ga poštar.

„Dobro jutro, Mićo! Kojim dobrom?”

„Bojim se, gospodine Čaviću, da i nije dobro. Mladi gospodin je dobio neko pismo iz suda.”

„Hajde, uđi, da ga probudim!”

Goran propusti Miću do trpezarije i upita da li je za kafu ili rakiju.

„Može jedna rakija da se probudim, jutros mi kafa uopšte nije pomogla”, reče Mića.

„Evo, sad će Milica da te usluži, a ja odoh da budim malog.”

Goran i Milica se u mimoilaženju samo zgledaše.

„Srđane, probudi se!”, drmao je sina za rame.

Srđan je sanjivo pogledao oca, a ovaj ga mrko odmeri i reče: „Stiglo ti je neko pismo iz suda. Sada si punoletan i ne mogu ja da ga primim umesto tebe. Dodi!”

„Što nisi rekao da nisam tu?”, negodovao je sanjivi sin.

„Rekao sam da dodeš!”, povisio je Goran ton i otišao u trpezariju.

Tu je vladala tišina. Prestrašena Milica nije mogla ni reč da izusti.

„Sipaj, Milice, i meni jednu! Trebaće mi”, reče Goran.

Utom stiže i Srđan u pidžami, pogleda poštara i upita gde treba da se potpiše.

„Evo, ovde!”, pokaza poštar.

Srđan je potpisao, vratio poštaru olovku i uz „doviđenja” se vratio u svoju sobu. Pošiljku nije ni pogledao.

„Hvala, Mićo! Vidimo se, uzdravlje!”, ispratio je Goran poštara.

Vratio se, seo, otvorio pošiljku. Čitao je u tišini. Kada je završio, podigao je pogled i video Milicu koja ga posmatra netremice.

„Reci već jednom šta je, poludeću!”, zavapi Milica.

„Ništa strašno. Kazna za prekoračenje brzine. Vozio je motor 80 km/h u naselju, duplo više od dozvoljene brzine. Mora da plati novčanu kaznu u roku od osam dana ili da ide u zatvor”, smirivao je suprugu.

„I šta tu nije strašno, pobogu, Gorane?!”

„Dobro je to što nije bio pijan. Dobro je i to što mi nije zdipio ’ladu’, jer naš ’Tomos’ može da razvije najviše 85 kilometara na sat. Ali, zaista se mislim da li da platim kaznu ili da ga pustim da malo odrobija. Previše se mali opustio”, dvoumio se iznervirani otac.

„Da li ti znaš šta pričaš?! Sa kim će on da sedi u zatvoru? Sa provalnicima, džeparošima i lopovima! To nije način vaspitavanja”, prenerazila se Milica.

„E, onda idi kod komšinice Blanke i pitaj je gde smo pogrešili i koji je pravi način vaspitavanja!”, reče Goran jetko.

„Taman posla! Da posle svi sa nama ispiraju usta kako idemo kod psihijatra i nismo normalni! Bolje da pitam neku od mojih koleginica, sestara u bolnici, za nekog dobrog psihologa”, tražila je rešenje i Milica.

„Platiću ja sam svoju kaznu, ne brinite!”, dobaci Srđan u prolazu ka kupatilu.

„Od kojih para? Razgovaraćemo još o tome čim se vratimo sa posla!”, viknu Goran i pozva ženu da požure jer uveliko kasne.

Čim im je video leda, Srđan uhvati telefonsku slušalicu.

„Vozdra, brate! Je li stigla roba? Dobro, dolazim odmah!”

Početkom osamdesetih je zavladala nestaćica robe široke potrošnje. Kafa, ulje, deterdžent, benzin i mnogi drugi proizvodi postali su deficitarna roba, pa ubrzo predmet krijumčarenja. Nezapamćena je i jagma za zapadnjačkim proizvodima poput farmerki, modernije i luksuzne odeće i obuće. Građani u kolonama prelaze državnu granicu da opskrbe domaćinstva, ali i za preprodaju na buvljacima, na čemu su odlično zaradivali. Najviše se ide u Italiju, Austriju, Mađarsku i Rumuniju. Nestašice običnih i koliko do juče svima dostupnih namirnica postale su uzrok nezadovoljstva, negodovanja i sukoba među ljudima.

Odjednom je krenuo procvat organizovanog kriminala.

Ulična otimačina je ovih godina vrhunac razbojništva. Lopov presretne žrtvu na ulici, otme tašnu, a sva policija se digne na noge. Zadesila nas je epidemija džepnih krađa. To je bio zanat, prava umetnost. Da vlasnik i ne oseti, lopov bi mu izvukao ne novčanik iz džepa, već samo novac iz novčanika. Imamo i poneki upad u banku. Lopovi uglavnom provaljuju u stanove i kradu nakit, pare, veš mašine i bojlere. Iz samoposluga su počeli da masovnije nestaju slanina i jaja.

Sve to skupa pokazuje koliko duboka kriza i nemaština vlada u zemlji. Postoji i nekoliko grupa žestokih momaka. Sukobljavaju se po principima

fer pleja. Stanu na crtu i ko je jači, jači je. Mogu da se „iskasape” jedino lancima, vatreno oružje ne koriste. U gradu radi nekoliko kafana i uvek se zna gde može da nastane okršaj. Tada bi opština momentalno reagovala, zatvarajući kafanu.

Dešavaju se i porodična ubistva, prave tragedije.

Gubi se osećaj građana za društvenu svojinu kao nešto njihovo i više nisu odlučni da je brane. Društvene vrednosti počinju da ubrzano blede. Gubi se neograničeno poverenje u policiju, kao i spremnost da se s njom saraduje. Jednostavno, prestaje da bude oslonac građanima, koji su, koliko do juče, decu savetovali da se, u kakvoj nevolji, samo obrate prvom policijacu na koga nađu i problem će biti rešen pre nego što stignu mama i tata.

Prazna gajba

U subotu, 2. maja 1987. godine, Žarko pravi u stanu žurku. Proslavlja osamnaesti rođendan i punoletstvo. Nije bilo lako namoliti oca da mu ostavi praznu gajbu i dozvoli da pozove tolike ljude.

Krenuo je od društva iz zgrade: Vlada, Srđan, Ana, Nemanja, Sandra, Ćamil i Adil. Srđan je, inače, već pitao može li da dovede ortaka i „neke ribe” ako bude manjak ženskog sveta. Žarko nije mogao da izostavi ni nekolicinu drugara iz gimnazije, kako je ocu rekao, „petnaestak”. Sestre Violeta i Ivana nisu propustile šansu da na spisak stave najbolje drugarice iz razreda. Ne pada mu na pamet da roditeljima prijavi tačan broj gostiju. Ionako će biti daleko, u vikendici nadomak Avale.

Mama je u frižideru ostavila tortu, poslužiće je sestre, to je njihova briga. Razvukla je trpezarijski sto i servirala veliki tanjur pite sa sirom, pa oval sa gomilom sendviča, a na više manjih tanjira poredala je grickalice, poput Top Flipsa ili keksa Domaćica. Sendviće je napravila od kriški hleba premazanih margarinom, a odozgo poredala salame, kačkavalj i kisele krastavčice. Na jednom kraju stola ostavila je bele papirne tanjire za jednokratnu upotrebu, salvete i bele plastične čaše, fabrički poslagane jedna u drugu.

Žarko je, čim su roditelji otišli, negde oko sedam sati uveče, sišao sa Srđanom i Vladom u podrum po alkoholna pića, koja je prethodno, na vreme, kupio i sakrio od roditelja. Belo i crno vino, pivo i votka. Ne dao bog da su mu otac ili majka slučajno nabasali na ovaj podrum pića!

U ugлу dnevne sobe su pripravni muzički stub, sa ogromnim zvučnicima, i gramofon, hrpa kaseta i ploča. Nešto Žarkovo, nešto pozajmljeno. Spremljene su grupe: „Azra”, „Bijelo dugme”, „Riblja čorba”, „Ekatarina Velika”, Bajaga i instruktori, „Disciplina kičme”, „Partibrejkersi”, „Idoli”, „Prljavo kazalište”,

„Film”, „Električni orgazam”, „Denis & Denis”, „Laki pingvini”, „Zabranjeno pušenje”, „Plavi orkestar”, „Crvena jabuka”, „Hari Mata Hari”, „Valentino”, „Regina”. A od pevača: Oliver Mandić, Zdravko Čolić, Marina Perazić, Dino Merlin i Dino Dvornik.

Za muziku nije niko specijalno zadužen, kome se šta od ponudenog svidi, to i pušta. Osim domaćih bilo je tu i izvođača strane muzike: Majkl Džekson, Nena i njениh „99 balona”, Amadeus i „Falco”, „Bananarama”, „Culture Club”, „Kajagoogoo”, „Bronski Beat”, „Wham”, „Duran Duran”, „Mili Vanili”, „Modern Talking”, Robert Plant, „AC/DC”, „Alphaville” i čuveni „Big in Japan”, „Self Control”, F. R. David sa globalnim hitom „Words”.

Na žurku su najpre stigli oni koji žive u četvorospratnici. Srđan i Vlada prvi, kao ispomoć za prenošenje alkoholnog pića iz podruma. Za njima Ćamil i Adil.

„Zdravo, brate! Srećan ti rodendan! Izvoli!”, rekao je Adil, pružajući flašu domaće rakije.

„O, hvala, udite!”, obradovao se Žarko.

Posle deset minuta je Ana sa prvog sprata sišla po Sandru u prizemlje, pa su se popele na drugi sprat. Iz slavljeničkog stana se već čuje graja. Zakucale su na vrata, otvorila im je Ivana i pozvala brata da se pozdravi sa drugaricama.

58

Slavljenik se pojavi za tren oka i pozdravi sa gošćama, koje su otišle u dnevnu sobu. Tu Srđan, Vlada, Ćamil i Adil razgledaju ploče. Vlada nije mogao da sakrije da je ostao bez daha ugledavši Anu. Ćinilo mu se da je vidi prvi put u životu. Odmerio ju je od glave do pete više puta. Ana je viklerima napravila lokne na dugoj, crnoj kosu, stavila ogromne, viseće žute minduše i debelim slojem crnog krejona uokvirila oči, koje su delovale još iskošenije. I bez toga ima oči kao da je Kineskinja. Obukla je šarenu, šljajeću bluzu sa naramenicama i miš rukavima do ispod lakata, a na jednoj ruci nanizala žute, bele, ljubičaste, narandžaste i zelene narukvice. Uske farmerke „Lee Cooper” i žute špacerice su zaokružile njen izgled. Od svih boja, Vlada je zapamtio jedino crvenu. Boju njenog karmina.

„Budalo, zatvori usta, krenuće ti bale!”, primakao se Srđan Vladi i šapnuo smejuljeći se.

„Kad nemaš pojma šta je ljubav!”, branio je Adil druga.

„Kako, bre, ne znam? Pa, meni bale cure bez prestanka!”, priznade Srđan, glasno se smejući.

Utom se iz kuhinje pojavi Violeta.

„Šta je to toliko smešno?! Reci, Srdane, da se svi sмеjемо!”

Naravno da joj nisu odgovorili.

U prostoriji je već dovoljno ljudi da se pomešaju muški i ženski mirisi, uglavnom „Kouros” i „Rexona”. Još nema dovoljno pušača, da nikotinom suzbiju mirise poznatih parfema. I, evo, napokon opet neko zvoni na vratima! To je Nemanja, poslednji gost iz zgrade.

„Šta je, bre, ovo, rodendan ili sahrana? Gde je ovde muzika da treći i možda privuče nekog nezvanog gosta sa ulice? O, šta je ovo? Video rekorder? A, sad mi je jasno. Prvo gledamo porniće, a posle tek ‘plešemo’ uz muziku. Može, može. A gde su ti pornići, ne vidim ih?”, verglao je Nemanja.

„Beži, mali, sram te bilo!”, oglasi se Žarko. „Tako mali, a već zna šta su pornići! Vidi mene, idiota, došli ljudi, a mi ni da ih poslužimo! Hajde, Ivana, pomagaj, pitaj ljude šta će da popiju! A vi, drugari, pustite neku muziku!”

I kako su počeli prvi taktovi pesme „Bam, bam, bam”, tako su ostali počeli da stižu. Odjednom se stvori gužva. Gomila u šarenilu boja i dezena. Konjski repovi, mini valovi i kratke kose svih boja, isto kao i šminka. Dukserice, majice, farmerke i špacerice, koje, kad nam dosadi boja, stavljamo u lonac i prefarbamo. Starke i štikle. Originali „Lacoste” sa zelenim krokodilom kao zaštitnim znakom, i prepoznatljivi „Benetton”.

Vlada je u toj gužvi spazio Anu i krenuo ka njoj. Zaustavi ga Srđan i pozva da ga upozna sa drugaricama Marijom i Sanjom. Čim se rukovao, Vlada je krenuo dalje, ali ga Srđan opet zaustavi i upita kuda ide.

59

„Da nadem Anu!”

„Ponudi joj jedan bambus i gotova je!”, posavetova ga iskusno Srđan, sмеšeci se.

Nasmeja se i Vlada i ode. Ali, Ana više nije tamo gde ju je malopre spazio. Gledao je na sve strane, čkiljeći u polutami. A onda je ugleda. Kod muzičkog stuba priča sa nekim dečkom! Stajao je tako, posmatrao ih. Oni su zbog preglasne muzike morali da se nagnu jedno ka drugom svaki put kad bi hteli nešto da kažu.

Stajali su previše blizu, ocenio je Vlada. I o čemu li to razgovaraju, kad se ni ne poznaju, razmišljaо je. A možda se znaju odranije. Bar ne plešu. Morao je smesta da ode po još jednu votku. Kada se vratio, Ana je i dalje bila na istom mestu, ali sama. Ili sada, ili nikada! Prišao joj je i nasmešio se. Uzvratila je smeškom.

„Šta piješ? Čaša ti je prazna, šta hoćeš da ti donesem?”, upita Vlada.

„Pijem koka-kolu, ali idem sama sebi da naspem. Čekaj me tu!”, reče Ana i ode.

Za to vreme Vlada je prišao muzičkom stubu i pronašao album „Pozitivna geografija” Bajage i instruktora. Pustio je kasetu, krenulo je u brzom ritmu „Berlina”. Utom se Ana vratila. Đuskali su i uz narednu pesmu „Mali slonovi”.

„Kako je lepa i koji sam ja konj, opet će joj prići tamo neki, a ti, Vlado, idi kući!”, mislio je i osetio vrtoglavicu. Dodao je još jedan gutljaj samopouzdanja. Votke.

„Sigurno mu se ne svidam dovoljno čim toliko okleva. I dokle više da čekam da se smiluje i izjasni se? Čas me gleda zaljubljeno, čas je mrtav ’ladan. E, dosta mi je više! Baš me brigal!”, prolazilo je Ani kroz glavu. Dojadila joj je muška sujeta i sruciла je „koka-kolu”, zapravo bambus, naiskap. Celu čašu.

Treća pesma „Poljubi me” bila je kao stvorena za ples „stiskavac”. Parovi oko njih zaigraše, ali je Vlada još oklevao da se približi Ani. Pogledao ju je u oči, uzvratila je. Podstaknuta alkoholom iz koktela, ljutito je slegla ramenima. Videvši da nema kud, Vlada je brzo prihvati oko struka. Polako je stavila ruke oko njegovog vrata. Pesma je odmicala i, ohrabren Aninim prihvatanjem plesa, Vlada se sve više opuštao. Tada je krenuo refren.

„Poljubi me,
dotakni me usnama,
sa usnama
kô zgaženim trešnjama...”

Ne znajući ni sam kako, poljubio je Anu. Prihvatala je. Poljubac je potrajan, završivši se strasno, filmski. Kada su se razdvojili, i dalje plešući zagrljeni, pogledali su se, svesni da se upravo desilo ono što tako dugo čekaju.

Čim se pesma završila, u kratkoj pauzi do sledeće, Srđan je dreknuo na

sav glas, da svi dobro čuju: „E, falim te, bože! Ovo je najduže muvanje u istoriji, Vlado!”

Vlada i Ana su se nasmejali. Srđan je počeo da aplaudira, za njim i Žarko, Violeta, Ivana, Nemanja, Sandra, Ćamil i Adil. Svi zajedno.

Heroin

Srđan je sam šetao Knez Mihailovom ulicom, koja je još 1988. zatvorena za saobraćaj i pretvorena u pešačku zonu. Išao je od Obilićevog Venca ka Kalemegdanu. Prijatno veče, na štrafti buljuk ljudi. Držao je ruke u džepovima, a cigaretu u ustima. Povremeno bi levom rukom vadio cigaru da ovlaži usne jezikom. Zanet u misli, nikoga nije primećivao. Bilo mu je, zapravo, svega dosta.

Nikada, sve do sada, nije se zapitao šta je svrha života. Imao je sve, ne zna šta bi još poželeo kada su mu sve želje odavno bile ispunjene. Već je preživeo toliko, koliko neki ljudi neće ni za ceo život. I šta da radi? Trebalo bi da, kao svaki normalan čovek, nađe stalan posao u državnoj službi. Onda da se oženi i podiže decu. Ali, nije on još spreman za stvaranje porodice.

Stao je na uglu Knez Mihailove i Rajićeve ulice. Posmatrao duge redove ispred „Akademije” i „Zvezde”. I dalje se nisu mešali ljudi iz tih redova. Čuo je rok muziku iz „Akademije”, dok je većina mirno čekala da uđe i pojedini poskakivali u ritmu muzike. Gle čuda, večeras niko ne pravi probleme! Iz „Zvezde” je dopiralo „Rock me, baby” grupe „Riva”, koja je 1989. odnela pobedu na pesmi Evrovizije, pa je naša zemlja naredne godine bila domaćin. Tada nas je predstavila Tajči, pesmom „Hajde da ludujemo”, koja je od ove anonimne devojke napravila mega zvezdu. Ispred „Zvezde” su, uobičajeno, u redu čekali muškarci u odelima, sa napucanim sponzorušama.

Osmotrivši jednu, pa drugu kolonu Srđan izvadi cigaretu, baci i ugasi je đonom patike. Ode Knez Mihailovom. Večeras mu nije do provoda. Ni do društva. Ni muškog, niti ženskog.

Stigavši lagano do kraja šetališta, na tramvajskoj stanici je dumao da li da uđe u broj 11, koji od 1985. spaja Stari grad i Novi Beograd, prelazeći preko reke Starim savskim mostom. Možda da ipak produži na Kališ...

Nije mu se išlo kući.

Kalemegdan je bio pun šetača. Iako je prošla ponoć, osim mlađih u grupicama i mlađih parova, naišao je na nekolicinu starijih. Eh, starost! Načas pomisli da bi bilo lepo kada bi i on sada bio star. Da je već rešio sva važna životna pitanja i nedoumice. Da i on uživa u miru i sporom protoku vremena, na nekoj kalemegdanskoj klupi, zaokupiran čime god hoće.

Seo je na obližnju klupu. I, šta sad? Pogledao je u nebo, a ono, puno

zvezda koje se ne ocrtavaju jasno zbog snažne ulične rasvete. Tu je tušta i tma nasrtljivih komaraca od kojih odbrane nema. Iznervirano je ustao i pokušao da ih rastera mašući rukama.

Nastavio je ka spomeniku „Pobednik”. Mora i on da pobedi ovu unezverenost, koju poduzeće oseća i koja ga je tako čvrsto stisla, parališući ga u svemu. Uopšte više ne zna šta bi trebalo da radi kada se probudi. Nekad ustane ujutru, nekad u podne, nekad uveče. Ponekad ne spava danima. A onda se danima ne budi.

Opet je seo na neku klupu, iz džepa izvadio malu metalnu kutiju i upaljač. Iz kutije je izvadio džoint i prialio. Kod sebe je uvek imao jedan: u rizlu pažljivo umotanu čistu marihanu ili mešavinu sa malo duvana. Povukao je prvi dim i osetio kako se ljuti bol širi plućima. Svaki sledeći udusaj je boleo sve manje. Vidi, miris marihuane rasteruje komarce, više ga ne napada nijedan! Najzad se malo opustio. Sada će lepo da se zavalni na ovoj klupi.

Kako to da nikada pre nije video ovaj odsjaj reka? Kraljica Sava žurno teče u zagrljaj caru Dunavu, koji ju je širokogrudo obgrlio i darivao večnim poljupcem. Kakva romantika! Zatim je kod spomenika spazio dvoje mlađih u strasnom zagrljaju. Ljube se. Tako će i on dovesti svoju izabranicu baš na ovo mesto. Samo još da je pronade. Srce je počelo ubrzano da udara. Kakvi srećnici!

O, Bože! Zar će još i da zaplače zbog sreće ono dvoje mlađih? Oči su mu zasuzile, počele da ga svrbe, trlja ih je prstima. Usta su mu bila suva kao barut, odjednom je i ogladneo. Skoči sa klupe. Smesta mora nešto da pojede! Pogledao je na sat. Stići će na noćni prevoz. Požurio je ka izlazu sa Kalemegdanom, preko Knez Mihailove, ka Zelenom Vencu i početnoj stanici autobrašta. Stigao je, nije zakasnio!

Ušao je u autobrašta, seo na sedište do prozora. Autobrašta bi po redu vožnje trebalo da krene u 02:10. Čekao je. Oko njega sve sami muškarci u odelima sa akten tašnama. Trljao je oči rukama. Pa, noć je! Ko sad ide na posao? Gledao je oko sebe. Nigde nijedne žene. Zažmuriće i, kad malo odmori oči, slika će biti drugačija. U žmurenju ga je uhvatilo san. Onda se najednom trgnuo i pogledao kroz prozor. Napolju dan, ali mu je nepoznat predeo kroz koji prolaze. Trebalo bi da su u Novom Beogradu, da su kraj nebodera i nižih višespratnica. Ali, napolju je pustinja, sunce pakleno sija, udara u oči, jara je.

Pogledao je na sedište pored, video oskudno obučenu devojku i pitao gde se trenutno nalaze. Čuvši da su u blokovima, skočio je i krenuo ka izlaznim vratima. Samo da izade što pre, ostatak će prepešaćiti.

Neko vreme je gledao za autobraštom, pa se osvrnuo i shvatio gde se nalazi. Krenuo je ka svojoj zgradi. Popeo se na drugi sprat, ušao u stan broj 22 i zaputio se direktno u svoju sobu. Zatvorivši vrata, uključio je svetlo i čeprkao po

fioci radnog stola. Našao je ono što je tražio. Kesicu heroina. Iscepao ju je, beli prah se rasuo po stolu. Ušmrknuo je sve i istog trena osetio ogromnu energiju koja ga pokreće. Izađe iz kuće.

Otišao je na četvrti sprat. Tu su, na plafonu, bila vrata koja nisu zaključavana. Otvarala su se naviše, a na hodniku je bila stolica, koja je služila da se lakše dohvate vrata. Popeo se na krov zgrade i seo na beton.

Bilo je pusto, nigde nikoga, iako su se tu često sastajali mlađi stanari zgrade. Posle pet minuta osetio je zadovoljstvo i smirenost, prisпавало mu se. Pronašao je staru fotelju, koju je tu doneo Vlada kad su njegovi hteli da je bace. Sklonio je najlon kojim je bila zaštićena i seo. Lagano je tonuo u san, ali mu je pripala muka. Ustade, tražeći gde da povrati. Zbunjen, dode do ivice zgrade, savi se preko, kao da nije htio da isprlja ovo njihovo sastajalište. Okrete mu se u glavi, nešto ga snažno povuče preko ivice. U pokušaju da se vrati nazad, da ne padne sa zgrade, zatetura se. Uzalud. Poče da leti, sloboden kao ptica, sve vreme svestan i šta mu se događa i šta ga čeka. Pad i kraj. Ali, on ne želi kraj! Kako je ispaо glup! Poče očajnički da se batrga nogama i rukama, kao da je iz vode morao da ispliva na površinu, da zahvati vazduh. Ali, džaba! Propada i dalje.

Osetio je da se trese i čuo kako neko iz daleka doziva njegovo ime. Otvorio je oči i ugledao Vladu. Polivao ga je vodom i udarao blage šamare. Ana je glasno vikala njegovo ime, snažno ga drmusajući. Još je bio na fotelji. Izgleda da je čvrsto zaspao ili se onesvestio. Nije mogao da veruje. A taman je pomislio da je s njim gotovo!

„Šta je bilo, drugari?”, jedva progovori Srđan.

„Šta, bre, šta je bilo? Prepao si me, budalo! Deset minuta pokušavamo da te osvestimo, taman sam htio da zovem Hitnu pomoć”, vikao je Vlada, dok ga je Ana učutkivala u mrkloj noći, jer se ništa nije čulo izuzev njih. Mogu da probude sve komšije.

„Ti i tvoji stimulansi! Odrasti već jednom! Sledeći put nećemo se naći u blizini slučajno! Pa padaj u trans i crkni!”, urlao je Vlada.

Srđan postiđeno povi glavu.

„Hvala, drugari!”, izusti tiho.

Do početka osamdesetih u našoj zemlji je bilo veoma malo korisnika heroina. Bila je to privilegija dece iz imućnih porodica, sinova i kćeri advokata, lekara, novinara, političara i visokih oficira. Proboj rok kulture donosi masovniju upotrebu heroina. Dok se rokeri snabdevaju u Londonu, ostalima droga stiže iz Turske, znamenitim vozom „Balkan ekspres“. Zapravo iz Avganistana, gde je masovna proizvodnja, heroin preko Istanbula i Sofije, Makedonije i Kosmeta, stiže u ostatak Srbije. Turci ga krijućuće u autobusima i automobilima svojih gastarabajtera, a Bugari u državnim kamionima za prevoz robe pod zaštićenim

pečatom, uz pomoć svoje tajne službe.

Jedan kilogram heroina, 70% čistoće, u Turskoj košta 15.000 nemačkih maraka. Od njega se mešanjem sa puderom ili šećerom dobija dva kilograma droge, koja se u Evropi prodaje za 30.000 maraka. Ova prljava droga ima samo 15 % heroina.

Policajci ne znaju ništa o drogama i narkomaniji. Nema literature, niti stručnjaka koji bi policajcima objasnili šta su marihuana, hašiš ili heroin. Priča se da je bolest isključivo kapitalističkog društva.

Ne zna se čak ni ko u državi treba da se bori protiv narkomanije i narkodilera. Policija, zdravstvo ili socijalne službe? Zato se narkomanija i širi. Kada bi se u centru Beograda ili Niša pojavio jedan narkoman, za godinu dana bilo bi ih još sedmoro.

Kad nema heroina, narkodileri trguju i opijumom iz Makedonije. Za fabriku lekova „Ohis” iz Skoplja, radi proizvodnje anestetika, makedonski seljaci uzgajaju mak. Oni višak prodaju narkodilerima koji prave opijum.

Ili kuvaju čaj, koji je na žurkama pravi hit.

Razvod i turbo-folk

Te zime je grejanje bilo užasno. Moglo bi se reći da ga nije ni bilo. U stanu Jovanovića broj 11, na prvom spratu, bili su samo muž i žena, Blanka u spavaćoj sobi, Jovan u trpezariji. Deca su otišla svojim poslom. U kući je bilo hladno, ali je ukupnu atmosferu zaokružila hladnoća kojom su se u poslednje vreme supružnici ophodili jedno prema drugome. Ili nisu uopšte razgovarali. Posebno kad deca nisu tu, u kući je vladala mrtva tišina.

Jovan je večeras sam. Posle dvanaest sati provedenih na poslu, ova tišina bila je muzika za njegove uši. Istina je da nije morao baš toliko da ostaje na poslu, ali mu se nije dolazio kući. Deca su odrasla. Kada se vrati kući dobije, obično, samo po poljubac od svakoga. I to je sve. Svi žure, niko nema vremena za razgovor. Kod supruge nikada nema ama baš ništa novo, sve je uvek po starom. A njega ko zna od kada niko ne pita kako je.

Za to vreme je Blanka ispred ogledala češljala dugu, u plavo ofarbanu kosu. Već sat vremena mehanički je provlačila četku kroz kosu. Razmišljala je, sve vreme, kako da muža saopšti odluku.

Prelomila je i uputila se ka trpezariji. Jovan podiže pogled sa tanjira čim je ušla.

„Jovane, kad završiš večeru, dodi u dnevnu sobu! Imam ti nešto važno za reć.“

Klimnuo je glavom odobravajući. Ustao je, žvaćući poslednji zalogaj,

odložio tanjur u sudoperu i krenuo za Blankom. Baš ga je interesovalo šta je to tako važno što ima da mu saopšti. Smestili su se u fotelje, jedno naspram drugog.

„Želim razvod braka“, reče Blanka hladno i bez uvoda.

Jovan je ozbiljno počutao neko vreme.

„Dobićeš ga“, izgovori mirno.

Blanka se začudi. Nije se nadala takvom odgovoru. Još manje je očekivala tako brz i miran odgovor. A, uz to i odobravajući.

„Ti kao da si jedva čekao?“, nasmejala se cinično.

„Nisam jedva čekao, ali sam očekivao. Blanka, znam da to traje već duže vreme.“

U restoranu novosadskog hotela „Putnik“, posle nekoliko dana, razgovarali su Blanka i Zvonko. Taj grad i ovaj hotel postali su tajno i stalno sastajalište, premda u Beogradu imaju porodice i vode odvojene živote. U Novom Sadu su se opuštali, prikupljali energiju za sve naporniji život u prestonici, imali razumevanje i podršku za onog drugog, menjali svoje karaktere i postajali likovi iz nekog ljubavnog filma, sa prepostavljenim srećnim krajem.

Ovaj put, međutim, razgovor nije bio prijatan.

„Daj, prestanimo se ponašati kao mala djeca! Sve je evidentno. Srećni smo samo kad smo skupa“, ljutila se Blanka.

„Znam, ali ja ne znam kako da ostavim ženu sa bolesno dete. Stavi se na moje mesto, Blankice!“, pravdao se Zvonko.

„E, pa ja više ne mogu ovako se skrivati. I voditi dvostruk život. ’Ajmo se onda razdvajat!“

„A šta nam fali ovako?“, čudio se Zvonko.

„Nemoj se praviti lud! I nemoj mene praviti ludom! Nekoć sam ti kazala da sam mužu najavila rastavu braka.“

„I šta kaže? Je li deca znaju?“

„Nemoj mjenjati temu! Jesi li sa mnom srećan?“

„Jesam.“

„Ako smo srećni mi, i svi će oko nas, pa i naša djeca, bit srećni.“

To Zvonku ipak nije zvučalo dovoljno ubedljivo.

Te je večeri Vlada dugo, na zimi, čekao Anu da siđe. Napokon izade iz zgrade, stavljajući kapuljaču. Padao je sneg. Tek kada je prišla, primetio je da su joj oči crvene i natečene od plakanja. Poljubili su se u znak pozdrava. Ona je čutala, on nije smeо ništa da pita.

Pošli su ka autobuskoj stanici, trebalo je da se nađu sa društvom u „Zlatnom papagaju“, jednom od prvih privatnih beogradskih kafića. Njima

dvoma nije odgovaralo to stecište šminkera, snobova koji svako veče dolaze da budu viđeni. Ali, Anina drugarica je slavila rođendan.

Progovorila je tak kad su ušli u autobus i seli jedno kraj drugog.

„Izvini! Htela sam da odložim izlazak, ali sam shvatila da će mi biti još teže ako ostanem kod kuće. Mama i tata se razvode.”

Odmah se rasplakala, govoreći da će joj se sad sva šminka razmazati i da će brat poludeti kada bude čuo.

„Ali zašto? Nisu izgledali nesrećno”, Vlada nije znao šta drugo da kaže.

„Nemam pojma! I baš me briga! Kad njih nije briga za nas! Za mene i brata”, odgovorila je besno i žustrim pokretima obrisala oči maramicom, gledajući se u ogledalce koje je uvek imala u torbici.

„Možda se i predomisle”, pokušao je Vlada da je bar malo umiri.

Odmahnula je rukom, vratila ogledalce u torbicu, zagledala se kroz prozor.

U „Zlatni papagaj” su stigli oko deset sati. Ispred su bili parkirani skupi automobili. Društvo je, već na okupu, cupkalo uz tadašnje hitove. Bilo je suviše ljudi za kafić od tridesetak kvadratnih metara.

Čestitali su rođendan drugarici, Ana joj dade poklon, naruči kapućino. Vladi je prijaо frape. Trebalо je malо odagnati Anine crne misli, oraspoložiti je. Uz pesmu „Hajde meni pridi” Vlada je počeo da duska i osmehuje se Ani, a ona da se pokreće u ritmu muzike. Praveći se da zna reći pesme, Vlada je pokretima tela i ruku pokazivao ono o čemu pesma govori. Kada je pevačica otpevala „i povedi me u zagrljaj tebi”, obgrlio je Anu tako snažno da umalo ne padoše na pod. „Napokon se smeje”, odahnu Vlada.

„Zlatni papagaj” je otvoren još 1978. u Ulici Đure Jakšića, nadomak Knez Mihailove. U to vreme kafići su bili uobičajeni u Mostaru i Sarajevu, dok je Beograd uveliko kaskao. Već za nekoliko godina, međutim, nikli su „Arkada” u Jovanovoј ulici, „Crni petao”, „Galerija”, „Freska”, „Trozubac”, KP, „Košava”, „Cvetić”, „Klub 54”, „Nana”, „Mažestik”. Nicali su kao pečurke posle kiše, tih osamdesetih. „Hua Hua” je jedan od prvih splavova-kafana.

U istom kafiću Gile iz „Električnog orgazma” je snimio spot za istoimenu pesmu „Zlatni papagaj”, u kome šminkera glumi Vlada Divljan iz „Idola”.

Nastaje muzički pravac u novokomponovanoj narodnoj muzici, nazvan turbo-folk. Potopice zemlju toliko da drugi žanrovi dugo neće moći da dođu do izražaja. Tvorac termina turbo-folk je diplomac PMF-a i višestruki viceprvak Jugoslavije u jedriličarstvu Antonije Pušić, muzičar koji je poznatiji kao Rambo Amadeus. Autentična srpska turbo-folk muzika nastala je ubacivanjem u matricu novokomponovane narodne muzike električnog i elektronskog zvuka, popularnih zapadnih ritmova – od rok i disco muzike, preko esid džeza i hip hopa, do repa i densa.

Alchajmer

Iz crnogorskog sela Rudine su Anku Gavrović, majku Bude Gavrovića, u Beograd dovezli Budin rođeni brat Gojko Gavrović i sestra Milosava Tajković. Gojko je unapred upozorio Budu da se majčino stanje znatno pogoršalo i zamolio da nešto hitno preduzme.

Budina žena Dušanka je samo priupitala muža gde će još i majku da smeste, jer već deceniju ipo kod njih „privremeno” boravi dalji rođak Milutin. Po završetku srednje škole došao je u Beograd da se zaposli, ali je u međuvremenu upisao fakultet, ima već trideset tri godine, a još studira i živi kod njih.

Budo je uvek i za sve imao rešenje.

„A ne mogu, jadna, puštit majku na ulicu, da spava neđe na klupu zajedno sa Alchajmera. Milutin je sa Žarkom u istu sobu, Violeta i Ivana su u jednoj sobi, ja i ti ćemo preći u dnevnu, a majka će u spavaću.”

„Tvoja majka u moju spavaću sobu? E, pa, neće moći! Dobro, neka ona bude u dnevnoj”, reče Dušanka, mireći se sa sudbinom.

Budo je s vremenom na vreme gledao kroz prozor i proveravao da li su stigli. Kada je ugledao kola, siđe na parking da ih dočeka. Gojko je već izašao iz automobila. Sa jednog od zadnjih sedišta pojavi se i Milosava. Kada Milosava pruži ruku majci da joj pomogne pri izlasku, starica je žustro odgurnu i kreće sama da izđe.

„O, sine Budo, dece ti, što ti je? Što si tako propao?”, začudi se majka, stojeći čvrsto na nogama.

„O, majko, nijesam, čini ti se. Dobro mi došla!”, reče Budo i zagrli je. Pozdravi se sa bratom i sestrom, koja mu šapnu: „Dobro je, prepoznala te. Inače se ničega ne sjeća.”

„’Ajde, majko, idemo gore!”, uhvati je pod pazuh Budo, ali ona podiže obe ruke uvis.

„A, pušti me, jadan! Sama ću!”

Polako su se peli ka drugom spratu. Majka napred, ostali za njom. Stigoše i zadihan Gojko pogleda majku.

„Tako ti i treba kad pobježe od posla i čistog planinskoga vazduha. Nemaš snage”, prekori ga majka.

Čekala su ih otvorena vrata stana broj 21, pred njima Žarko.

„O, de si junače, ne bilo te niđe, ljepote ovak’el!”, zagrliše se baka i unuk. „Đe su mi devojke?”, upita starica.

Pojaviše se Violeta i Ivana, pozdraviše sa svima. Na kraju priđe i Dušanka. Baka Anka poče da čkilji odmeravajući je.

„A koja ti ono, čero, bijaše?”

„Ja sam Dušanka”, pride i pruži ruku, ali je starica i dalje držala distancu kao da je ne prepoznaće. „Ja sam Budina žena, Vaša snaja”, dodade Dušanka.

„Sna'a? Ne, bogomi! Moja sna'a je ljepša, visočija! Ti, bogomi, nijesi moja sna'a”, ne popušta Anka.

„Dobro, uđite i sedite, molim Vas!”, pozva Dušanka i ode da skuva kafu, da ponudi rakiju.

„E, ona druga sna'a je kuvala bolju kavu. Ova tvoja je mnogo slaba, nide kave, sve sama voda”, požali se Anka. „Za rakiju ni ne pitaj, nego daj!”

„Nemoj, majko, molim te! Pa, ljekar ti je zabranio”, zabrinu se Milosava.

„Ču' zabranio! A da ja njemu zabranim da samo šedi na onu stolicu u ordinaciju? I ne može meni niko ništa da zabrani! A viđu, moram videti da li ova sna'a nudi vodu i mjesto rakije!”, namršti se Anka.

Dušanka ode u kuhinju, a za njom i Budo.

„Dušo moja, ja ču sipati rakiju, a ti postavi sto!”

„Neka ti ga postavi ona druga sna'a!”, odbrusi Dušanka ljutito.

„Nemoj se ljutiti, dušo, vidiš da je majka obolila teško. Kaže Milosava da ništa ne pamti”, gasio je Budo vatru.

„Meni se čini da je Milosavi i Gojku dosadilo da se bakću sa njom, pa su je tebi doveli. To jest meni. I šta ču ja sa njom po ceo dan? I zar joj nije bolje na selu gde je navikla, nego ovde u velikom gradu u stanu?”

Utom u kuhinju uđe Gojko.

„Sipaj joj vodu i rakiju mješano! Više vode no rakije. Prije mjesec dana popila je čist etil-alkohol, pa smo je vodili u hitnu. Sipala je i komšinici isto, ali kad je ova shvatila, bilo je kasno. Već je majka naiskap sve popila, pa nas je komšinica zvala telefonom.”

„Je li vam ljekar rekô da je vodite za Beograd?”, upita Budo.

„Ne, no smo mi došli po lijek. U Crnu Goru kažu nema ništa”, očajavao je Gojko.

„Viđu, brate, pa i nema lijeka za Alchajmera! To ti je, što ti je”, objasni Budo kao iz topa.

„Prepušteni smo sami sebi”, uzdahnu Dušanka.

„A valjda je majci najteže, sna'o!”, ljutito će Gojko. „I kako ođe nema lijeka? Što ćemo sad?”

Pogledaše se svi. Budo je u jednoj čašici, od njih pet, pomešao rakiju i vodu. Odneo je poslužavnik u dnevnu sobu i spustio na sto. Zapamtio je gde je rakija sa vodom.

„Hajde da nazdravimo i u dobru se uvijek videli!”, požele svima Budo.

Uzeše po čašicu, kucnuše, nazdraviše i naiskap popiše. Dušanka otpi samo gutljaj.

„A, dobra ti je ova rakija, sna'o!”, pohvali Anka, ni ne znajući da je tu rakiju upravo sad ona donela sa sela. „Samо još kad bi nam i jednu kavu skuvala, bilo bi bolje.”

A Budo je, kad je navrnuo čašicu, odjednom sve ispljunuo u stranu. Tek tad je shvatio da je njemu zapala ona rakija pomešana sa vodom.

Unezvereno je pogledao u majku. Prekasno.

Nekad i nikada više

Kada neko pomene devedesete, uglavnom se misli na ratove i razaranje, sankcije, hiperinflaciju, bedu i nemaštinu, ulične proteste, splavove i noćne klubove, kič i šund. I pejdžer. Oni koji su u Srbiji tada hteli pejdžer, morali su da imaju dubok džep. Jednostavni pejdžeri mogu samo da prime i prikazuju tekstualne ili numeričke poruke, dok kod dvostranih može i da se odgovori porukom, koristeći unutrašnji odašiljač. Obično se nosio oko pojasa i na ekranu je, kada bi stigla poruka, bilo ispisano „BelPagette”, naziv firme koju je u to vreme u Srbiji osnovao Srbin iz Kanade. Bio je to prvi bežični telekomunikacioni uredaj za kojim će svetina da poludi.

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija se raspala.

Svi narodi dobili su svoje nezavisne države. Srbi su se odselili sa vekovnih ognjišta i okupili u jednoj državi, Srbiji, koja na geografskoj karti ima oblik šljive, kako su i predvideli poznati vidovnjaci braća Tarabić. Sve je moglo da se završi mirnim putem, a ne insistiranjem na ostvarivanju davno zamišljenih

utopija raznih pojedinaca. Utopija, koje su dobole prikrivenu i snažnu podršku takođe raznih zainteresovanih nekih stranih faktora.

I sada, kada se raspala Jugoslavija, mirno bez ratova u Srbiji mogu da žive svi narodi i narodnosti, ravnopravno i zajedno: i Crnogorci, i Makedonci, i Albanci, i Hrvati, i Slovenci, i Bosanci, i Romi, i Jevreji, ali i ljudi iz drugih krajeva sveta, poput azilanata.

Tako je i naša četvorospratnica, uprkos svim nedaćama devedestih, nastavila da živi nepromjenjeno. Nesreće su osnažile ljude.

Što je nekada bilo, sedamdesetih, osamdesetih, a naročito devedesetih, bilo je i, nadamo se, nikada više!

Monah

Čudni su putevi Gospodnji.

Srđan je prvu polovinu svog životnog puta utrošio na upoznavanje strasti i poštasti ovozemaljskog života. Kada je uvideo da jedan greh priziva drugi, još teži, shvatio je da ostatak života želi da posveti upoznavanju svega što je potrebno činiti da bi se dostiglo Carstvo nebesko i večni život.

Nije naišao na odobravanje kada je rekao da želi da se zamonaši, ni od oca, advokata Gorana Čavića, ni od majke, medicinske sestre Milice Čavić, sa drugog sprata, iz stana 22. Otac je imao druge planove za sina jedinca. Producetak familije i potomstvo. A majka se uplašila da će zauvek ostati bez sina.

Imao je želju i druge predispozicije da primi monaške zavete. Tako mu je rekao duhovnik, otac Dragan, iz crkve u koju već pet godina redovno ide na bogosluženja nedeljom, na ispovesti i pričesti. Iako mu blagoslov roditelja nije bio potreban jer je punoletan, želeo je da im nekako objasni ovakvu odluku, jasnu želju i razloge. Smatrao je to obavezom prema roditeljima.

Majka nije razumela kako neko ne želi porodicu, decu i porodični mir. Pitala se u čemu je pogrešila u njegovom vaspitanju. Zar je moguće da njen sin nema za šta da živi i da je izgubio svaku nadu, već hoće da se osami? Međutim, Srđan je neumorno objašnjavao da je iskusio dovoljno uobičajenog, po njoj regularnog života, pa u tome ipak ne nalazi smisao. Da ne beži od životnih izazova, već žudi da otkrije Boga u sebi i usresredi se na duhovni rast.

Otac ga je pitao da li ima nekih problema, da li ga zbog nečeg grize savest ili se zbog nečeg kaje. Odgovorio je da se trenutno kaje samo zato što se ranije nije latio monaškog podviga. Ali, svestan je i toga da monaški život nije lak i da jedino istrajni i odabrani mogu da prime i održe stroge monaške zavete. Zato u njemu već duže vreme ova ideja zri. Nije znao da li je spreman i dostojan da se upusti u tako nešto.

Sa tim roditelji nisu mogli da se pomire. Nikako. Mislili su da sigurno ima neki tajni, duboki razlog o kome neće s njima da razgovara. Ipak, da bi se neko zamonašio, mora da bude iskušenik, tokom jedne do pet godina, zavisno od duhovnog napredovanja i ocene duhovnika, odnosno starešine manastira. Možda njihov Srđan za to vreme i odustane, nadali su se i otac i majka.

Govorio im je da je najzad pronašao sebe. Da je istinski srećan.

Uzajamno ubedivanje završeno je majčinim suzama do duboko u noć, očevim tihim očajanjem u dubini duše, a i Srđanovim čuđenjem, koje je ojačalo rešenost da nema decu koja će biti primoravana da ostvare neispunjene ambicije roditelja.

Odmah posle teškog razgovora sa roditeljima otišao je u crkvu. Bili su mu potrebni i uteha i razumevanje. Znao je da će ih dobiti samo tu. Da će ga time darivati jedino Gospod. Prekrstio se, poljubio ulaz u crkvu i ušao. Kako se približavao centralnoj ikoni, koraci su mu postajali sporiji, lakši i sigurniji, disao je ritmično i sve dublje. Miris tamjana bio je opojan.

Osećao je da udiše mir, spokojstvo, veru i nadu. Pred ikonom se poklonio do zemlje, prekrstio i celivao je. Izgovorio je „Oče naš”, iznova se prekrstio.

Onda su posvuda u njemu navrle reči hvale.

„Bože dragi, hvala Ti i za juče i za sutra, i za nekad i za nikad, i za mogu i za ne mogu, i za imam i za nemam, i za smem i za ne smem, i za veće i za manje, i za milo i za nedrago! Hvala Ti!”

Telekom

„*Dodi u krevet!*”

Ovu SMS poruku poslao je Boban Aleksandri, preko mobilnog telefona. Bio je već ušuškan u bračnom krevetu, u spavaćoj sobi. Aleksandra je sa majkom Zlatom, u dnevnoj sobi, gledala „Hrabro srce”, istorijsku dramu iz 1995, sa Mel Gibsonom u glavnoj ulozi.

„Ko ti to tako kasno šalje poruke, draga?”, pitala je Zlata.

„Koleginica s posla. Ništa urgentno”, slagala je Aleksandra.

„Gledam film. Doći ću kasnije”, odgovorila je Aleksandra mužu.

„Ne mogu više. Treba mi tvoj poljubac za laku noć. Kasnije ću već uveliko spavati”, poručio je Boban.

„Probudiću te.”

„Sećaš li se 'stojadina' i Olivera Mandića?”

„Da. I, šta onda?”

„Sad ću da dođem i pred Zlatom da te u naručju prenesem u krevet!”

„Nemoj, dolazim!”

Aleksandra je ustala, rekla majci da joj se spava, poželeta laku noć. Svratila do dečije sobe da proveri spavaju li trogodišnji Uroš i jednogodišnja Anja. Da ih pokrije, ako treba. Utom je stigao novi SMS.

„Ne mogu da izbjem iz glave tvoje sočne usne i twoje bujne grudi. Umirem!”

Otvorivši vrata spavaće sobe, spazila je njegov prodorni pogled u kome je buktala žudnja. Obuze je strast i obučena uskoči u krevet.

Prvi mobilni telefon u Srbiji je zazvonio krajem 1995. godine, kada je u rad puštena analogna telefonska mreža sa pozivnim brojem 061. Pokrivala je tek 12% zemlje, a aparati su bili teški, glomazni, slabih baterija. Preplatnicima to nije bila prepreka, kao ni cena. Jedan mobilni telefon tada je koštao više od 10.000 nemačkih maraka. Digitalna mreža GSM tehnologije počela je sa radom 1996. Već sledeće godine u igru je ušao i „Telekom Srbija”, drugi operater sa pozivnim brojem 064.

Ana je bila na završnoj godini specijalizacije Medicinskog fakulteta za kardiologa. Već dugo joj obaveze na fakultetu nisu dozvoljavale da se tako često viđa sa dugogodišnjim dečkom Vladom. Kada bi uhvatila predah, Vlada je bio veoma srećan. Ma, jedva je čekao da se vide!

Našli su se ispred zgrade i otišli na obližnji kej, na piće.

„Kako si?”, pitao je Vlada.

Ništa nije naslućivao.

„Malo sam se umorila od učenja i ovog jednoličnog života. Sve mi je dosadilo. A ti?”, pitala je Ana.

„Šta ja? Kako sam ili šta radim?”

„I jedno i drugo”, odgovorila je Ana nezainteresovano, razgledajući sa splava reku i okolinu.

„Treba da me prime u 'Telekom' za stalno”, rekao je Vlada čekajući Aninu reakciju, koje nije bilo.

Posmatrao ju je kako dugih pet minuta netremice gleda u šoljicu sa kafom.

„Daj, Ana, poznajemo se od detinjstva! Odrastali smo zajedno. Sazreli smo zajedno. Znam kada te nešto muči. Šta ti je?”

Još neko vreme je prikupljala snagu.

„Hoću da raskinemo.”

Vlada je ostao razrogačenih očiju. Nije mogao da veruje ušima, noge su mu se odsekle. Da nije bio na stolici, možda bi se samo srušio. Usta su mu se osušila. Njene reči su mu odzvanjale u glavi. Grozničavo je mislio šta da radi. I šta da kaže. Onda se iz očaja naljutio.

„Kako to tako odjednom?”

„Kako odjednom? Zabavljamo se već dvadeset godina.”

„A nisi li možda pomislila da treba da zaokružimo našu celinu na drugi način? Na primer brakom?”

„Rekla sam ti da posle razvoda mojih roditelja ne verujem više u brak kao instituciju.”

„Želiš li decu?”, bio je Vlada uporan.

„Želim, ali ne u braku.”

„Želiš da ih podižeš sama? Da deca imaju samo jednog roditelja? Kao ti?”

Vlada nije znao da će takva pitanja samo doliti ulje na vatru.

„Sram te bilo! Pogotovo takvog muža ne želim, koji pogađa pravo u srce!”, skočila je Ana i krenula.

„A ja nisam pogoden?”, doviknuo je Vlada.

Sedeo je nekoliko trenutaka, pa ustao, platio račun i požurio da je stigne. Na nekoliko koraka iza nje počeo je da se izvinjava i moli da stane, da razgovaraju.

„Nisam, valjda, zaslužio da se ovako rastanemo? Zašto malo ne razmisliš? Toliko puta smo pričali o zajedničkoj budućnosti.”

„Ovo nije nešto što sam danas smislila. Razmišljam o tome već neko vreme.”

„A što mi onda nisi rekla da razmišljaš o raskidu? I šta su razlozi? Nisi mi ih ni nagovestila.”

„Jednostavno, ovako više ne može. A pošto ne želim vezivanje i brak, šta nam drugo preostaje?”

„Pristajem i na brak bez papira, ako su papiri sporni. Da nije problem to što sam ja završio srednju školu, a ti fakultet?”

„Ne. Želim da se malo zabavljam i da putujem.”

„Zar ne možemo zajedno da se zabavljamo i putujemo? Nisi ni čula kada sam ti rekao da sam primljen u 'Telekom'. Siguran državni posao tehničara i plata od 30.000 dinara, plus trinaesta plata. I odličan socijalni program.”

„Socijalni program? Ma, šta će mi ulaznice za bazen i pozorište?!”

„Hoćeš da se zabavljaš? I ja ti smetam? Dobro!”, rekao je Vlada.

Demonstrativno je krenuo na suprotnu stranu. U pravu je, pomici. Ovo stvarno nema smisla.

Rokenrol

Kao i uvek, Peda Nikolić je majstorisao na terasi svoga stana, broj jedan, u prizemlju. Bilo je sve više stvari za popravku, pa je terasu proširio preko stare ograde, što su učinili svi stanari iz prizemlja. Na stočiću pored njega bio je stari tranzistor sa koga se nije čula glasna muzika, ali je raspored zgrada bio takav da je sve odzvanjalo. Upravo je išla pesma „Ludača”, Jelene Karleuše, čija je muzika već u početku naslućivala tekst na turskom, ali je ona pevala:

„Hajde da pričamo o,
ja stalno mislim na to,
hajde da pričamo o.

A tebe voli tvoja ludača”.

Peda je pevuo uz omiljenu pevačicu, radio i pomerao hoklicu na kojoj je sedeо, prateći senku drveta i bežeći od direktnih sunčevih zraka jer su nemilosrdno pekli. U majici kratkih rukava, da ramena ne izgore, mada bi se rado skinuo u tregericu. Ispod pazuha su mu se ocravali tragovi znoja. Ali, kada se začula pesma „Trideset devet sa dva” i Ceca, Peda je na ovoj vrućini lično shvatio pesmu, pevušeći ustao sa hoklice i krenuo po čašu vode u kuhinju:

„Trideset devet sa dva.

Nije ti dobro, a izlaziš napolje.

Toliko sam topla ja.

S koliko nula piše se tuga,

znam ja najbolje, znam ja najbolje”.

Njegova čerka Jelena, devetnaestogodišnjakinja, pokušavala je da uči u dnevnoj sobi koja izlazi na terasu, jer su ostale sobe u stanu bile zauzete. Iritirala ju je očeva muzika, pa je rešila da je neutrališe uz pomoć muzičkog stuba. Kod nje se čuo duet Dina Merlin i Ivane Banfić, „Godinama”:

„Nije sreća para puna vreća,
to znaju oni što je imaju.

Nema puta od tijela do tijela,
duše jedna drugoj putuju”.

„Aman, čeri, de ih, ba, nade?! Pa, još zajedno!”, dobaci Peda, idući ka kuhinji, dobro poznavajući sve izvodače tada popularne muzike.

Kada je došao do Nikoline sobe, zastao je i oslušnuo kraj zatvorenih vrata.

„E, matere mi, šta ovaj svira, to ne zna ni on sam, mazgov jedan! Koju vajdu od ovoga ima, samo da ogluvi?”

Nikola, Jelenin stariji brat, svirao je bas gitaru i imao rok bend. Nastupali su po noćnim klubovima.

Rokenrol nije nestao u Srbiji, ali jeste jenjavao. Mladi bendovi, koji bi trebalo da zainteresuju širu publiku idejama, kreativnošću i kvalitetom, godinama već ne uspevaju da naprave značajan pomak. Mediji im nikada i nisu bili naklonjeni.

Tokom devedesetih, uprkos eksploziji turbo-folka, domaća rokenrol scena iznedrila je ozbiljan broj bendova, koji su vremenom postajali sve popularniji i mogli su bez problema da napune većinu koncertnih prostora u Srbiji. Više nije bilo gostovanja popularnih sastava iz inostranstva, ali su „Goblini”, „Orthodox Celts”, „Sunshine”, „Ritam nereda”, „Direktori”, „Darkwood dub”, „Del Arno Band”, KKN, „Bjesovi” i drugi uspeli da scenu održe živom.

Početkom novog veka većina ovih bendova je prestala sa radom. Retki su opstali, kao „Block out”. Ne čudi kad i Žika Jelić iz „Yu grupe” ceni da je mladim bendovima danas mnogo teže u svim segmentima, nego kad su oni počinjali da osvajaju rok scenu.

Anka Gavrović išla je od jednog kraja stana do drugog.

„Oli ovije veseli Bosanci srušiti kuću sa njio'vom pjesmom, Bože dragi?
Njima je samo do pjesme!”

„Što je, majko? Oli da im ja zapušim gubice guslama?”, pitao ju je sin Budo.

„Ne, nipošto! Ja bi' priljeći, no ne mogu od ovije grdnih!”, ljutila se Anka. „Od nji'ove pjesme. Ođe, de mi je soba, neko testeriše, teško mu ne bilo da ga pretesteriše više! O, de je meni moj mir gorski? No me doveste ođe, u ovi rat ko će glasnije da riče!”

„Dobro, majko, sad ēu da im rečem da prestanu. Idi priljegni!”, reče brižni Budo.

„Oj, Budo!”, pozva ga Anka.

„Kaži, majko!”

„Dušanka mi reče da komšija Goran ima posla sa poganim, Bog ga ne vidi!”

Budo nije znao da li je to pitanje ili konstatacija.

„Da, sa kriminalcima. Ali što te to briga? Idi ljezi! 'Ajde!”

„A sa kime, jadan ne bio? Pa, zar mu sin nije pop?”, pitala je Anka.

„Jeste”, nikako Budo da je se oslobođi.

„Svak je rođen da po jednom umre, čast i bruka žive dovijeka”, citirala je Anka Njegoša. I otišla da legne.

Današnja omladina

Blanka je sedela sama na terasi iznajmljenog stana, na drugom kraju Beograda, gde se preselila posle razvoda. Svesno je odabrala Žarkovo, naselje sa suprotne strane reke Save u odnosu na Novi Beograd, verujući da će tako sigurno izbeći slučajne susrete sa bivšim suprugom. I sa bivšim ljubavnikom. Ostala je bez obojice.

Već neko vreme nosila se mišlju da se vrati u Hrvatsku. Ionako su tamo mnogo bolji uslovi za život, a i svet je znatno uljudniji. Deca? Ona su dovoljno odrasla, razumeće je. Ne bi im bila na kraj sveta, često bi se vidali.

Ali, problem je zaposlenje. Ovde ima stalani posao. Priznata je, tražena, kažu da je vrstan psihijatar. U Hrvatskoj bi trebalo da krene od nule. Da se opet dokazuje. A snage više nema, toliko je života do sada spasila. More tuđih problema godinama je nosila u duši i donosila kući, da je zaboravljala na svoj sopstveni život, za koji sada mora da nađe izlaz.

Ali, zašto tako razmišlja? Da nade izlaz? Iz čega? Deca su joj velika, uspešna i srećna. Ona sama je srećno razvedena. Zašto onda nije zadovoljna, ako je srećna? Gde je tu logika? U čemu je problem?

Ide da naspe čašu šampanjca. Tek da se malo opusti. Sa terase je posmatrala prolaznike. Neka mlada žena je polako gurala kolica za bebe. Iz njih su virile samo nogice, krećući se brzo tamo amo, kao da se beba sprema za maraton iako još ne ume ni da hoda. Setila se da je Nemanja uvek bio tako žustar. I dan danas hoda kao da uvek negde žuri. U WC ide kao da se jedva suzdržava da se ne uneredi. U dnevnu sobu ulazi kao da je na TV-u utakmica koju ne sme da propusti. U trpezariju uleće poput gladnog vuka, kao da će se onesvestiti ako smesta nešto ne pregrize. Na ulici, kao da vazda negde kasni.

Onda je prošao mladi zaljubljeni par, držeći se za ruke. Devojka je zagrlila mladića oko vrata, privukla ga, tražeći njegove usne, a kad ih je našla, sve se završilo brzim poljupcem i osmehom. Blanka se pitala zašto ona, čitavog života, za tako nešto nije imala smelosti. Ni dok se zabavljala s Jovanom, ni kada su bili u braku. A nije baš da nije pomicala ili želela da ga prva poljubi. Bila je prema njemu uvek suzdržana, a on prema njoj nežan i pažljiv. Možda nije imala hrabrosti. Možda je htela da mu dâ do znanja da i te kako može i bez njega. Ona se, zapravo, plašila da ne bude ostavljena. O, još će se na kraju pokajati što ga je

ostavila! Nasmejala se.

Zatim se neki čovek zaustavio kod kontejnera za smeće. Dok je zavirivao, Blanka ga je dobro osmotrla. Nije obučen kao skitnica. Počeo je da čeprka po kanti. Pa, nije mu to valjda hobi, pomislila je. Uočio je kesu okačenu na kontejner sa strane, gledao u nju vadeći garderobu, a onda je sve spakovao i poneo. Ko zna šta je nesretnog čoveka nateralo na nešto ovako, pomislila je. A mi, ljudi, samo sebi dodatno pravimo bespotrebno probleme.

Utom je prošao još jedan par, ovaj put starijih ljudi. Dekica i bakica su se kretali sporo. Deka je u jednoj ruci nosio torbu, a drugom je poduhvatio baku ispod ruke. Ona se malo teže kretala, pomagao joj je da se osloni na njegovu ruku kad god bi joj ponestalo snage. A onda su se zaustavili i Blanka je čula njihov razgovor.

„Lepo sam ti rekla, ako pođem i ja, vratićemo se kući prekosutra!”

„Važno je da stignemo, da izadeš malo na vazduh. I slobodno nastavi tako sporo! Što sporije ideš, kasnije ćemo stići Bogu na istinu. A onda smo ga nadrljali oboje! Ja ču mu reći da si ti za sve kriva!”

Dekica je, izgleda, voleo da se šali. Baka se nasmejala i krenuli su dalje.

Nasmejala se i Blanka. A tada je u daljinu ugledala dečaka koji ide prema starijem paru. Kada se približio, nešto ih je upitao, pružajući ruku. Bili su previše daleko da bi Blanka čula o čemu razgovaraju. Deka je odmahnuo glavom, dečak ga je pljunuo i produžio. Starac se okrenuo i gledao za njim zgranuto. Blanka je zaključila da je mali verovatno tražio novac i, nezadovoljan što nije dobio, pljunuo starca. Ni dečak nije izgledao kao kloštar, čak je nosio patike kakve je ona Nemanji kupila za rodendan. Dobro je znala koliko ih je platila. Znači, ovog malog nije nužda nateralo da prosi po gradu. Jadni njegovi roditelji, mislila je.

Starica je obrisala muževljev rukav maramicom iz svog džepa. Nastavili su polako, ali sigurno, ruku pod ruku, nestajući u daljinu, verovatno upitani kuda to ide današnja omladina.

Gledajući ih, Blanka se zapitala da li je moguće da je i ona, videvši njihov sklad, pozelela da jednoga dana, po stare dane, ide tako ruku pod ruku.

Sa... svojim čovekom.

Srpska pravoslavna svadba

Pravo opsadno stanje vladalo je tog dana, u petak, 5. novembra 2001. godine, ispred četvorospratne zgrade u Narodnoj ulici 3c u Novom Beogradu. Mnoštvo se okupilo ispred ulaza. Neki su se poznavali i međusobno razgovarali. Neki ne. Jedni su ulazili, drugi izlazili iz zgrade.

Dan i datum nisu slučajno izabrani. I za dane u nedelji, kao i za mesece

u godini, postoji narodno verovanje, pretočeno čak i u narodne pesme, o tome kada valja organizovati svadbu. Tako, ponedeljak garantuje bogatstvo, a tamni novembar obećava da će „uživanje doći”.

Ovako veliki broj zvanica okupio se pred zgradom jer su u njoj živeli i mlađa i mladoženja.

Ani Jovanović su u devojačkoj sobi drugarice pomagale oko šminkanja, frizure i oblačenja venčanice. Preko venčanice su joj, oko struka, vezale tanak, crveni konac. Skoro nečujno, neko je zakucao na vrata i otvorio. Kada su ugledale Vladu, nastala je pometnja, cika i vriska, sakrivanje mlađe da je ne bi video.

„Beži, Vlado! Što ulaziš kad znaš da mladoženja ne sme da vidi mlađu u venčanici?”, viknula je Violeta Gavrović.

„Hteo sam samo da pitam kad da kažem Žarku da pritisne sirenu u kolima”, pravdao se mladoženja.

„Može odmah”, doviknu mlađa, zaklonjena iza ormana.

Onog momenta kada se začuju sirene, devojke brzo kidaju crveni konac jer koliko lako to urade, toliko će se, prema verovanju, mlađa lako poroditi. Čim su čule sirenu, drugarice su maestralno strgle konac sa Aninog struka.

„Jupi! Uspele smo!”, radovale su se devojke.

„A jeste li kupili cipele provodadžiji da bi vam ljubav bila duga i srećna?”, proveravala je Marina, Anina koleginica sa fakulteta, buduća kuma. „Ko vas je upoznao?”

„Oni duguju celoj zgradi po jedan par cipela”, kao iz topa je odgovorila Ivana Gavrović, pa su se devojke od srca nasmejale.

„Odi kćeri! Hoćeš staviti moju bisernu ogrlicu oko vrata? Ljepo bi ti pristajala”, ponudila je Ani mama Blanka.

„Ne, ni slučajno!”, upozorila je Jovanova majka, bivša Blankina svekra. „Na dan venčanja mlađa ne sme da nosi bisere, oni simbolizuju suze. Hoćeš da ti lije suze u braku?”

„Ma koje suze, kog vraga? Šta to pričate? I kakve su to sad izmišljotine? Dapače, i ja sam ih imala na mom vjenčanju”, uvredila se Blanka.

„Ionako sam mislila da stavim zlatnu ogrlicu i narukvicu koju sam dobila od Vladinih roditelja za veridbu”, spuštala je Ana loptu.

Jovanovići su svoje goste pozvali da se okupe ispred crkve tačno u jedan.

Kod Vlade Babića u prizemlju, samo sprat niže, bilo je mnogo bučnije. Narodnjaci trešte i uveliko se nazdravlja uz rakinju. Dok Vlada u odelu paradira stanom, obilazi goste, njegova sestra Sandra je već odlučila da njena svadba neće biti ni ovako brojna, ni toliko bučna. Već su je usta zbolela od ljubljenja sa rođinom koju nije videla godinama ili ih je tek danas upoznala.

Dode vreme da se ide po mlađu.

Istina, kad mladoženja pode po mlađu, običaj je da tast postavi jabuku na najviše drvo u svom dvorištu. Mladoženja ne može da pride mlađi dok puškom ne pogodi jabuku. Voćka je inače napunjena novčićima i prilikom ulaska u kuću baca se preko krova zbog sreće. To je u gradskim soliterima neizvodljivo, pa su ovaj i još neki običaji izostavljeni.

Kako se kapija dvorišta mladine kuće kiti svežim cvećem, tilom i ukrasnim mašnama, na ulazu u Anin stan napravljen je venac od cveća, koji će tu ostati i posle venčanja, bar do Mladenaca, verskog praznika u slavlje onih koji su u toj kalendarskoj godini započeli zajednički život.

Mladoženja Vlada je po mlađu krenuo sa deverom. U toj ulozi bio je Nenad, brat od tetke, jer Vlada nema rođenog brata. Na vratima ih je sačekao Nemanja, mlađin rođeni brat. Prema običaju, mlađin brat prodaje, a dever kupuje devojku i koliko god novca dever ponudi, mlađinom bratu to mora da bude nedovoljno. Deveru je, opet, neprihvatljiva ma koja suma koju zatraži mlađin brat. Zato se cenzkaju.

„Brate Vlado, lepo ti стоји то skupo odelo, znači da ste poneli mnogo novca za moju sestruru”, započe Nemanja.

„Brate Nemanja, ni tebi odelo ne stoji loše, a izgleda i skupo, pa ti verovatno pare nisu mnogo potrebne”, zavitlavao se Vlada. „Ali, nisam ja za to nadležan, ovo je Nenad, moj brat, pa se vas dvojica lepo dogovorite!”

„Drago mi je, brate Nenade! Samo da znaš, koliko god da nudiš za moju sestruru, malo je!”, reče mu Nemanja.

„I meni je draga, ali, čuj Nemanja, ja ovoliko imam i više nemam ni cvonjak! Dajem sve što imam samo zbog đuvegije, jer sam čuo da i djevojka vrijedi”, uzvrati Nenad.

„O, malo je to, malo! Ako nemaš više, ti pozajmi!”, glumio je Nemanja uvredosten, smejući se i odmahujući rukom.

„Dobro, evo još, ali to ti je sve”, prihvati Nenad i izvadi novac iz drugog džepa. „Nego da znaš, tako sam i ja cepidlačio kad sam prodavao rođenu sestruru, zamalo da mi ostane kod kuće, jadna, zbog moje vajde. ’Ajde, neka im je srećno i berićetno, dosta su aškovali, vakat je da prave djecu!”

Kada su se Nemanja i Nenad rukovali, potvrđujući da je mlađa prodata, pojavila se Ana, koja je nestrljivo prisluskivala. U beloj venčanici ličila je na anđela koji se ovoga trena spustio sa neba na zemlju, baš medu njih. Vlada je bio ushićen, u neverici da će sve ovo imati srećan kraj. Pomalo se plasio da se Ana ne predomisli.

Dever simbolično preuzima mlađu u ime svoga brata i svih rođaka sa mladoženjine strane. Od momenta kad je od njenog brata preuzme, dever pazi

mladu kao oči u glavi sve do venčanja. Kako je mlada kupljena, Ana je sa Vladom i Nenadom izašla iz devojačke kuće. Ispratili su je otac Jovan, majka Blanka i brat Nemanja. Nisu znali da li da tuguju ili da se raduju. Kada su za Anom zatvorili vrata, nastao je tajac, svima je knedla u grlu. Pribrao se Nemanja.

„Pa, ništa, hajde da krenemo u crkvu!”

U prizemlju su Emina Demiri iz stana broj tri i Jelena Nikolić iz stana broj jedan uveliko kitile svatove, koji su im zauzvrat davali novac. Da bi se raspoznale zvanice, svakom bi na reveru ili ispod ramena špenadlom bio zakačen isti veštački cvetić.

Povorka automobila je krenula ka crkvi, predvođena okićenom limuzinom u kojoj su, na zadnjem sedištu, bili mlada i mladoženja. Vozio ih je niko drugi do mladoženjin kum Žarko Gavrović. Na mestu suvozača bio je barjaktar Adil Demiri. Kroz prozor je izbacio zastavu Srbije, da se vijori.

„Naši stari kažu da je dobro da mlada pogleda mladoženju kroz verenički prsten na dan venčanja, tako će obezbediti njegovu večnu ljubav”, reče Ana Vlad.

„Tebi to neće biti potrebno, prelepa si”, nasmeši se Vlada i zagrli je.

„Hvala! Rekao si mi već četiri puta da sam prelepa”, uzvrati srećno Ana.

Ispred crkve su već bile zvanice porodice Jovanović. Kada su svi stigli, niotkud se stvorile trubači, sa tipičnim i bučnim svadbarskim instrumentalima. Blanka je mrko gledala. Smetala joj je muzika ako ne može da prepozna pesmu i oceni kada se jedna završava, a druga počinje.

Tačno u jedan sat sveštenik ih pozva da uđu u crkvu.

Činilo se da je u crkvi hladnije nego napolju. Mirisalo je na tamjan. Smestili su se, a hladnoća je počela da se pretvara u nekakvu blagost i toplinu. Crkveni mir i tišina doneli su spokoj. Bila su mirna i najmanja deca, koja su posedala na stolice i divila se oslikanim zidovima. Odrasli su stajali. Kada se začuo duboki glas sveštenika, Sveta tajna venčanja je započela.

U Srpskoj pravoslavnoj crkvi, pri Svetoj tajni venčanja, obavezna su dva svedoka, kum i stari svat. Kum je mladoženjin kršteni kum ili njegov sin, a stari svat je mladoženjin rođak sa očeve ili majčine strane. Danas je drugačije. Pored kuma, koga bira mladoženja, i mlada hoće da ima kumu. Kako god, svedoci nemaju posebne obaveze na venčanju. Njihova je uloga znatno veća prilikom predbračnog ispita, gde svedoče da za sklapanje braka ne postoje smetnje ili zabrane, da mladenci nisu u krvnom srodstvu, da se nisu obećali nekom drugom... To potvrđuju svojeručnim potpisom u zapisnik o predbračnom ispitu. Duhovno srodstvo nastaje tek pri krštenju dece, što je privilegija mladoženjinog kuma.

Žarko i Marina, kum i kuma, pratili su mladence prilikom obručenja

pred oltarom i venčanja na sredini crkve. Sveštenik je mладencima stavio burme i zaručio verenika sa verenicom. Vladinu burmu stavio je na Aninu ruku, a Aninu burmu na Vladinu. Tokom Čina obručenja, Žarko je promenio, to jest vratio burme. Po svršetku Čina obručenja, otišli su na sredinu hrama. Sveštenik napred, zatim verenici i kumovi. Sveštenik je uzeo sveće iz ruku verenika i predao ih kumu i starom svatu, Žarku i Marini, koji su ih držali do okončanja Čina venčanja.

Verenicima se u crkvi stavljuju venci na glavu, otuda i naziv venčanje. Venci simbolizuju čedan život verenika pre venčanja, kao i blagoslov Crkve za njihov zajednički život u slavu Boga i njihovih bližnjih. Verenicima se belom maramicom vezuju ruke u znak večne životne vezanosti, sloge, vernosti, uzajamnog pomaganja i ljubavi.

Kada je završen Čin venčanja, sveštenik je prvi čestitao Vladi i Ani, sada već supružnicima, pozvao supružnike da jedno drugome čestitaju. Vlada i Ana su se poljubili tri puta u obraz, a onda su im čestitali najuža porodica, pa šira rodbina, na kraju i prijatelji.

Kada su izlazili iz crkve, Ana je prva stala na prag desnom nogom, jer to donosi sreću. Kumovi su, ispred vrata crkve, bacali metalni novac po svatovima, što simbolizuje blagostanje koje supružnike čeka u braku. Okrenuvši se vratima crkve, Ana je preko glave bacila bidermajer, prema neudatim devojkama koje su to jedva dočekale. Prema verovanju, prva će se udati ona koja ga uhvati. Najsrećnija je bila mlada čerka Bude Gavrovića, Ivana. Videvši bidermajer u njenim rukama, Budo se uzvрpolji, gledajući stariju čerku.

„A, jadna, pa zar nećemo redom, kô u smrt?”

Svadbena kolona se uputila ka restoranu, gde je već čekao matičar. I, posle građanskog venčanja, pijanka bez prestanka.

Matičar je stajao pored svadbenog stola, a naspram njega su mesto zauzeli Ana i Vlada sa kumovima. Iza, njihove porodice, pa sve druge zvanice. Matičar je proverio identitet mladenaca i kumova uvidom u lične karte, pa konstatovao da su ispunjeni uslovi za zaključenje braka. Ana se premeštala s noge na nogu, dok je matičar deklamovao prava i dužnosti u braku. Pazeći da matičar ne vidi, Ana je kolutala očima, ovo joj je bilo suviše dosadno. Njenu nervozu je primetio Vlada.

„Šta je sad, kad je do sada sve prošlo kako treba”, pitao se Vlada, moleći se Bogu da matičar ubrza i tako spreči Anu da napravi glupost. Utom je matičar upitao da li slobodnom voljom pristaju da sklope brak jedno sa drugim. Vlada se izjasnio potvrđno, ali, žestoko žedan, sa prvog stola dohvati ko zna čiju čašu vode i popi naiskap. Razlegao se aplauz, bio je

zbuđen, nije čuo šta je Ana odgovorila.

Okrenuo se ka Žarku i upitao šta je rekla.

„Sveže si pečen, brate, rekla je odmah DA!“

Vlada je zagrljio Anu i taman poče da je ljubi, kad se ču povik iz mase: „Ej, bre, udavićeš je! Sad više ne može da ti pobegne! Ima vremena za ljubljenje, na kraju će da ti dosadi!“

Brak je proglašen sklopljenim, matičar je uručio izvod iz matične knjige venčanih. Ana je nagazila Vladu, jer ko bude brži, ima da vodi glavnu reč u kući. Postoji još jedan običaj čija je svrha da se vidi ko će biti gazda u kući, muž ili žena. Mladina majka ispeče pogaču, koja se tako i zove, materina pogača, a pre svečanog ručka mladenci odlome po parče. Čije je veće, njega će u kući slušati.

Umorni od stajanja, ljubljenja i čestitanja, mladenci i gosti su se smestili za stolove da malo ovlaže grlo. Novopečeni supružnici blistali su od sreće. Bend je u pozadini tiho svirao veselu muziku bez ozvučenja, pa su svatovi razgovarali bez nadvikivanja.

Dok su konobari uveliko služili pića, drugi su počeli da iznose posluženje. Najpre predjelo: tanjiri sa pršutom, sirom, raznim suhomesnatim đakonijama, kačkavaljem, ovali sa gibanicom i projom. Ali, Vlada nije smeо da pipne hranu sve dok u njegov tanjur tast i tašta ne stave novac.

„Ajme, još jedan običaj! Kako je to primitivno! A mogla sam ga darivati i onom mojom zlatnom ogrlicom što si mi kupio za prvu godišnjicu braka. Ionako smo razvedeni“, zajedljivo je dobacila Blanka Jovanu.

„Molim te, zadrži prigovore za sebe! Pusti me da uživam na čerkinom venčanju!“, odbrusila joj Jovan.

Poštujući tradiciju, Vladin rođak, inače stari svat, zamolio je neoženjene muškarce da izadu ispred restorana. Ledjima okrenut njima, bacio je pogaču koju je za tu priliku umesila Vladina mama Milena Babić. Prema tradicionalnom verovanju, uskoro se ženi onaj koji uhvati pogaču. Običaj je i da svi svatovi dobiju bar zalogaj od te pogače.

„Znači, i ja ču se oženiti!“, nije odustajala Blanka od gundjanja dok je uzimala komadić pogače, koju joj je ponudila Milena. Na to je Jovan ustao i otiašao do nekog svog kolege da nazdrave, da procaskaju.

Došlo je vreme za supu. Kako su se neki gosti uhvatili u kolo, bend je zasvirao nešto glasnije. I življe. Onda je išao red sarme, red duskanja, pa red prasećeg pečenja i salate, pa red duskanja, pa red jagnjećeg pečenja i salate, pa red duskanja. A u međuvremenu pivo, vino, rakija, kisela voda i poneki sok.

Jovan je, opet prateći običaje, u Vladinu čašu crnog vina stavio

dukat. Kada popije vino, može da ga uzme.

Ana je sela da se odmori i izula cipele. Danas ih je prvi put obula, stezale su, stopala su vapila za odmorom. Nije ni primetila kada se neko dete prišunjalo ispod stola i uzelo joj jednu cipelu. Nedugo zatim je prišao Čamil, sa njenom cipelom u rukama, i upitao mladu da nije nešto izgubila.

Videvši poznatu cipelu, zavirila je ispod stola i našla samo jednu. Nasmejala se. Znala je za krađu mladine cipele, jedan od omiljenih običaja na mnogim svadbama. Dever je platio simboličnu otkupninu i cipela je vraćena.

„Kako to uvek nađeš načina da uzmeš nekom pare, drugar?“, našalila se Ana sa Čamilom.

Na red je stigla i trospratna torta. Bile su to tri različite torte, složene jedna na drugu. Prvo parče su zajedno odsekli Vlada i Ana. Jednom kašićicom torte nahranila je Vladu, pa je i on nju, sve po običaju. A onda su jedno drugo malo zamazali tortom po licu, da naprave još bolju atmosferu sebi i drugima. Poljubili su se da svatovi vide koliko se vole.

Kako je ponavljanje majka nauke, opet je bio red đuskanja, pa red prasećeg pečenja i salate, pa red đuskanja, opet red jagnjećeg pečenja, pa red đuskanja. Presečeno pivom, vinom, rakijom, kiselom vodom, ponekim sokom.

I tako, do u poznu noć.

Kada je kum odlučio da krene kući, ispoštovana je tradicija po kojoj on ne sme da dotakne zemlju. Dvojica Vladinih drugara su birala dve stolice po kojima će kum hodati, jednom pa drugom nogom, bez ičije pomoći. Stolice se pomeraju naizmenično, sve do izlaza iz restorana. I uradili bi oni to bez greške da nisu popili malo više alkohola. Žarko je, uprkos svemu, uporno tvrdio da on to može, a i što se mora – mora se. Jer, kum nije dugme!

Za Vladine drugare jedna stolica je bila mnogo tvrda, druga previše meka, treća kriva, četvrta prava, peta se klati i nebezbedna je, šesta nije prilagodljiva pritisku noge, sedma je braon, kao i osma, pa Žarko neće znati na koju da nagazi jer su iste...

„Nemojte sad na kraju da pravite haos! Hajdemo kući, Žarko!“, molila je Dušanka, Žarkova mama.

„Pusti deču,jadna! Ko ti je krv što nisi popila malo, pa su ti drugi krivi!“, smirivao ju je Budo, Žarkov otac.

„Ne brini, majko, neće mi biti ništa! Evo, popiće malo rakije da me prodrma i osvesti. Do sada sam samo pivo pio“, reče Žarko, a Dušanka zakoluta očima.

„Aman, gdje si, kono, vidjela svadbeno veselje bez belaja? Uzmi još

malо ja' njetine, pa da počnemo!”, nudio je domaćin Željko Babić.

„Milena, ja, kad dodem doma, rigat će od svega!”, požalila se Blanka svojoj priji, kojoj nije bilo baš jasno na šta tačno misli, na jelo ili na svadbene običaje.

Kada su stolice najzad izabrane, drugari su shvatili da su oni jedini gosti koji nisu otišli! Brže-bolje su se pozdravili sa mladim supružnicima i domaćinima, pa su se evakuisali. Žarko se našao u čudu.

„Ej, bre, kako ja sad sam da ređam stolice i hodam po njima da bih izašao napolje?”, upita i poče da plače.

„Kume, ne plači, nije kraj sveta! Evo, ja će da ti pomognem”, ponudi se Vlada i nekako se dotetura do Žarka. Podiže ga i poče da ga preko ramena nosi ka izlazu. Išao je krivudajući, ali su uspešno stigli do izlaznih vrata. Kada je Vlada pokušao da spusti Žarka, strovalili su se na pod. Obojica.

Postoji još jedan, stari i skoro zaboravljeni običaj. Pre nego što mlada uđe u svekrvinu kuću, na prag se postavi bokal sa vodom. Kada ulazi, mlada ga obara nogom za dobrobit kuće. Da sve u porodici, njenim dolaskom, teče kao voda.

Međutim, sada već suprug se do kuće otreznio i sav ponosan u naručju preneo svoju suprugu preko kućnog praga.

Nudizam

Baka Zlata sa četvrtog sprata, iz stana broj 41, bila je sa svojim unučićima, Urošem od pet godina i trogodišnjom Anjom. Dok su se deca igrala oko njenih nogu, spremala je ručak. Ima sve da bude toplo kada se kći Aleksandra i zet Boban vrate s posla. Žestoko je bila protiv upisivanja dece u obdanište, kada ona može da ih čuva i lepo vaspitava kod kuće. Još je sposobna da brine o svima njima.

Umalo da ostane bez njene unučice Anje, jer je čerka, čim je po drugi put ostala u drugom stanju, odlučila da abortira. Ona i suprug su radili po dvanaest sati dnevno za male plate, ali su spadali u srećnike jer su uopšte imali posao. Majka Zlata ju je ubedivala da će još i sa njenom penzijom uspeti da nekako pokrpe sve dane u mesecu, a da je greh odbiti Božiji blagoslov. Aleksandra je bila odlučna zato što je njena drugarica dobila otkaz čim je zatrudnela. Ipak je odlučila da zadrži trudnoću i imala je na poslu više sreće od prijateljice.

I tako je Anja sada sama jela puding od čokolade, i to pre ručka, mažući pudingom stolnjak ispred sebe. Baka Zlata to nije dozvoljavala Aleksandri kad je bila mala, a sada se Anji osmehivala, nežno joj preteći varjačom i govoreći:

„Nemoj to da radiš, Anjice! Mama će nas ovom varjačom obe po guzi izmlatiti. I mene i tebe!”

A kada je ugledala Uroša kako se penje na stolicu pored prozora, potrčala je da ga zaustavi.

„Kuda, vragolanko jedan? Kroz prozor? I kako si uopšte uspeo da doguraš tu stolicu do prozora, snagatoru?!”

Kada ga je odgurnula i udarila po zadnjici tako da mališan nije ni osetio, čula je kako joj ručak na ringli cvrči i po mirisu osetila da gori. Sva voda je uvrila. Sad je odjurila ka šporetu, hvatajući se za glavu:

„Evo, ide superbaka, ide, ide, sve je u redu!”

Dok je dodavala vodu, gledala je čas u šerpu, čas u Anju, čas u Uroša. A povremeno bi bacila pogled i na televizor, koji je sve vreme uključen. Čula je najavu voditelja.

„I, dragi gledaoci, sada ćemo dobiti direktno telefonsko uključenje u program, da ćujemo direktno od naše najpopularnije pevačice šta se stvarno dogodilo na koncertu. Halo, da li se ćujemo, halo?”

„Alo, ćujemo se! Pa, ništa! Odjednom mi je došlo loše i kolarbirala sam na sceni, ali lekari su brzo došli, morala sam da se konsolidujem sa njima. Rekli su mi da moram na rehabilitaciju odma. Zbog moždane cirkulancije. Videla sam u enciklopediji da nije ništa strašno i evo javljam vam se sa odmora na Bahamima. Moram da se dobro odmorim da bi dala još veći maksimum i da bi obožavatelji bili zadovoljni sa koncertom. Pozdrav svim obožavaocima i, alo, mama, nije ništa strašno!”

„O, na Bahamima? Da li ste pristalica nudizma?”, pitao je voditelj, smeškajući se.

„Čega? Nisam dobro čula. Veze su loše”, pokušala je da se izvuče pevačica.

„Nudizma! Nudizma!”, vikao je voditelj.

„Nisam sujeverna, ali ponekad, da se ne ureknem”, izusti pevačica sigurna da je shvatila pitanje, dok je voditelj zamišljeno gledao u kameru, a onda se, nemajući kud, opet oglasio.

„Da li ste na plaži goli, kô od majke rođeni?”, pojasnio je pevačici na šta se misli.

„Aaa, too! Nisam pristalica nudizma, sramota je da se tako obučeš na plaži”, ispridikovala je pevačica.

„Ok! Očigledno imamo smetnje u vezama. Želimo vam lep oporavak i ćujemo se! Doviđenja!”, nasmejao se voditelj, zadovoljan što je uspeo da dobije još jedan ekskuluzivan intervju.

„Hvala i doviđenja!”, uzvrati pevačica, ponosna što je dala još jedan intervju za TV.

Zlata se zacenila od smeha. Pomisli, koliko je zanimljivije slušati i gledati ovakve budale na televiziji, nego one što vode svaku politiku.

Kinta

U prizemlju, u stanu broj jedan, Đurđa je sredivala po kući.

„Je l' ovde neko ima neku rabotu ili samo ja rintam u ovu kuću?”, dozlogrdilo je Đurđi više da šeta po stanu i skuplja tude stvari. „Vratite jedanput ono što uzmete iz ormar tamo gde stoji!”, rekla je povиšenim glasom da bi je svi u stanu čuli.

„Dobro, bre, ženče, dobro! Pozovi, bre, Jelenu da ti pomogne!”, smirivao ju je Peđa, zavaljen u fotelju u dnevnoj sobi, menjajući daljinskim upravljačem kanale na televiziji.

„Ti da čutiš! Kome si kupio televizor sa daljinski? Za mene ili za tebe?”

„Za tebe, ženče, za tebe”, ustao je iz fotelje Peđa, prišao ženi i zagrljio je, „a ja ga samo ponekad pozajmim.”

Đurđa se otela iz njegovog zagrljaja i ljutito uzvratila: „Od kad si ga pozajmio, nesi ga ni vrnuo. Samo gledaš taj televizor, menjaš kanali, ni ne znaješ šta gledaš. Ni ne pričaš sa mene više, ma ni ne ustaješ sa tu fotelju, samo da odes u klozet. Imaš li ti više neka posla? Ranije nesi izilazio iz radionicu. Krpe li ljudi više kola ili svi voze nove aute? Od čeg' ja danas da skuvam ručak?”

„Čekaj, bre! Kojo je bilo prvo pitanje?”, zbumjeno će Peđa.

„Mene je danas otkazala za sledeću nedelju spremanje njene kuće ona bogatašica. I šta ćemo do tada? A Jelena samo sedi za onoj kompjuter i priča sa njega. Ej, bre, priča sa kompjuter! Ili ima neka posla napolju. Pa, što ne donese neke pare od toj posô?”

„Pa, smiri se više i ne deri se!”, povisio je i Peđa intonaciju ne bi li je nadjačao, ali Đurđa je nastavila i dalje da reda sva moguća nezadovoljstva.

„A ti se ne uzbudavaš ni za što! Sin ti samo drži gitaru u ruke, ne vidim ga više da uči. Kaže mora da zaradi sa bend za studije. Koliko ga po noći nema jer svira, do sada bi platio tri fakulteta! A tek što niko neće ni da se udaje, ni da se ženi, to posebno! A vreme leti kô ludo!”, i tu je Đurđa moralna da stane i uzme vazduh. Sva se bila zajapurila u faci, zadihalo od pričanja i nerviranja.

Tada je Jelena izašla iz svoje sobe.

„Što vičete? Šta se dešava?”

„Ne vičem ja, mama viče, sređuje kuću i mogla bi da joj pomogneš!”

„Ok! A ja pomislila opet nema para. Meni treba za večeras neka kinta. Idem sa drugaricama na kafu”, odvalila je Jelena na brzinu, bojažljivo, jer je novac uvek bio problem.

„A što ne pozoveš nekad te tvoje drugarice ovde na kafu?”, zanimalo je

Đurđu.

„Izvini, mama, ali to je prevaziđeno! Nije 'in'. Treba biti 'viđen' u nekim kafićima”, odgovorila je Jelena, posebno naglašavajući neke reči.

„I kol'ko pare ti treba za kafu?”, pitala je Đurđa.

„Ali, ne treba mi samo za kafu”, Jelena se okuražila da pita za veću sumu, „treba mi i za haljinu. Sledeće nedelje nam je proslava deset godina male mature. Nemam šta da obučem.”

Đurđa je mrko pogledala Peđu.

„Što ne obučeš 'aljinu sa malu maturu? To je bilo pre deset godine. Niko neće ni primeti”, pokušao je Peđa.

„Nisam valjda odlepila da obučem haljinu staru deset godina! Ne znam ni gde je. Verovatno sam je bacila. To se danas ne nosi. Potpuno je demode. Svi bi mi se smejali. A imam i slike sa male mature koje su korpus delikti. Treba opet da se slikamo, pa neko da uporedi slike i da kažu da sam dileja. Koji bi to blam bio!”, ciknula je Jelena.

„Pa šta? Mojo odelo sa moju svadbu staro tri'es' godina i dalje je u orman. Evo, obukô sam gu na svadbu kod Vlade i Ane pre pet godine. Nije mi se niko smejavao”, uzvrati Peđa.

Utom iz svoje sobe izade i Nikola, trljajući oči.

„Vozdra! Šta ste se primili pa se derete? Šljakao sam cele noći. Koja je čuka?”

I Peđa i Đurđa pogledali su u Jelenu. Ponekad ne razumeju sina šta priča, pa traže objašnjenje od nje.

„Jedanaest”, reče Jelena.

„Tek? Uh! Što me libo vugla! Hajde, švester, skuvaj mi jednu fuka, voli te tvoj tebra! Ali zipa da debu jaka! Pičim na terasu, a ti mi donesi i pljuge! Nadam se da onaj tenkre od gancija neće opet da me smara. Šta je, kevo, opet kinta?”, okrenuo se prema majci, koja je samo odmahnula rukom i otišla u kuhinju.

„Ćale, šta se keva prži? Ne gotivim baš kad je takva”, upita oca. „Šta je? Opet nam je gajba tropa sa kintom? Joj, koji bedak!”

Peda ga je pogledao, klimnuo glavom i nasmešio se, setivši se Nikole Simića u filmu „Tesna koža” iz 1982. kada kaže: „Dok su bili mali, dok nisu znali da govore, sve sam ih razumeo. Sad pričaju i ja ih ništa ne razumem”.

Nikola ode u kuhinju. Zagrljio je majku.

„Kevo, mojne da brigaš! Evo kinte za klopku! Mamin sin radio, radio i zaradio!”

Nasmejali su se oboje i Nikola ode na terasu da popije kafu.

Skajp

Tačno u sedam sati uveče, ispred zgrade, našli su se bračni parovi Kon sa trećeg sprata, iz stana broj 32, i Čavić sa drugog sprata, iz stana broj 22. Profesor David Kon i njegova supruga Tijana praktikovali su da pre večere prošetaju savskim kejom sa advokatom Goranom Čavićem i njegovom ženom Milicom. Trebalo je održati vitalnost i pod stare dane, a i prekratiti vreme kada više nemaš briga oko izvođenja dece na pravi put, jer su već porasla i izabrala svoje živote.

Davidov i Tijanin stariji sin Moris Kon odmah je po završetku Ekonomskog fakulteta u Beogradu otisao u London i zaposlio se. U Beogradu je s teskobom u srcu ostavio svoju prvu ljubav Janju uz obećanje da će se, čim se sredi, vratiti po nju. To se nikada nije desilo. Danas je srećno oženjen Engleskinjom jevrejskog porekla, imaju dvoje dece i retko dolazi u Srbiju.

Njegov mladi brat Isidor je, odmah posle srednje škole, otisao na školovanje u Englesku na očeve insistiranje. Trenutno je u Americi. Nije oženjen i u Srbiji nije bio otkad je otisao iz zemlje. Na insistiranje majke Tijane, David Kon ga je jedanput posetio, da bi se uverio da je dobro i da je sve ono što im sin priča preko skajpa istina. Čuju se barem jednom mesečno. Preko skajpa.

Goranov i Milicin sin jedinac Srđan bio je zamonašen u manastiru Bukovo na istoku Srbije, četiri kilometra od Negotina. Manastir pripada Eparhiji timočkoj Srpske pravoslavne crkve. Manastirska crkva je posvećena Svetom ocu Nikolaju čudotvorcu. Ime manastira po predanju potiče od bukovih šuma ili ptice koja se zove buka, a koja je ovde imala stanište. Pisani podaci o ktoritoru ne postoje. Tokom istorije manastir je više puta stradao i bio obnavljan, ali nije bitnije menjao izgled. Stilski se ubraja u specijalnu varijantu moravske škole. U njemu su se dogodila brojna isceljenja.

Srđan je bio iskušenik dve godine. Toliko se nije video sa roditeljima, niti dolazio kući. Kako je, po mišljenju starešine manastira, uspeo da održi stroge monaške zavete, rukopoložen je u monaha i dobio monaško ime Vasilije. Kada su mu roditelji prvi put došli u posetu, oslovljavali su Srđana sa „sine”, jer je za početak za njih bilo previše „Vasilije”, pa još i „oče”. Kasnije su se već navikli. S početka su se nadali da će Srđana, negdašnjeg vetropira, kao i sve želje nekada, i ova, da se zamonaši, brzo proći. Sada su, međutim, bili veoma ponosni na njega i na to što je položio još jedan životni ispit.

U prvom pismu koje im je poslao, pisao je da su monasi ljudi kao i svi drugi, gladni i žedni istine i pravde. Ali on, kao monah, ima dvostruki značaj za čitavo čovečanstvo, ne samo zbog onoga što čini, već i zato što samim svojim postojanjem podseća na ono što je najvažnije u životu, a to je Reč samog Gospoda. U pismu citira Svetog Jovana Lestvičnika: „Svetlost monasima su

andeli, a svetlost ljudima je monaška zajednica”.

„Večeras ćemo, drage komšije, morati malo ranije da vas napustimo. Dogovorili smo se sa Isidrom da se čujemo u osam preko skajpa”, rekao je David.

„Jedva čekam! Nemamo glasa od njega već tri meseca. Nadam se da ima nešto novo”, značajno je rekla Tijana, smešeći se.

„Na šta konkretno misliš?”, pitala je Milica.

„Znam ja što je njoj u glavi”, rekao je David, „htela bi da joj se sin oženi. Pusti ga, ženo! Ako sam morao ja, ne mora i on!”

Svi su se nasmejali.

„E, mi od našeg sina tako nešto nikada nećemo čuti. Zato ni ne očekujemo takve novine: žena, deca...”, rekao je Goran.

„Neka su oni nama živi i zdravi! Kad bolje razmislim, mogao bi i Srđan da se javi”, zamislila se Milica.

„Misliš Vasilije?”, ispravio ju je Goran. „Otac Vasilije?”

„Jeste, otac Vasilije, naš duhovni otac, vala nam je svima očitao dobру lekciju života”, rekao je David.

„Kako je na poslu, profesore? Da li su ove naše nove generacije zainteresovane da nešto i zarade ili samo troše i troše?”, pitao je Goran.

„A, čujte, poštovani komšija! Nekada je, čini mi se, sve bilo drugačije. Ne samo kad je reč o studentima, već i kolegama, mladim snagama, ali i sistemu ocenjivanja. Svi bi hteli sve na brzinu. Kolege svode predavanja na osnovne stavke, nema širih tumačenja i rasprava. Studenti ni ne posećuju predavanja redovno, a na ispitima daju tek nagoveštaj odgovora na pitanja. Kao da je politika države da se proizvede što veći broj radno sposobnih, bez obzira na to da li su visoko ili više obrazovanje svršili ili ne. A, koliko vidim, na konkursima za posao je konkurenčija velika, a eliminacija kandidata bez osnove i plana”, raspričao se David.

„Ja mogu da se pohvalim samo količinom posla koja je sve veća i veća, dok je zarada obrnuto сразмерna količini posla, dakle sve manja i manja”, ironičan je bio advokat. „A, kako je kod Vas na poslu, naše lepe dame?”

„Ja sada penziju mrzim najviše na svetu, a kad budem otišla u penziju, verovatno ću je jedva čekati svaki mesec”, rekla je Tijana, službenica u pošti, smejući se.

„I ja mogu da se pohvalim količinom posla. Kao da je cela država odlučila da se baš sad razboli. Mi smo, izgleda, bolesna nacija”, konstatovala je Milica, medicinska sestra u bolnici.

„Postoje za to mnogi razlozi. Živimo neurednim životima, mnogo je iskušenja i stresova, planetu je sve zagodenja, pa tim i hrana. Planetu ne možemo

da menjamo, ali sebe možemo. Prema staroj jevrejskoj poslovici 'Šta jedeš, to ćeš i biti'", rekao je David i okrenuo se prema supruzi: „Tijanice, nemoj samo da mi kažeš da su one šnicle od današnjeg ručka bile svinjske!"

Opet smeh.

„Dobro, drage komšije, mi moramo sad da vas napustimo. Uživajte u prekrasnoj večeri i šetnji! Doviđenja, i vidimo se sutra!", rekao je David.

„Doviđenja i pozdravite sina, ako nas se još seća!", uzvrati Goran.

Govance

Vlada i Ana su se svaki čas selili. Čas su živeli u prizemlju kod Vladinih roditelja, Babića, čas na prvom spratu kod Aninog oca, doktora Jovanovića. Željko Babić je izlazio iz svog stana i uputio se na prvi sprat kod Jovanovića. Vlada i Ana su kupili novi bojler, pa su ga zamolili da im zameni stari. Odjednom se okliznuo i završio na podu. Kada je video da sedi na nečem vlažnom i smrdljivom, počeo je da više na sav glas.

„Koja se fukara, matere joj, popišala ovde baš u moje čoše? Što se u svom stanu ispod astala nisi popišo, nego ovdje u ulazu, oca ti tvoga?"

Ustao je, video vlažne pantalone i rezignirano konstatovao da je baksuz. Otišao je da se presvuče, potom se latio džogera i kante vode, pa oprao smrdljivu baricu ispred svog stana. Da se još neko ne oklizne.

„Aman, što smrđi! Kô da se neka aždaja uneredila, bolan!", vikao je i dalje. Niko nije reagovao na njegovo nezadovoljstvo.

Vratio je kantu i džoger u stan, uzeo torbu sa alatom i ponovo krenuo na prvi sprat. Stigavši, začuo je kako iz stana broj 12 laje kuće. „Otkad u ovom stanu ima nekoga? Neki Ilić je bio zapisan u spisak stanara, ali ga nikad нико nije vido. Stan je oduvek prazan", pomisli Željko, pokuca na doktorova vrata i uđe. Stan Jovanovića je bio otključan. Očekivali su ga.

„Dobar dan u kuću! Ima li koga?", pitao je.

„Uđi! Uđi i zaključaj! Čekamo te", rekao je Jovan.

„Morao sam ić presvuć se. Okliznuo sam se ispred stana. Neko je prosuo nešto smrdljivo i nije pokupio za sobom", objasnio je Željko. „Ma, kakva se ovo džukela čuje u stanu prekoputa?"

„Neko se doselio. Nisam ih još video ni upoznao. Stan je očigledno imao nameštaj kad su uspeli tako na nevideno da se usele", rekao je Jovan.

„Kakva raja! Valjda prvo upoznaš one pored kojih ćeš živjeti! Kao i onaj bilmez sa četvrtog sprata iz stana 42, Zvonko. Ni posle deset godina nije mu vakat da počne da pozdravlja kad sretne raju iz zgrade", prigovarao je Željko.

„A, misliš na Zvonka Cvetkovića? Onaj što mi je ukrao ženu? On kao da

se krije od svih", našalio se Jovan.

„On kaže da si ti njemu odavno ukrao Blanku!", začikavao ga je Željko smejući se. „Nego, bolje da ja odem da zatvorim dovod za vodu. Dosta divaniti!"

Ostavio je torbu sa alatom u kupatilu. Kada je izašao ispred zgrade, ošinuo ga je vreli talas vazduha. U momentu je počeo da se preznojava. Šahta, u kojoj je ventil za dovod vode u zgradu, bila je na livadici ispred. Hodao je po travi gotovo suvoj od letnje žege. Ni drveće nije uspelo da je zaštiti od sunčeve jare. Došao je do šahte, savio se da je otvori, osetio neki smrad i počeo da se okreće oko sebe. Onda je u šahti ugledao merdevine za silazak do ventila. I kad je počeo da se spušta, spazio je na cipeli gomilicu braon boje, koju je, verovatno usput, pokupio negde u travi.

„E, ovo je, bre, za danas previše!", dreknuo je od muke.

U džepu je našao ključ za malu prostoriju u zgradu, u koju se ulazilo spolja. Tu je bila česma, sa prikačenim crevom za zalivanje cveća, drveća i trave ispred zgrade. Pustio je vodu i crevom sprao izmet sa cipele. Zavrnuvši slavinu, vraćao se ka šahti pažljivo, da opet ne ugazi u nešto.

Došao je do odredišta, spustio se niz merdevine, zatvorio ventil za dovod vode i krenuo da izade. Čim je promolio glavu, ogromno crno kuće je počelo da laje. Toliko se presekao da je instinkтивno zapucao niz merdevine. A pas laje sve vreme, pridiše šahti gledajući u nju. Gledali su se tako neko vreme Željko i pas, a onda Željku dojadi i reši da izade. Kada je izašao, pogleda oko sebe i spazi stariju ženu koja pridiše i pozva psa imenom. Stavi mu povodac. Pogleda Željka pravo u oči, kao da zauzima gard i čeka njegov napad.

„Dobar dan, gospodo! Ja zamalo ne dobi infrakt od Vašeg cuke!"

Gospođa je bila u nekom čudu, valjda svikla na neodobravanja ljudi zbog držanja pasa kao kućnih ljubimaca. Ohrabrla ju je Željkova blagost.

„Izvinite, molim Vas, što Vas je uplašila! Ali, ne brinite, vrlo je druželjubiva. Samo tako opasno izgleda. Prava je 'milica'. Zato je i zovem Milena."

„A meni se maloprije učinilo da ste je tako pozvali. Lijepo ime, nema šta. A pošto se tako zove i moja supruga, pomislilih, ene, neka drugarica moje žene, gdje zove moju suprugu!", reče Željko, pomislivši da gospoda nije normalna.

„A gde Vi živate, gospodo?"

„Nas dve živimo u ovoj zgradi na prvom spratu. U stanu broj 12. Doselile smo se skoro. Ja sam gospoda Ilić."

„Drago mi je zbog Vas dvije! I ja ovdje živim, u prizemlju. Ja sam Željko. I znate šta, gospođa? Ako hoćete da ovdje svi živimo lijepo i u slozi, kao i dosad, molio bih Vas da ne dozvoljavate Vašoj džukeli sve i svašta!"

Pokaza joj rukom prema psu, koji je upravo vršio veliku nuždu pored

njih. „Maloprije sam se u ulazu ispred svog stana okliznuo na njenu pišačku!”, dodao je.

„Kao prvo, ona nije džukela! Kao drugo, kako možete biti sigurni da je njena? Tek smo se doselile. Mora da obeleži svoju teritoriju!”, gospodđi Ilić je već podrhtavao glas.

„Onda se poslije vratite da to obrišete za njom!”, nije se predavao Željko. „U ovakvo jedno govno sam maloprije ugazio! I to može da se pokupi i baci u dubre! Baš ovdje se mala djeca igraju.”

„Ko ne voli životinje, ne voli ni ljude!”, uvredeno je gospoda Ilić izdeklamovala rečenicu koju svi vlasnici pasa, poput mantre, ponavljaju kao izgovor.

„Ja, bona, volim životinje, ali malo više volim ljude. Samo ne volim ovak' e ljude kao što ste Vi! Sebične! A Vi ne volite uopšte ljude! Sve!”, razljutio se Željko.

Gospoda Ilić je neko vreme čutala. Onda je iz nje progovorilo razočarenje.

„Hvala na dobrodošlici, komšija! I imaću u vidu sve što ste rekli, ne zbog vas odraslih, već zbog male dece. I samo da Vam kažem: što više upoznajem ljude, sve više volim životinje, njihovu odanost i zahvalnost za samo malo ukazane pažnje!”

To reče gospoda Ilić, okreće se i povuče povodac da dâ Mileni znak da kreću dalje. Ili, bolje rečeno, kuće je povuklo nju gde se njemu prohte.

Željko krenu ka ulazu isprativši ih pogledom.

CV

Još je bio mrkli mrak kada je Milenu, u prizemlju, u stanu broj dva, probudilo ljljanje bračnog kreveta. Usred noći se uspravila u krevetu i sela, pogledala oko sebe, pa u luster, misleći da je zemljotres. Ali, luster je nepomičan. Onda je pogledala Željka, kraj sebe u krevetu. Meškolji se i u tom času progovara ne otvarajući oči: „Poštovani građani, agresija je završena! Srećan nam mir!“ Potom poče da stenje i Milena shvati da ima košmare. Uhvatila ga je za rame, nežno drmala: „Željko, Željko! Probudi se!“ Probudio se u znoju, mokar kao krpa. Kada se umirio, uspravio se u krevetu u čudu dok nije došao sebi. Rukavom je obrisao znojavo čelo, okrenuo se ka ženi i upitao: „Što je bilo, bona?“

„Ružno si sanjao. Stenjaš si, nešto bulaznio, pa ja reko’, bolje da ti prekinem taj san i da te probudim, nego da se mučiš i dalje.“

„Ono, jes’ vala! Okupah se u znoju, ba!“, pipao je Željko vlažnu pidžamu. „Moram sad preobuć se i popit malo vode. Ja cio mokar, a usta suha kô barut!“ „Šta si to opet sanjao, crni Željko?“

Željko se malo zamisli.

„Ma, sanjao sam onu crnu džukelu sa prvog sprata. Proglašava pobedu nada mnom! Ubio je Bog!“

Ustade iz kreveta i ode u kuhinju po čašu vode. Kada se vratio, skinuo je gornji deo pidžame i obukao tregericu. Legao je, ali neće ga san. Glava boli. Bubnji kao da je opet na ratištu, a oko njega prašti municija svih kalibara. Pogledao je na časovnik. Pet sati. Može i da ustane. Nije prerano. Samo, još nije svanulo, zima je. Ustao je i obukao se. Milena je spavala kao top. Neće da je budi.

U trpezariji je zatekao upaljeno svetlo i Sandru. Sedi za stolom i nešto čita.

„Ćero, što radiš od sabajle tu, za astalom?“

„To bih i ja tebe mogla da pitam“, rekla je Sandra, podižući pogled sa novina.

„A, bona, mi matori više ni ne spavamo noću, ali vama mladima treba san!“, odgovori Željko.

„Ne mogu da spavam, jer opet danas idem na neki razgovor za posao, pa sam malo nervozna. I Jelena treba da dode još malo, da joj pokažem kako se piše si vi“, sumorno objasnji Sandra.

„Koji ti je to davo? Nikad čuo! Je l' to na srpskom?“, začudi se Željko.

„Već sam ti objašnjavala. Zaboravio si. Sve ti je danas na engleskom“, odgovorila je Sandra.

„A taj posao, za koji ideš na razgovor, koje mu je radno vreme? Hoćeš li se opet kasno vraćati kući?“, zabrinu se otac.

„Danas, ako hoćeš posao, ne pitaš za radno vreme, platu i mesto.“

Utom je i Milena ušla u trpezariju.

„O čemu vi to, tako rano izjutra, razgovorate? Dobro jutro!“

„Dobro jutro! Ništa novo“, odgovori joj Sandra.

„Dobro! Ko je za kafu?“, upita Milena.

U sedam je neko pokucao na vrata.

„Ja ču, to mora da je Jelena!“, viknu Sandra ukućanima i ode da otvari.

„Ćao! Nisam valjda probudila nekoga?“, zabrinula se Jelena.

„Ne, nisi, uđi!“

Otišle su pravo u Sandrinu sobu. Uključile su kompjuter i prikačile Jelenin USB na kome je bio i njen CV. Kada je Jelena pokazala kako i šta je napisala u svom CV-ju, Sandra je odmahnula rukom.

„To je malo. Moramo da ga dopunimo.“

„Ćime, kad nemam iskustvo? Prvi put konkurišem, nemam ni dana radnog staža.“

„E, ovako. Pošto je ovo tvoja biografija, ne pišeš samo o poslovnom iskustvu. Ok. Napisala si ime i prezime, imejl adresu, broj mobilnog telefona. Dopiši i adresu stanovanja, datum i mesto rođenja, pol i bračno stanje! Izabraćemo i neku tvoju fotografiju, na kojoj izgledaš pristojno i profesionalno.“

„Pol? Zar ne mogu na osnovu imena i slike da odrede pol?“, začudi se Jelena.

„Bitno je tvoje opredeljenje, jer nisi udata. To nam je otežavajuća okolnost, svi će očekivati da se udaš i rađaš, pa posle moraju da ti plaćaju i zamenu, i porodiljsko, što poslodavci izbegavaju. Hoće mlade snage, koje rade prekovremeno, bez obaveza kod kuće. Po mogućству, sa bogatim radnim iskustvom. A starije ženske osobe, koje već imaju decu i iskustvo, nisu sposobne za prekovremeno. Stariji uglavnom ne prate inovacije u struci, ali neće ići na porodiljsko. Tako da ni poslodavci sami ne znaju šta hoće“, zapenila je Sandra, ozlojedena stanjem. „Dobro. Napisala si koju si srednju školu i fakultet završila, smerove, period školovanja u srednjoj i na fakultetu. Da li si nekada dobila neku stipendiju, osvojila neku nagradu, učestvovala na nekom konkursu, dobila preporuku nekog profesora u gimnaziji ili na faksu?“, pitala je Sandra toliko službeno da se Jelena umalo uplašila.

„Nisam, niti poznajem nekoga ko je dobio neke preporuke od profesora u srednjoj školi“, tešila se Jelena srdito.

„Nemoj da se ljutiš, to ti ne umanjuje vrednost! Niko od nas nije išao na takmičenja. Tvoja biografija mora da privuče nečiju pažnju. Nešto možeš i da slažeš. Ali tako da ne bude previše, jer lako može da se proveri. Radno iskustvo: ništa. Čekaj, zar ne držiš privatne časove italijanskog?! I zar nisi radila u onoj privatnoj školi za strane jezike?“

„Kako da navedem školu koja ni ime svoje nije imala, a postojala je samo četiri meseca? Otvorio ju je neki mamin i tatin sin, koji je mislio da će da se obogati na brzinu. I kako da kažem da neprijavljeni i nezakonito držim privatne časove?“, pitala je Jelena.

„Ma, ljudi pišu sve i svašta u biografijama da privuku pažnju! Treba da navedeš sve što si radila, pa čak i ako nema veze sa tvojom strukom ili poslom za koji konkurišeš. Poslodavac treba da vidi da si voljna da radiš i postigneš neke rezultate, da si vredna i imaš radne navike. A šta je sa onim profesorom iz Italije, za čiju si knjigu sakupljala istorijske podatke iz Jevrejskog muzeja u Beogradu? Ti stvarno kao da si pala sa Marsa!“, čudila se Sandra, dok je Jelena zabezknuto posmatrala kako joj se biografija popunjava. Nije bila svesna koliko je iskustvo stekla bez stalnog, državnog posla sa fiksnim radnim vremenom.

„Jesi li išla na neke obuke, kurseve ili seminare za jezike, kompjutere?“

„Ne znam da plivam i najpre bih otišla na taj kurs, kad bih mogla“, šalila se Jelena.

„Dobro, ovde pišemo: poznavanje MS Office paketa (Word, Excel, Power Point) i poznavanje rada na Internetu“, pisala je Sandra.

„Ali ja ne znam ni o čemu pričaš! Kakvo poznavanje, čega?!“

„To je osnovno znanje rada na kompjuteru koje traže sve firme. Nije teško. Naučiće te za petnaest minuta. Ne brini!“, smirila ju je Sandra. „Ovdje si napisala da poznaješ italijanski, srednji nivo. Ti si studirala italijanski! To znači napredni nivo!“

„Ali...“, pokušala je da se odbrani Jelena.

„Čuti! Mnogo si, bre, skromna! Sa tim se danas ništa ne postiže! Engleski, isto napredni nivo. Ruski, srednji nivo, učila si ga samo u gimnaziji. Je li tako?“, dopisivala je Sandra, a da nije ni pogledala u Jelenu. „I, koji jezik još govorиш?“

„Nijedan.“

„Dobro, onda ću da ti napišem početni nivo za maternji, srpski!“, našalila se Sandra.

„Kad je već tako, kad je reč o radnom iskustvu, zaboravila si da napišeš da sam volontirala u Zoološkom vrtu u Beogradu. Onda će steći utisak da mogu da radim i volonterski, to jest bez plate!“, bila je sad duhovita Jelena.

„Sjajno! I, nisi ništa napisala o tvojim opštlim karakteristikama. Napisaću ja: elokventnost, specijalno u izlaganju neistine; komunikativnost u timskom radu, naročito u sukobljavanju mišljenja i interesa; analitičnost i preciznost do sitničavosti; takmičarski duh do granica preživljavanja, čemu te je naučio volonterski rad u Zoološkom vrtu sa lavovima“, prihvatala je šalu Sandra.

Slatko su se ismejale, poželete sreću jedna drugoj, pozdravile se i krenule u nove poslovne posuhvate.

A do pobeda se stiže malo dužim putem. Uglavnom.

Vrt dobre nade

Nizali su se meseci u kojima je Jelena bezuspešno slala CV na bilo koji konkurs za posao u njenoj struci. Sandra ju je još na početku upozorila da se naoruža strpljenjem. Ako nema vezu ili preporuku, teško da će je pozvati i na razgovor. Neki su joj savetovali da počne da se javlja i na oglase za posao van struke.

Međutim, nije htela da se pomiri sa tim da diploma fakulteta može da joj služi za ukras na zidu, kad bi je uramila. A para niotkuda. Još su je izdržavali roditelji. I nije bila jedina. Mnogi njeni vršnjaci, ali i stariji, imali su isti problem. Činilo se da je lakše onima bez visokog obrazovanja. Kao, recimo, njenom tri

godine starijem bratu Nikoli. Ili Sandri, koja na svakih šest meseci menja poslove. Taman treba da je zaposle za stalno, a ona dobije otkaz. Roditelji Nemanje Jovanovića su oboje doktori. Za njega posle specijalizacije neće biti problema. Ima preporuke. Ili Žarko, Violeta i Ivana Gavrović. Njih troje su preko veza i rođeni, preterivala je razočarano Jelena.

Ide da se nađe sa drugaricom na Zelenom vencu. Posle će negde na kafu. Bilo je podne. Vreo letnji dan na beogradskom asfaltu. Stigla je prva. Koliko ljudi na ulici! Zar u Beogradu živi ovoliko ljudi?! Kada su je od čekiljenja, zbog sunca i gužve, zbolele oči tražeći u vrevi drugaricu, odustala je od okretanja na sve strane. Neka drugarica nade nju kad stigne!

Ljudi su prolazili tako blizu da je svako morao da joj dotakne barem neki deo tela i odeće. A poneko bi je i snažno gurnuo, pa je morala da pazi i održi ravnotežu. Da ne padne. Devedesetih godina prošlog veka smo čekali u redovima ispred prodavnica, pošta i šaltera, kod lekara, za prevoz. Sada, u XXI veku, non-stop negde žurimo. Sklanjala se od tih užurbanih, približavajući se trafici. Tako će biti zaštićena bar sa jedne strane. A i prekratiće vreme razgledanjem naslovnih strana časopisa.

„Dobar dan! Želite nešto?”, pitao je prodavac.

„Ne, hvala! Samo stojim ovde i čekam nekog.”

„E, i čitanje naslova se naplaćuje!”, našalio se i nasmejao mladić.

Bio je to najlepši osmeh koji je Jelena ikada videla.

„Nemam ja para ni za jedno slovo! A, kada sam samo pogledala ove jezive naslovne strane dnevnih novina i pročitala jedan naslov od četiri slova – ‘Užas!’, odustala sam od daljeg gledanja. Hvala!”, rekla je Jelena.

Tada joj zazvoni mobilni telefon.

„Ćao! Da, na Zelenom vencu sam i čekam te. Dobro. Ne, ne ljutim se, naravno. Kako si i mogla da mi javiš ranije, ako je takva situacija? Ok. Vidimo se drugi put! Ćao! Čujemo se!”

Kada je htela da vrati telefon u tašnu, neki prolaznik ju je gurnuo i mobilni je završio na betonu. Podigla ga je. Nije mu ništa. Stajala je i dalje, misleći šta da radi. Momak iz trafeke nije se video na prozorčetu. Približila se, pomislivši da će se pojavitи jer mu je došla mušterija. Međutim, njega nije bilo i Jelena nije znajući ni sama kuda. Zbogom prelepi osmehu! Izgleda da joj nije sudeno ni da nađe posao, ni da nađe dečka, ni da popije kafu sa nekim.

Kada se malo trgla, videla je da ide ka Obilićevom vencu. Skrenula je prema Knez Mihailovoj ulici. Da li iko, u ovom reci ljudi koja se razliva štaftom, ima posao? Danas je radni dan. Šta li svi rade na ulici u radno vreme? Bacila bi s vremena na vreme pogled na neki od izloga. Znala je da je tu sve papreno skupo.

Ali, u nekom izlogu spazi prelep haljinu. Uđe u butik i još brže izade. Samo što nije pala u nesvest kad je videla koliko košta.

Kafići na kraju ulice bili su prepuni. Odakle novac svim ovim ljudima, različitih godina, ako niko ne ide na posao? Previše razočarenja za danas, mnogo pitanja i nedoumica, buke i gužve. Nastavila je nesvesno pravo. Sačekala zeleno svetlo na semaforu, prešla preko ulice, potom preko tramvajskih šina. Stigla je na Kalemegdan.

E, sada je znala kuda će. U njenu oazu mira u ovoj užarenoj beogradskoj džungli. Tamo, gde su bića koja nikuda ne žure, sticajem okolnosti, jer i nisu na slobodi. A i u prirodi ih samo osećaj gladi ili ugroženosti tera na pokret i napadanje. U Beogradski zoološki vrt.

Još iz daljine čuli su se različiti životinjski i ptičiji glasovi, koji podsećaju na netaknutu prirodu i stvaraju osećaj da nismo sami na ovoj planeti. Da imamo društvo. Kako se približavala ulazu u vrt, tako su joj koraci postajali sve brži. Sada i ona nekuda žuri. Ušavši, oslušnula je obilje zvukova, posmatrala šarenilo boja i smirujuće zelenilo drveća i žbunja. Ovakva galama i ova raznolikost prizora joj nimalo ne smetaju, za razliku od onog malopre. Naprotiv.

Beogradski zoološki vrt je 12. jula 1936. od svojih para i na svom imanju sagradio gradonačelnik Vladimir Ilić. Tada je Vrt bio dvostruko veći. Prvi stanovnici bili su velike mačke, medvedi, vukovi, primati, ptice i egzotični biljojedi. U Drugom svetskom ratu bombardovali su ga Nemci 1941, a saveznici 1944, pa su izginule gotovo sve životinje. Zbog razaranja i kasnije nebrige, sveden je na aktuelni prostor.

Ne bi ovako uživala da današnji imidž nije počeo da se gradi 1. maja 1986, kada je za direktora postavljen Vuk Bojović. Možda bi ovaj grad mogao da nekoj ulici ili trgu nadene njegovo ime, pomisli. Znaju li novi stanari Beograda da se ovo mesto zove i Vrt dobre nade, upitala se. U samom je centru grada, podno kalemeđanske tvrđave, na Malom Kalemeđdanu, lako je dovdje stići iz bilo kog dela grada. Neće ga, valjda, deportovati u neku zabit na teškoj periferiji, do koje neće moći da ode više nego jednom godišnje? Bitno je da ova njena oaza prezivi doba u kome se gradi na sve strane, i sa dozvolama i bez njih.

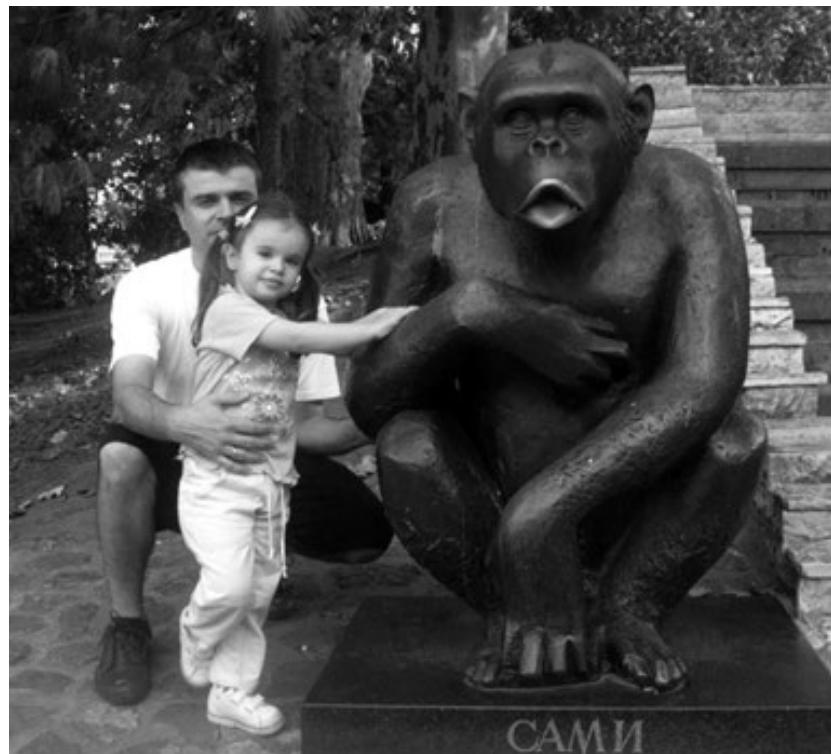
Ovo je prvi i najmoderniji zoološki vrt u Srbiji. U njemu živi 190 životinjskih vrsta, i skoro dve hiljade ptica, sisara, gmizavaca, zglavkara, pirana, domaćih životinja, ugroženih vrsta. A ponos vrta je čopor belih lavova, najveći na svetu, baš ovde, u Beogradu!

Zastala je kod bazena sa Mujom, najstarijim aligatorom u svim vrtovima sveta. Ne zna se koliko godina ima. Kod nas je stigao iz Nemačke još 1937. godine. Izležava se na suncu nepomično kao kip.

Stigla je do spomenika posvećenom Gabi, nemačkom ovčaru. Postala je simbol vrta od kad je žrtvovala svoj život da bi od odbeglog jaguara spasila noćnog čuvara.

Tu je i spomenik posvećen šimpanzi Samiju, čuvenom beguncu iz vrta, zbog koga je u prestonici zaustavljan saobraćaj i televizije uživo prenosile njegovo vraćanje „kući”, u vrt.

Shvati da se uveliko bliži sutan. Jelena je rasterećeno krenula kući. Nisu joj više bile onoliko ozbiljne brige, koje su joj se činile neprolaznim. Ne samo u Vrtu dobre nade, i u životu ima nade, pomisli i uze mobilni da se čuje sa Sandrom. Rešila je, ona će joj jednoga dana biti kuma.

98

(Ne)urolog

Budo Gavrović je vozio majku Anku Gavrović u jednu od mnogih privatnih klinika u Beogradu, na kontrolu. S vremena na vreme preko retrovizora bi bacao pogled na majku, na zadnjem sedištu. Kada su se na semaforu zaustavili, setio se da je zaboravio jutros da se obrije. Izdigao se u sedištu da bi se ogledao i video na šta liči. „Užas!”, pomisli. U poslednje vreme mu se često dešavalo da izlazi iz kuće neobrijan.

Onda se vratio u prvobitni položaj i opet krišom pogledao majku. Zgrauuo se. Kako liče! Kao da je gledao u svoje sopstveno lice. Čak su im i bore na licu na istim mestima! A majka ima i poneku sedu dlaku na bradi. Iz zaprepašćenja ga je prenula automobilska sirena iza njega. Upalilo se zeleno svetlo na semaforu, morao je da krene.

Zaustavili su se na parkingu ispred klinike. Kada je Ankin doktor psihijatar Živanović, inače Budin prijatelj, otiašao u penziju, savetovao im je da Anka nastavi da se leči kod njega, privatno. Ionako nisu mogli, lečeći je na državnoj klinici, da svaki put izbegnu plaćanje, jer je Anka sa raspadom države postala strana državljanka i izgubila pravo na besplatno lečenje.

Anka se nikada nije navikla na život u Beogradu. Tražila je od Bude, u poslednje vreme sve češće, da je vrati kući, u Crnu Goru. Više puta bi i sama krenula na vrata stana, da izđe. Ali nije bilo ključa u bravi, a vrata su uvek bila zaključana.

„Vi mene ođe, bogomi, kô sužnja držite! Nije dobro! Nije dobro! Hoću kući! Hoću kući!”, molila je, čak je nekad i vikala nesretna starica. Ali, kad god bi išla kod doktora na pregled, bila je dostojanstvena i poslušna.

Budo je izašao iz kola i pomogao joj da, uz oslanjanje na štap, dođe do ulaza u kliniku. Medicinska sestra na prijemu i čuvar dočekali su ih ljubazno. Pritekli su u pomoć, da smeste staricu ispred ordinacije, dok čeka zakazani termin. Za razliku od bilo koje državne bolnice, u ovoj je bilo sijaset slobodnih mesta za sedenje. Anka nije ni reč izustila. Samo je posmatrala oko sebe, pomalo zburnjeno, kao da joj ništa nije jasno, ali nema više snage da bilo šta pita. Prepustila se situaciji.

Sedeli su tako Budo i njegova majka ispred ordinacije, dok im je sestra svaki čas prilazila i izvinjavala se zbog čekanja. Obećavala je da će ih doktor brzo primiti. Ima veoma ozbiljan slučaj u ordinaciji.

Onda je u kliniku ušao sredovečni čovek, prišao šalteru. Sestra ga je ljubazno pozdravila. Ovaj je nešto nejasno promrmljao. Sestra je strpljivo, barem se njoj tako činilo, ponovila njegove reči u obliku pitanja.

„Imate zakazano kod neurologa u osam sati?”

99

„Ne. Urologa”, odmahivao je pacijent glavom.

„Da, kod neurologa? Ali nema nikog na listi zakazanih u osam, tek u devet je zakazana neka gospođa Savić”, sad je sestra odmahivala glavom.

„Ne, ja kod urologa!”, pokušavao je pacijent da izgovori razgovetnije.

„A, kod urologa! Čekajte da Vas nađem u kompjuteru!”

Nije bilo zakazanih ni kod urologa. Ni u osam, ni u devet sati.

„Da li se, možda, prezivate na ‘ić’?”, upita sestra.

„Majko Božija”, pomislio je Budo, „tri četvrtine Srbije se preziva na ‘ić’.”

„A da niste Vi možda zakazali kod neurologa u devet i prezivate se Savić?”, upita sestra nasmejavši se na silu, u pokušaju da izgledi nesporazum. „Ništa strašno, i takve stvari se dešavaju.”

Šta je dalje bilo, Budo ne zna, jer je njegov prijatelj, psihijatar Živanović, izašao iz ordinacije, ispraćajući prethodnog pacijenta.

„O, koga ja to opet vidim?”, obratio se doktor Gavrovićima, uz širok osmeh, pa se uozbiljio, okrećući se prethodnom pacijentu, kojeg je bukvalno gurao iz ordinacije prema šalteru, držeći ga jednom rukom za lakat, a drugom za leđa, govoreći mu da predlaže izveštaj sa pregleda sestri i da će se videti drugi put.

„Ali...”, pokušao je pacijent još nešto da kaže, međutim, doktor se već rukovao sa gospodom Ankom, koja je i dalje sedela, i Budom, koji je ustao i pružio doktoru ukrasnu kesu sa flašom pića. Doktor ju je uzeo i zahvalio. „Nije ni čudo što se ovoliko kezi, kad sam mu do sada donio ni sam ne znam koliko litera domaće rakije”, pomisli Budo.

Doktor nije puštao Budinu ruku iz svoje, vukući ga da uđe u ordinaciju.

„Uđi, Budo, prvo samo ti! Hoću s tobom da razgovaram”, reče doktor. Budo pogleda u majku, pa uđe za lekarom. Zanimalo ga je o čemu to doktor ima sa njim da priča nasamo. Odlučio je da čuti, da ga pusti da lekar progovori prvi.

„Slušaj, Budo, biću iskren. Mogu ja sad još da vas zavlačim i uzimam vam još para. Ali neću. Ti znaš koliko godina ima tvoja majka. Malo ljudi dočeka toliku starost. Evo, ti i ja! Garantujem da nikada nećemo da doživimo njene godine. Samo je mučiš dovodeći je više ovde. Pusti je da kraj života provede mirno i spokojno pored svih vas! Ja za nju i njeno stanje nemam više šta da učinim. Pogledaj, čoveče, malo sebe! Kada si poslednji put bio kod lekara? Tebi je potreban lekar i lek. Pogledaj koliki su ti podočnjaci! Kao da si Glišićev ‘redak zver’. Sad je na tebe red da se malo lečiš!”, bio je direktni doktor.

Budo je čutao. Nije čak ni potvrđno klimao glavom. Razmišljao je o majci i o tome kako hoće kući, u Crnu Goru. Razmišljao je i o sebi i svom liku u retrovizoru jutros, koji ga je zaprepastio. Pošto je doktor učutao, Budo je pomislio da je to sve što je htio da kaže. Ustali su obojica, rukovali se, Budo se

zahvalio i krenuo ka izlazu iz ordinacije.

„Nastavite sa dosadašnjom terapijom! Ja ću sad da napišem izveštaj i prosledim ga sestri. A vi sačekajte ovde! I ti, Budo, odmah kod lekara na kontrolu!”, govorio je doktor za njim.

Budo je poslušno seo pored majke, pogledao je, a i ona je njega.

„Samo da mi njihova pomoć nikad ne zatreba!”, reče.

Anka ga pogleda.

„Svijet je ovaj tiran tiraninu, a kamoli duši blagorodnoj. I, slavno umrite, kad mreti morate!”, reče sinu.

Unutarzemaljci

Mary Markovich se probudila tačno u 6:00 kao i svako jutro. Već duže vreme razmišlja o tome da programira centar za spavanje u mozgu za petnaest minuta manje. Nije na odmet tih nekoliko minuta više jutarnjeg treninga za razmrđavanje. I rasanjivanje.

Protrljala je još snene oči. Mora uskoro da zatraži korekciju trajne šminke na očima inače će početi da liči na svog robota-šminkera. Pomislila je. Metalna ruka dodade joj opremu za trening. Ustade naglo, uze opremu i obuće je na brzinu. Na izlasku iz sobe pritisnula je dugme na zidu. Sa svih strana u spavaćoj sobi iskočile su raznovrsne sprave i roboti: za usisavanje, brisanje prašine, nameštanje kreveta i slaganje posteljine.

Otide pravo u kupatilo. Da se umije i opere zube jednim mlazom vode. Kakva ironija! Živi u podvodnom gradu, a mora da štedi vodu iz česme! Iz razmišljanja prenu je zvuk otvaranja vrata u kupatilu. To znači da je već vreme da krene u sobu za vežbanje.

Kućna teretana se, po broju sprava, veoma malo razlikovala od nekadašnjih profesionalnih teretana, za koje je čitala da su bile takav hit pre nego što je ona rođena, da je jedan od statusnih simbola bilo imati pod svojim krovom sve te mašine. Počela je sa vežbama za zagrevanje. Svež morski vazduh dolazio je iz ventilacionih cevi. Oduvek je obožavala vodu i more. Ili okean. Kada se razišla sa suprugom, odabrala je višespratnicu u podvodnom gradu, muž se odlučio za zemljoder, to jest podzemnu zgradu, a čerka oblakoder. Na tri različita kraja planete Zemlje.

Njen podvodni grad sazdan je u obliku prozračne sfere, prečnika 500 metara. Ima oko pet hiljada stanovnika. Tu su, osim solitera, svi prateći objekti, od prodavnica i hotela, do preduzeća i sportskih objekata. U grad se ulazi kroz spiralu dužine 15 kilometara, koja je povezana sa plutajućom kupolom na površini Atlanskog okeana.

Muž živi u zemljoderu na dvadeset i petom spratu ispod nivoa zemlje, u Pekingu. Kao da se krije od nekoga ili se navikava na konačno stanište, koje čeka jednog dana svakog od nas.

Kći je ostala u Beogradu, nebu pod oblacima, u stanu na sto četrdeset trećem spratu građevine sazdane od karbonske nano-cevi i dijamantske nano-niti.

Gradovi pod vodom, zemljoderi i oblakoderi su odgovori na eksplozivni porast ukupne svetske populacije u proteklih sto godina i nedostatak životnog prostora. A, podvodni gradovi, poput ovog njenog, ipak su najbolje rešenje za budućnost zato što voda pogoduje stvaranju prozračne atmosfere, a iz nje se izdvaja i kiseonik bez koga nema života.

Posle vožnje bicikla i trčanja na traci sela je na stolicu da se odmori. Metalna ruka pružila joj je peškir i čašu pijaće vode. Predah nije dugo potrajan. Vrata teretane se otvorile i Mary požuri u kupatilo. Izlazeći iz vežbaonice pritisnu dugme, a u teretani nastade metež. Visokosofisticirani kućni uredaji započeše svoj ples. Svaka sprava se automatski vraćala u svoje kućište, nakon samočišćenja.

Svukla se i čim je stala pod tuš, voda poče da lije. Uživala je dok joj je sveža voda spirala znoj sa tela. Čim je mlaz presušio, metalna ruka joj je pružila peškir za brisanje. Kad je izasla, razni specijalizovani roboti krenuše na sve strane, po zadatim rutama.

Uputi se ka kuhinji dok su se za njom vrata zatvarala i otvarala. Sa kompjutera je izabrala željeni obrok u ponudi njenog omiljenog robota-kuvara. Za delić sekunde doručak je preuzeala sa interneta i odštampala u 3D formatu. Nepojedeno je ostavila robotima, nisu uzalud programirani i za spremanje po kući.

Pošto je u sobi za presvlačenje odabrala jednu od deset kombinacija, koje joj je računar pripremio imajući u vidu temperaturu i vlažnost vazduha, jednim klikom je izvadila iz garderobera današnju odevnu kombinaciju, obukla se i krenula na posao. U svoju radnu sobu.

Kad su se vrata otvorila, spazila je digitalni časovnik na jednom od tri velika, pametna LED ekrana. Podsetio je da je 7:55 časova, 25. april 2118. godine. „Kako vreme leti”, pomislila je.

Smestila se za radni sto. Bio je na sredini sobe, da bi imala savršen pregled na sva tri ekrana oko sebe. Čim sede, na onom sa leve strane pojavi se lik njene čerke.

„Čao, mama!”

„Čao, Melany! Imaš tri minuta. Reci!”

„Zakazala sam nam let za Mars. Biće nam ludo! Čao!”

„Super! Čao!”

Nije loša ideja da promene destinaciju za izlet. Mesec joj je već dojadio. Istina, moraće da izdvoji više para, ali jednom se živi, pomisli, dok su se na ekranu ispred nje ređale brojke i slova koje su joj prosleđene za današnju obradu.

Na trećem hologramu tačno u 8:00 započeo je sastanak kome su prisustvovali svi zaposleni u njenom domenu iz celog sveta. Slušala je pažljivo kolege kojima se micanje usana nije poklapalo sa izgovorenim glasovima. Svako priča na svom jeziku, ali i pre njihove izgovorene reči robotoprevodilac prevodi na srpski. Ono što je rekla prevedeno je na hiljade jezika u isto vreme.

Da bi svi došli na red, govorilo je više od stotinu kolega u isto vreme. Svest ljudi se podizala svakim danom za nivo više. Pronađeni su potrebni odgovori za razumevanje ovog prirodnog fenomena o kome se do pre sto godina nije ništa znalo. Svest. A u tome je presudna bila biologija.

Budućnost pripada biologiji. Hemija je, kao intelektualna disciplina, bila potrošena. Mendeljejev periodni sistem proširio se na područja gde se životni vek atoma meri u sekundama. Više nije bilo hemijskih eksperimenta.

Ljudi su oživeli davno izumrle vrste biljaka i životinja. Otkrivene su nove bakterije koje žive duboko u unutrašnjosti planete. I dalje se oživljava i traga.

Kada se posle višečasovne debate zamorila, na LED ekranu sa njene desne strane automatski se pojavi slika, prilagođavajući se njenom raspolaženju. Isključila se sa konferencije, okrenula na desnu stranu, izula cipele i podigla noge na sto zavalivši se na stolici. Kollege će joj dopustiti mali predah. Neće zameriti ni muška, ni ženska ekipa. Ipak, tek sada su međusobno ravnopravni po svim pitanjima.

Slika ju je vodila planinskom, utabanom stazicom. Svuda naokolo zelenilo prošarano suncem. Planinske pašnjake bi zamenila hladovina nekog gaja. Mir i tišinu upotpunilo bi dozivanje ptica, zujanje insekata, šum planinskih potoka. Davno provereni prizori i zvuci koji oplemenjuju dušu.

Njen spokoj je, međutim, prekinuo ekran iza nje. Čerka ju je obavestila da se baka sprema da umre i želi sve da ih vidi. Brzo ustade sa stolicu, pokupi neke stvari i sopstvenim dronom odveze se do spirale, kojom se pope do plutajuće kupole na površini okeana. A onda, put oblakodera u Moskvi, gde su joj živeli roditelji.

Usput je, nažalost, imala dosta vremena za razmišljanje. Majka joj je doživela duboku starost, 128 godina, pa verovatno nema više snage da se bori sa vremenom, novim načinima života i ljudima. I onim što donose godine. Malo ko je imao ikakvu bolest. Medicina je napredovala toliko da su vakcinama ili lekovima iskorenjene sve moguće pošasti koje su morile nekadašnje čovečanstvo.

Zato se ljudski vek produžio na prosečnih stotinu godina.

Stigla je poslednja. Kraj majčinog kreveta videla je oca, brata Jovana i kći Melaniju. Teška tišina. Bez reči. Kada je ušla, majka ju je pogledala, tiho izgovorila njeno ime, Marija, i uz široki osmeh izdahnula. Čekala je još nju.

„Neka joj je Bog u pomoći!”, reče otac.

Onaj „bog” koga se svi sete tek na koncu života.

Feniks

Dve hiljade tri stotine pedeset deveta godina. Mesto dešavanja: planeta Zemlja. Opustela od ratovanja, ubijanja, bombardovanja i rušenja. Na svu sreću, neki delovi nisu bili nastanjeni ljudima, pa nisu ni bili meta ratnih razaranja. Tu je ostala netaknuta priroda, bujno zelenilo i životinjski svet. Iz tih izvora nekolicina preostalih, samo najjačih ljudi, crpela je snagu za dalji život. Za obnovu života ni iz čega.

U Srbiji je bio potreban najmanje ceo jedan vek da se zemljište, razrovano bombama, očisti od pepela, obnovi biljnim i životinjskim svetom. Zatim i ljudima. Srbi su živeli na teritoriji nekadašnje države Srbije. Nije ih interesovalo da li još negde na planeti neko postoji. Godinama se gaziло по pepelu, u nadi да će se pronaći barem neki dokaz о ranjem postojanju. Mlađi su o tom nekadašnjem životu znali samo iz priča starijih. Najvernija su bila sećanja preživelih. Vreme je odmicalo, preživeli poumirali, pa su se i priče menjale, preuveličavale, detalji zaboravljali. Od preživelih predaka su dobili bogato iskustvo i znanje, ali gotovo ništa nije bilo izvodljivo obnoviti i nešto novo napraviti. Nije se imalo od čega. Sva materijalna dobra sravnjena su sa zemljom. Sve se moralno stvarati iz pepela, podići kao ptica Feniks.

Ratovanja i nesuglasice vratile su planetu čitavih hiljadu godina unazad.

Stanovnici Srbije sada žive isto kao što su živeli Srbi u srednjem veku. Sela podižu na mestima gde ima pijaće vode, manjih izvora ili većih reka. Važna im je i blizina obradive zemlje, šuma i pašnjaka. Pre smaka sveta su na tim mestima uglavnom i postojali gradovi i sela. Kuće zidaju od zemlje, drveta ili kamena, sa ognjištem u sredini.

Žene se bave decom, proizvodnjom i spremanjem hrane. Šiju odeću i obuću. Muškarci obavljaju teške poslove na zemlji, bave se stočarstvom i idu u lov. Posude je drveno i zemljano. Obrazovanje se svodi na usmena predanja, s kolena na koleno. Mlađi ne mogu da shvate na koji način se ratovalo samo „na dugme”, kako su ljudi mogli da komuniciraju uživo sa drugima na razdaljini od nekoliko hiljada kilometara, kakva je to sprava najavljuvala bez greške kakvo se to sutra vreme očekuje, kako je u malu kutiju mogao da stane ceo čovek i da se

iz nje čuje kako on peva, kako su ljudi živeli u soliterima nebu pod oblake, od čega su se te kućerine pravile i kako su izgledale, kako je bilo moguće osvetliti kuću i spremiti jelo bez vatre u ognjištu. Pitanja imaju previše, odgovora nema.

Jedina razlika u odnosu ne srednji vek je u tome da su klasne razlike danas male.

Sada, u XXIV veku, Srbima je sve lakše nego u desetom veku. Imaju već formiranu državu kojom upravlja Veće izabranih. Imaju pravoslavnu veru kao oslonac duhovnosti. Imaju svoj jezik i pismo. Niko im ne dolazi u osvajačke pohode da krade, porobljava i iseljava ih na silu. Nema drugih naroda, sa kojima bi se iz koristi spajali, pa posle na silu razdvajali.

„Jakov! Jakov!”, odzvanjalo je gustom šumom u sred bela dana. A u šumi je bio sumrak.

Žena, bleda u licu, duge, raspuštene, crne kose, u dugačkoj, smeđoj haljinji, probijala se kroz šumu, dozivajući bezuspešno svoga dvogodišnjeg sina. Mali nevaljalko se vešto iskrao iz njenog pogleda po ko zna koji put i pobegao netragom. Još malo pa će početi da pada mrak. Ako ga uskoro ne pronađe, moraće da digne uzbunu u čitavom selu.

Uporno je koračala i dozivala ga, neprestalno pridižući rukama haljinu, kako bi je sprečila da se kači o grmlje i žbunje pored koga je prolazila. Na izlasku iz šume odjednom stade, a njeni zabrinuto lice se ozari kada ugleda dečaka. Jakov je sedeо na obali reke i pomno proučavao predmet u rukama.

„Jakov!”, potrča majka prema njemu, i srećna i ljuta u isto vreme. „Zašto bežiš sam u šumu? Hoćeš da te rastrgnu zveri? Ili, možda hoćeš da upadneš u reku i da te više nikada ne nađemo dok te voda ne izbací na obalu ko zna gde?”

Čim ču majčin glas, dete ustade sa zemlje, čvrsto stežući predmet u rukama. Majka mu pride i zagrlji ga.

„Nemoj više da me sekiraš! Nemoj da bežiš od mene! Važi!”

Mali napući usnice i stavi obe ruke iza leđa.

„Šta je to? Šta to kriješ od mene? Pokaži mi! Neću ti ga uzeti. Obećavam!”

Jakov ispruži otvorenu šaku, a u ruci mu na suncu bljesnu zlatan prsten. Majka uze da ga pogleda izbliza. Jeste, od pravog zlata je! A, kada ga je malo bolje osmotrila sa svih strana, uočila je da je na unutrašnjoj nešto urezano. Piše „Blanka i Jovan zauvek”.

Ponesoše zlato i odoše oboje kući, držeći se čvrsto za ruke.

RIGHT
NOW

socialismo

Nekad i nikada više

Autor i izdavač
Nataša Zejak

Urednik
Zoran B. Rajić

Obrada fotografija i priprema
Dragan Todorović

Lektura
Branka Simić

Štampa
Zlatni presek
Vojvode Vlahovića 52i, Beograd

Tiraž
200

© 2018 Nataša Zejak
Sva prava zadržava autor

Извор: локална база података COBISS.SR/NBS

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

ZEJAK, Nataša, 1974-
Nekad i nikada više / Nataša Zejak. - Beograd : N. Zejak, 2018 (Beograd
: Zlatni presek). - 105 str. : ilustr. ; 19 cm

Tiraž 200.

ISBN 978-86-900692-0-0

COBISS.SR-ID 269662732

Nataša Zejak

Nekad i nikada više

Očima i srcem po svemu obične devojke iz romana „Nekad i nikada više”, Nataša Zejak poziva da se setimo epohe u kojoj smo se svakom danu radovali znajući da će biti bolji od prethodnog.

Kroz svakodnevne komšijske anegdote, književno nepretenciozno, a opet plastično i živo, autor svedoči o tom dobu i njegovoj kulminaciji u gradu kog su pobednici, po meri svojih snova, sagradili na dotadašnjoj močvari. Zejakova živopisno vodi čitaoca kroz vreme u kome su se različiti mentaliteti, vere i kulture uzajamno obogaćivali u jednoj novobeogradskoj zgradbi, sve do mučnog nestanka te i takve zemlje, koji je „opravdavan” upravo razlikama u mentalitetima, verama i kulturama.

Na momente duhovito, setno, britko ili jetko, a na kraju alegorijski, ovo štivo navodi na razmišljanje o uzrocima i posledicama svega što nam se događa. Ujedno, to je subjektivno i parcijalno, ali verodostojno svedočanstvo prohujalog vremena, koje će dolazeće generacije otkrivati i kroz dokumentarističku građu. Tome na osoben način doprinosi prvenac Nataše Zejak.

Dragica Bg. Pušonjić
novinar

